

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA STAVEBNÍ

FACULTY OF CIVIL ENGINEERING

ÚSTAV ARCHITEKTURY

VÝZNAM A ÚLOHA ZELENĚ V HISTORICKÝCH CENTRECH MĚST

THE IMPORTANCE AND ROLE OF GREENERY IN HISTORIC CITY CENTERS

DIPLOMOVÁ PRÁCE

MASTER'S THESIS

AUTOR PRÁCE

AUTHOR

Bc. Lucie Tašnerová

VEDOUCÍ PRÁCE

SUPERVISOR

Ing. arch. Jan Májek, Ph.D.

BRNO 2024

Zadání diplomové práce

Ústav: Ústav architektury
Studentka: **Bc. Lucie Tašnerová**
Vedoucí práce: **Ing. arch. Jan Májek, Ph.D.**
Akademický rok: 2023/24
Studijní program: N0732A260019 Městské inženýrství

Děkan Fakulty Vám v souladu se zákonem č.111/1998 o vysokých školách a se Studijním a zkušebním řádem VUT v Brně určuje následující téma diplomové práce:

Význam a úloha zeleně v historických centrech měst

Stručná charakteristika problematiky úkolu:

V teoretické části provést kritickou analýzu zeleně řešeného města Litomyše, s důrazem na funkční složky veřejných prostranství. Předpokládá se komplexní analýza vybraných aspektů konkrétních veřejných prostor města a jejich využití resp. nevyužitý potenciál se zaměřením na zeleň a její funkci. Bude naznačen popis možného dalšího vývoje prostoru s uvažovanými úpravami a návrhy, případně jiný městský zásah ve zvoleném tématu.

Cíle a výstupy diplomové práce:

Na základě kritického vyhodnocení analýz navrhnout soubor vhodných řešení a opatření zejména v oblasti zeleně, která jsou vhodná pro řešené město Litomyšl.

Seznam doporučené literatury a podklady:

GEHL, Jan. MĚSTA PRO LIDI. Nakladatel: Partnerství. ISBN 9788026020806.

Brno: Nadace Partnerství, 2000. ISBN 80-85834-79-0.

HEMENWAY, Toby. Ekosystémy měst budoucnosti: permakulturní design jako řešení dopadů klimatické změny ve městech a posílení vztahů mezi jejich obyvateli : prověřené a úspěšné inspirace pro architektky, urbanisty, zahradní designéry, volené zástupce a zaměstnance úřadů - i vlastníky bytů a rodinných domů. Přeložil Eva HAUSEROVÁ. Praha: Walden Press, 2021. ISBN 978-80-908015-2-3.

KRATOCHVÍL, Petr. MĚSTSKÝ VEŘEJNÝ PROSTOR. Vydal: 1. vyd. Zlatý řez o.s., Praha, 2015. ISBN 978-80-88033-00-4.

PARTNERSTVÍ, Kolektiv autorů Nadace. PROSTORY - Průvodce tvorbou a obnovou veřejných prostranství. 1.vyd. Brno 2003. ISBN 978-80-904918-6-1.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zaměřuje na urbanistickou analýzu, veřejný prostor a situaci zeleně v historickém centru města Litomyše s ohledem na vytvoření kvalitního veřejného prostoru. Městská zeleň je nedílnou součástí urbánního prostředí města. Kromě zástavby, technické infrastruktury a služeb, je důležitou složkou každého městského prostoru. Je součástí životního prostředí člověka a má nemalý podíl na psychické pohodě člověka. Je známo mnoho funkcí a druhů veřejné zeleně. Stromy a keře vytváří architektonické prvky v travnatých plochách. Výsadba, údržba i obnova zeleně musí patřit mezi priority rozvoje každého města. První část práce popisuje terminologii, rozdělení a vývoj městské zeleně. Druhá část je zaměřena na analýzu prostoru historického centra města Litomyšl s ohledem na zeleň. Jsou zde definovány současné problémy a limity, kterými veřejný prostor ztrácí na kvalitě a není kvůli nim možný další rozvoj. V závěru práce je navrženo výsledné řešení pro revitalizaci prostoru zeleně tak, aby došlo k rozvoji veřejného prostoru a eliminaci současných limitů a problémů se zachováním urbanistické koncepce historického centra města.

KLÍČOVÁ SLOVA

Veřejný prostor, urbanistická analýza, městská zeleň, historické centrum, veřejná zeleň, kvalitní veřejný prostor

ABSTRACT

ABSTRACT

The thesis focuses on the urbanistic analysis, public space and greenery situation in Litomyšl's historic town center with regard to the creation of high-quality public space. Urban greenery is an integral part of the urban environment of the city. Beside buildings, technical infrastructure and services is urban greenery an important component of any urban space. It is important for the environment and for mental health. There are many features and types of public green. Trees and shrubs create architectural elements in grassy areas. Planting, maintaining and restoring vegetation should belong amongst the main priorities of development of any city. The first part of the work describes the terminology, distinction and development of urban greenery. The second part contains an analysis of the historic center of the city Litomyšl with the focus on the greenery. It explains current problems and limits that cause the public space to lose its quality: These problems make future development of this area almost impossible. Last part of my writing suggests the best solution for revitalization of the green areas in the town in order to develop public space while preserving the urban concept of the historic town center.

KEYWORDS

Public space, urbanistic analysis, urban greenery, historic centre, public greenery, quality public space

BIBLIOGRAFICKÁ CITACE

TAŠNEROVÁ, Lucie. *Význam a úloha zeleně v historických centrech měst*. Brno, 2024. Diplomová práce. Vysoké učení technické v Brně, Fakulta stavební, Ústav architektury. Vedoucí Ing. arch. Jan Májek, Ph.D.

PROHLÁŠENÍ O PŮVODNOSTI ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci s názvem *Význam a úloha zeleně v historických centrech měst* zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje.

V Brně dne 10. 1. 2024

Bc. Lucie Tašnerová
autor

PODĚKOVÁNÍ

Mé poděkování patří Ing. arch. Janu Májkovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, připomínky, ochotu a čas, který mi při tvorbě diplomové práce věnoval. Dále bych ráda poděkovala své rodině za podporu a pomoc, kterou mi poskytovala po celou dobu studia.

OBSAH

1	ÚVOD	10
2	ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA	11
2.1	MĚSTO.....	11
2.2	ZELEŇ VE MĚSTECH.....	12
3	SÍDLO	14
3.1	MALÁ MĚSTA - MALOMĚSTA	15
3.2	STŘEDNÍ MĚSTA - MĚSTA	15
3.3	VELKÁ MĚSTA - VELKOMĚSTA.....	15
3.4	METROPOLE	16
3.5	MĚSTO - LEGISLATIVNĚ.....	16
3.6	PROSTOROVÉ USPOŘÁDÁNÍ MĚST.....	17
3.7	HISTORICKÉ CENTRUM	20
3.7.1	MĚSTSKÁ PAMÁTKOVÁ REZERVACE.....	23
3.8	HISTORICKÝ VÝVOJ MĚST	24
4	MĚSTSKÁ ZELEŇ	28
4.1	FUNKCE A VYUŽITÍ MĚSTSKÉ ZELENĚ.....	29
4.1.1	FUNKCE REKREAČNÍ A PSYCHOLOGICKÁ.....	29
4.1.2	FUNKCE HYGIENICKÁ	30
4.1.3	FUNKCE PROSTOROVÁ.....	32
4.1.4	FUNKCE OCHRANY ZDROJŮ	32
4.1.5	FUNKCE EKOLOGICKÁ	32
4.1.6	FUNKCE EKONOMICKÁ	32
4.2	FORMY MĚSTSKÉ ZELENĚ.....	33
4.2.1	PARKY	34
4.2.2	MENŠÍ PARKOVĚ UPRAVENÉ PLOCHY.....	36
4.2.3	ZELEŇ OBYTNÉ ZÁSTAVBY	37
4.2.4	ZELEŇ REKREAČNÍ ZÁSTAVBY	39
4.2.5	ZELEŇ OBJEKTŮ OBČANSKÉ VYBAVENOSTI.....	40
4.2.6	ZELEŇ REKREAČNÍCH A SPORTOVNÍCH OBJEKTŮ.....	46
4.2.7	ZELEŇ KOMERČNÍCH, HOPODÁŘSKÝCH A SKLADOVÝCH OBJEKTŮ.....	47
4.2.8	ZELEŇ SPECIÁLNÍHO URČENÍ.....	48
4.3	TYPY MĚSTSKÉ ZELENĚ.....	49
4.3.1	TRÁVNÍK	49

4.3.2	MOBILNÍ ZELEŇ.....	49
4.3.3	POPÍNAVÉ ROSTLINY	49
4.3.4	SOLITÉRY	49
4.3.5	SKUPINY	49
4.3.6	STROMOŘADÍ	50
4.3.7	KOMUNIKAČNÍ ZELEŇ.....	50
4.3.8	ŽIVÉ PLOTY A STĚNY	50
4.3.9	ZBYTKOVÁ ZELEŇ.....	50
4.4	ZÁKLADNÍ POJMY VE VZTAHU K MĚSTSKÉ ZELENÍ.....	50
4.4.1	MĚSTSKÝ INTERIÉR	50
4.4.2	INTRAVILÁN.....	51
4.4.3	GENEREL ZELENĚ	51
4.4.4	NÁMĚSTÍ.....	51
4.4.5	PARK.....	51
4.4.6	ULICE.....	52
4.4.7	PĚŠÍ ZÓNA	52
4.4.8	NÁBŘEŽÍ	52
4.4.9	MĚSTSKÉ LESY	52
4.4.10	PŘÍRODNÍ PRVKY	53
4.4.11	ZAHRÁDKÁŘSKÉ KOLONIE	53
4.5	HISTORICKÝ VÝVOJ MĚSTSKÉ ZELENĚ.....	53
5	INDIKÁTOR OBECNÉ KVALITY ZELENĚ VE MĚSTECH	56
5.1	INDIKÁTOR PODÍLU PLOCHY ZELENĚ VE MĚSTECH	57
6	VÝZNAM ZELENĚ V INTRAVILÁNU.....	60
6.1	POZITIVNÍ DOPADY	60
6.1.1	OVLIVNĚNÍ MIKROKLIMATU.....	60
6.1.2	VLIV NA SLOŽENÍ VZDUCHU	61
6.1.3	VLIV NA SNÍŽENÍ PRAŠNOSTI.....	62
6.1.4	VLIV NA PROUDĚNÍ VZDUCHU	62
6.1.5	VLIV NA SNIŽOVÁNÍ HLUČNOSTI.....	63
6.2	NEGATIVNÍ DOPADY	63
6.2.1	PRODUKCE ALERGENNÍCH PYLŮ	64
6.2.2	OHROŽENÍ PROVOTNÍ BEZPEČNOSTI.....	64
6.2.3	ZNEČIŠTĚNÍ OKOLÍ.....	64
6.2.4	VYTVÁŘENÍ ÚTOČIŠTĚ PRO NEŽÁDOUCÍ JEVY V PROSTŘEDÍ MĚSTA.....	65
6.2.5	NARUŠENÍ STAVEB.....	65
6.2.6	STÍNĚNÍ OKNŮM A STAVBÁM	65
6.3	PŘÍNOSY MĚSTSKÝCH ZELENÝCH PLOCH PRO ZDRAVÍ A BLAHOBYT.....	66

6.4	DOTAZNÍKOVÝ PRŮZKUM	66
6.5	STATISTIKA	71
6.5.1	STATISTIKY ČSÚ	71
7	ANALÝZA HISTORICKÉHO JÁDRA	74
7.1	LITOMYŠL	74
7.2	ZELEŇ VE MĚSTĚ	75
7.3	HISTORICKÉ JÁDRO MĚSTA – LITOMYŠL	110
7.3.1	HISTORIE CENTRA MĚSTA.....	111
7.3.2	ROZBOR LOKALITY CENTRA	112
7.3.3	MĚSTSKÁ PAMÁTKOVÁ REZERVACE.....	116
7.3.4	SOUČASNÁ ZELEŇ	118
7.3.5	ROZBOR JEDNOTLIVÝCH ČÁSTÍ	120
7.4	REKULTIVACE	142
8	ZÁVĚR	143
	POUŽITÁ LITERATURA	144
	SEZNAM SCHÉMÁT	158
	SEZNAM TABULEK.....	159
	SEZNAM GRAFŮ	160
	SEZNAM MAP	161
	SEZNAM OBRÁZKŮ	162
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOLŮ	165

1 ÚVOD

Městská zeleň je poslední dobou často diskutované téma, a to hlavně díky stálému nárůstu obyvatel měst a jejich zvyšujícím se nárokům na kvalitu životního prostředí, které je obklopuje. V počátcích urbanizace, kdy se lidé hromadně stěhovali do měst, nebylo na zeleň moc pomýšleno, což také zapříčinilo dnešní problémy s nedostatkem prostoru pro vegetaci v centrech měst. Dnes, kdy ve městech žije skoro polovina lidské populace, si obyvatelé začínají uvědomovat význam zeleně pro své zdraví a věnují jí proto více pozornosti. Vegetaci ve městě zkoumá městská ekologie, zabývají se jí zahradní architekti, projektanti, její uspořádání se stává nedílnou součástí územního plánování. Existuje tedy více pohledů na to, jak by „správná městská zeleň“ měla vypadat, kde by se měla vyskytovat, či jak by se s ní mělo zacházet.

Očekávám, že autoři použité literatury se budou lišit hlavně v pohledu na plánování zeleně a jejího uspořádání, a shodovat se naopak budou na problémech a úskalích realizace ploch zeleně v městském prostředí.

Chtěla bych ve své práci poukázat na to, že i když městskou zeleň mnohdy nevnímáme, neměla by být přehlížena. Právě, díky ní dokážeme dotvořit prostor tak, že se v něm cítíme buď dobře nebo naopak. Myslím si, že jedno z nejdůležitějších a nejvíce opomíjených míst ve městech jsou právě centra kolem historických památek a dominant měst. Památky se snažíme zachovat, udržovat a staráme se o ně. Ale o prostor kolem nich již moc ne. Ten však dotváří celkový dojem a náš pohled a pocit z daného místa.

V mé práci najdeme nejdříve popis a charakteristiku jak měst a sídel samotných, tak i městské zeleně. Snažila jsem se o celkový dojem, a proto jsem čerpala z více zdrojů. Pohledy na městskou zeleň jsou totiž často velmi rozdílné i co se týče např. rozdělení.

Následně se moje práce zabývá analýzou dvou historických center. Jedná se o města Hradec Králové a Litomyšl. V těchto analýzách naleznete nejen popis, jaká zeleň se zde nachází a jaké je její využití, či jaké jsou její výhody a nevýhody s ohledem na daný prostor. Také jsem se snažila o návrh změn zeleně, tak aby se kvalita prostoru zlepšila. Dobře naplánovaná a řádně spravovaná městská zeleň může přispět ke zdravému městskému životu, k přizpůsobení se klimatickým změnám a ke zlepšení kvality městského ovzduší. Navzdory značnému potenciálu zůstává využívání zeleně ve městech okrajové, neuspořádané a velmi nerovnoměrné.

Veřejné prostory jsou pro lidi, ale ne vždy je vnímáme jako příjemná místa, kde bychom chtěli trávit čas. Můj návrh se vždy snaží dané historické jádro upravit, tak aby právě díky zeleni dosáhl tento veřejný prostor vyššího komfortu a byl tedy atraktivnější pro lidi, kteří zde mohou trávit čas. Nezapomínám však na to, že dominantu těchto prostor tvoří vždy nějaké památky, které by měly vždy zůstat v popředí.

2 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA

2.1 MĚSTO

Město je pojem pro geograficky vymezený sídelní útvar s jasně danou sídelní strukturou a historickým vývojem. Sídlo neboli sídelní útvar označuje shluk staveb, které slouží lidem k trvalému bydlení. Rozlišujeme dva typy sídel, a to města a vesnice. Rozdíl není jen ve velikosti, ale také v charakteru zástavby, nebo způsobu života. [1], [2]

Sídlo můžeme také dělit na několik typů podle jeho velikosti a vybavenosti zástavby:

- **samota** = jedná se o jednu osamocenou stavbu, nebo jeden soubor propojených staveb
- **osada (kolonie)** = osamocená část obce nacházející se mimo hlavní zastavěnou část, avšak nejedná se o samostatnou obec např.: zahrádkářské kolonie

Pojem osada se často zaměňuje s pojmem část obce. Oba termíny vyjadřují podobnou oblast, avšak osada je vždy oddělená od zastavěné části, kdežto část obce může být i centrum apod. Podle Ministerstva financí ČR se v právním řádu za osadu považuje jedna nebo několik menších a stavebně nesrostlých lokalit současně zastavěného území obce mimo jeho hlavní sídelní část. Rozsah, charakter zástavby a skutečný účel užití staveb lokality není podle stavebního zákona určen

- **vesnice** = obec, která nenaplnuje podmínky pro definici města. [3]

Vesnicí tedy, lze označit všechny sídla, která nejsou legislativně zapsána jako města.

Venkovské sídlo lze definovat celou řadou nástrojů. Jednotlivé nástroje umožňují vymezení venkovských sídel z následujících hledisek:

- a) urbanistické - sídlo s typickou urbanistickou strukturou, tedy nízkopodlažní zástavby s vysokým podílem rodinných domů s málo vyvinutou uliční sítí s dominantním prostorem návsi jako společenského a kulturního centra sídla a vysokým podílem zeleně v sídle.
- b) Architektonické - nízkopodlažní zástavba v individuálních rodinných domech, které nemají vybudován parter (přízemí) určený k obchodní činnosti nebo ke službám. Venkovský dům je doplněn rozsáhlejším hospodářským zázemím, které sloužilo původně pro zemědělskou prvovýrobu (chlévy stáje). Pro tradiční venkovský dům je typické vymezení dvora a zahrady s výrazně oddělenými funkcemi.
- c) Sociální - sídlo, kde existují mnohem užší sociální kontakty mezi jednotlivými obyvateli sídla, kde existuje dlouhodobá neformální sociální kontrola a participace.
- d) Ekonomické - dominantní nebo rozhodující činností je zemědělství a primární výroba potravin.
- e) Historické - sídlo, které v minulosti nezískalo městské práva je městem, ostatní sídla jsou vesnicemi.
- f) Administrativní - vesnice jsou ty obce, které stát jako města nedefinuje, a která nemají právo používat městská práva a městský znak. Toto označení nově

propůjčuje městům předseda Poslanecké sněmovny a nemá žádný administrativní nebo jiný význam.

g) Statistické - sídlo, které má méně než konvenčně stanovený počet obyvatel pro získání statutu města (3tis obyvatel). [4]

- **městys** = typ obce velikostí a významem stojícím mezi městem a vesnicí.

V minulosti se jednalo o sídlo, kterému bylo uděleno právo pořádat týdenní a dobytčí trhy. Městysy musely plnit roli spádového městečka pro okolní vesnice.

- **město** = obec, která splňuje legislativní kritéria (velikost, počet obyvatel, historie, sídelní struktura apod.).
- **statutární město** = město, jehož správa je organizována podle základní městské vyhlášky, anebo jde o takové město, jež je plně řízeno dle zemského zákona, přičemž se oba typy těchto právních norem označují jako statut města. Jedná se o obec, která může zřídit městské části nebo obvody.
- **velkoměsto** = město, které má více než 100 tis obyvatel.

Města jsou ekonomicky fungující systémy, které zajišťují:

- a. základní funkce
 - bydlení, výrobní a pracovní aktivity,
- b. specifické funkce (vybavenost)
 - obchod a služby, společenské a správní činnosti, sportovní a rekreační aktivity, zeleň, dopravní systémy a technickou infrastrukturu.

2.2 ZELENĚ VE MĚSTECH

Plochy zeleně můžeme definovat jako vymezenou část území, ve kterém se nachází soubor přirozeně vzniklých prvků nebo také prvků záměrně založených a uspořádaných podle architektonických a krajinářských zásad. Tyto prvky mohou být jak živé či neživé, tak přírodní nebo umělé. Prvky živé jsou hlavně stromy, keře, květiny a travnaté plochy, které můžeme dle způsobu jejich úpravy rozdělit na přirozené nebo tvarované nebo z hlediska původu na domácí či introdukované. Jako součást městské zeleně uvažujeme i prvky neživé jako jsou terén, kameny a voda. [5]

Umělými prvky v plochách zeleně jsou zejména stavby a mobiliáře. Jako umělé prvky můžeme uvést cesty, schodiště, opěrné zdi, květinové zídky, pergoly, lavičky, altány, osvětlení a v neposlední řadě i dětská hřiště. [6]

Názvosloví urbanismu a územního plánování popisuje zeleně jako soubor tvořený živými a neživými (přírodními nebo umělými) prvky zeleně, záměrně založenými nebo spontánně vzniklými, o které je zpravidla pečováno sadovnicko - krajinářskými metodami. Výjimečně jej může tvořit i jen jeden vegetační prvek. V územním plánování se zelení zpravidla rozumí funkční náplň území. [7]

Termín městská zeleně se užívá v případech, kdy pojem „rozptýlená zeleně“ nebo „zeleně volné krajiny“ nevystihuje výsadby zeleně v souvislosti s intravilánem, zejména městem.

Sem patří kromě zahrad, parků a uličních stromořadí i sídlištní travníkové plochy a veškeré zahradnické výsadby včetně květin.

Zeleň ve městech a jeho těsném okolí má řadu funkcí a úloh, zejména pak ovlivňuje:

- pobytovou pohodu obyvatel
- biodiverzitu městského prostředí
- estetické ladění
- mikroklima měst
- urbanitu
- aktivitu obyvatel.

3 SÍDLO

Město = sídlo, tato rovnice je velmi zjednodušená, ale platila v historii a platí i dnes. Sídlo utváří soubor staveb (rodinné domy, bytové domy, stavby občanské vybavenosti apod.), který je oddělen od dalších sídel nezastavěným prostorem – volnou krajinou. Zastavěná část obce, tedy sídlo, se také nazývá intravilán obce. Nezastavěná část, tedy volná krajina (lesy, louky, pole apod.) se nazývá extravilán obce. Krajinu tedy utváří společně intravilán (sídlo) s extravilánem obce. [9], [11]

Jejich prostředí, obraz i funkčnost jsou vytvářeny jak přírodními podmínkami, tak i sociálními požadavky. Z urbanistického hlediska má každé sídlo svou sociální, prostorovou a funkční strukturu. Sídlo mělo, a i stále má převážně pobytovou funkci.

K charakteristickým znakům měst patří:

1. úplná a pestrá skladba veřejných městských prostorů, hustota a městský způsob zástavby, městu odpovídá architektonický výraz staveb a souborů, charakteristický vnější a vnitřní obraz, panorama či silueta, náměstí, nábřeží, uliční síť atd.;
2. komplexní a vyvážená funkční skladba, uspokojující potřeby nejen trvalých obyvatel měst, obyvatel venkovních sídel ve spádovém území, ostatního denního obyvatelstva, ale i návštěvníků turistů;
3. charakteristická pestrá sociální skladba obyvatelstva, městský způsob život, menší počet pracujících v zemědělství a vyšší počet denního obyvatelstva. [10], [11]

Počet obyvatel a rozlehlost sídla jsou pouze pomocné znaky pro porovnání sídel, nejedná se o rozhodující parametry. Tyto informace zaznamenáváme a uvádíme pro lepší přehlednost a statistické porovnání. Dosažením určitého počtu obyvatel nevznikne z vesnice město. [10], [11]

Město je tedy sídlo pro lidi a mělo by být uzpůsobeno v co největší míře jejich požadavkům a potřebám. Město by proto společně se svým okolím mělo uspokojovat prostorové, funkční i estetické nároky obyvatel a mělo by být schopno se přizpůsobovat novým nárokům. Vývoj měst, tedy neznamená pouze velikostní růst. V současné době začínají probíhat ve městech restrukturalizace (změna tak, aby bylo dlouhodobě životaschopné) vlastního organismu a krystalizace (vytváření pravidelné struktury) prostorové struktury a funkční skladby, vnějšího i vnitřního obrazu, urbanistických a architektonických hodnot. Podnět utváří potřeba člověka na příhodnější podmínky na životní procesy a cílem pak zdravé, pestré a dobře fungující hmotné i sociální prostředí. [10], [11]

V současné době se snažíme minimalizovat možné střety záměrů uvnitř sídla. V případě, že tomuto střetu nelze předejít, nebo již existuje máme snahu o zmírnění možných rizik a dopadů. Většinou se nabízí přírodní varianta oddělení těchto záměrů výsadbou ochranné a izolační zeleně. Tato varianta je volená díky mnoha výhodám, které oproti jiným má. Největší výhodou je nízká cena, snadná proveditelnost, estetika, jednoduchá údržba a možnost výsadby skoro v každé lokalitě. Ochrannou a izolační zeleně

vysazujeme nejen podél komunikací s vysokou intenzitou dopravy, nebo zemědělských a výrobních areálů, ale například i podél dětských hřišť, sportovišť a rekreačních objektů. Historické stavby a areály však většinou neoddelujeme. Kolem těchto lokalit se ochranná a izolační zeleň nachází jen výjimečně, a to skoro vždy kvůli ochraně a oddělení této lokality od přilehlé komunikace nebo podobně. Jedná se tedy o střed záměru mezi dvěma lokalitami s jinými funkcemi využití. Pokud však na historické neboli památkové lokality navazuje funkce bydlení, rekreace apod. ochranou a izolační zeleň zde ve většině případů nenajdeme. [10], [11]

3.1 MALÁ MĚSTA - MALOMĚSTA

Malé město jsou tedy sídlo, která splňují znaky charakteristické pro město, ale svým prostorovým a funkčním uspořádáním i sociální strukturou nenaplní plnohodnotnou formu města. Svou rozlohou a měřítkem je vnímáme jako celek. Jeho výhodou a jedinečností je bezprostřední vazba městských částí na jediné centrum se základní občanskou vybaveností a na okrajovou krajinu. Potřeba městské hromadné dopravy, zde až na výjimky nevzniká. Prostředí malého města je oprávněně spojeno s větším pocitem bezpečí, hlavně z důvodu propojených mezilidských vztahů a zájmu o ně (lidé se zde často znají a mají snahu o poznávání sousedů). Většina našich malých měst v současné době plní funkci regionálního centra. [10], [11]

3.2 STŘEDNÍ MĚSTA - MĚSTA

Města střední velikosti jsou ekonomicky soběstačná a nevzniká zde závislost na okolí jako je tomu u menších obcí. Tyto města nejsou přetížena v oblastech sociálních či environmentálních. Právě v těchto oblastech je v přiměřené míře přetrvávající tradice, ale i inovace, rozmanitost charakterů prostředí a úplná občanská vybavenost. Jejich velkou výhodou je lepší kvalita životního prostředí a čistější okolí, díky vyšší vybavenosti městského mobiliáře a dostatku zeleně v intravilánu obce. Větší výhodou je také vyšší dostupnost sportovišť a ploch pro rekreaci. V naší sídelní struktuře středně velká města zastávají funkci center rozsáhlých oblastí (jedná se většinou o krajská města). [10], [11]

3.3 VELKÁ MĚSTA - VELKOMĚSTA

Velká města mají složitější prostorové i funkční uspořádání celkové koncepce města i samotných městských celků. Obraz města vytvářejí především centra. V našich podmínkách se většinou jedná o historická jádra. Intravilán měst této kategorie vykazuje vysokou hustotu a intenzitu zastavění. Velká města utvářejí centra všestranné vybavenosti často celosvětového významu. V jejich funkční skladbě převažují plochy obchodu, služeb, administrativy atd. Bydlení zde má svou specifickou formu (většinou se jedná o kolektivní bydlení), je funkcí doplňkovou a je ostatními funkcemi vytlačováno. Velká města se neobejdou bez uceleného dopravního systému podporujícího ostatní funkce a segregaci dopravy z určitých lokalit. Jednoznačně se jedná hlavně o individuální automobilovou dopravu, která vytváří mnoho nároků jak na prostor, tak i na funkční a

ekonomické fungování města. Klidové prostory, plochy každodenní rekreace, zeleně a příměstské krajina jsou obtížněji dostupné. Velká města znamenají větší anonymitu lidí, vznikají zde velké sociální rozdíly a s tím spojená chudoba a vysoká kriminalita. Obyvatelé města skoro nikdy nevyužívají město jako celek, většinou neznají ani celé centrum, natož okolní části města. [10], [11]

Se sídly většími, než město má určitý problém jak čeština, tak angličtina, neboť jde o změnu nejen kvantitativní, ale i kvalitativní. Pokud chceme zdůraznit pouze velikost, obvykle se používá předpona: můžeme tak hovořit o velkoměstě, či megaměstě. Charakteristika je však stejná, pouze je vše ve větším měřítku. [10], [11]

3.4 METROPOLE

Metropole neboli velkoměsto, či sídelní aglomerace. Tyto pojmy se používají pro označení velkoměstských sídelních celků, a to včetně jejich spádových území. Metropole jako soustavy několika různě velkých a charakterově odlišných sídelních útvarů mají své jádrové město. Jednotlivé součásti metropole vzájemně koordinují své prostorové, funkční a dopravní potřeby a vycházejí při tom z jejich vnitřního potenciálu a územních podmínek. Vznik velkoměst odstartovaly společenské změny, které přinesla průmyslová revoluce na počátku 19. století. Mnohá z měst střední velikosti zdvojnásobila počet obyvatel. Zástavba se zahušťovala a zvyšovala, přibývaly továrny a stavěly se dopravní koridory. Výrazně se zhoršovaly hygienické podmínky. Nezbytnost ozdravení měst a stálý příliv obyvatel vyvolaly jednak přestavbu stávající struktury a novou výstavbu předměstí a satelitů. [10], [11]

3.5 MĚSTO - LEGISLATIVNĚ

Městem, z hlediska legislativního, může dnes v ČR být obec, která má alespoň 3 000 obyvatel, pokud tak stanoví předseda Poslanecké sněmovny po vyjádření vlády. Toto velikostní kritérium je zakotveno do současné platného materiálu vydaného ministerstvem vnitra ČR, jenž se nazývá Kritérium pro posuzování žádostí obcí o stanovení městem. V tomto podkladu je uveden soubor ukazatelů pro stanovení obce městem, a to:

- celkový počet obyvatel trvale bydlících na zastavěném území obce je alespoň 3 000,
- soustředěná městská zástavba, převažuje vícepodlažní nadzemní zástavba,
- střed obce (náměstí) se zpevněným povrchem a chodníky,
- všechny ulice a veřejné prostranství jsou pojmenovány,
- zástavbu obce tvoří obytné domy se dvěma a více byty budovami sloužícími všeobecně potřebným službám,
- větší část obce je vybavena veřejným vodovodem a kanalizací, místními komunikacemi a chodníky s bezprašným povrchem a veřejným osvětlením,
- rozvinutá síť veřejných a všeobecně potřebných služeb přesahuje znatelně potřeby místního obyvatele a slouží i pro spádové území,

- v sídle je udržovaná veřejná zeleň a stavební objekty včetně kulturních památek, zajišťuje organizovaný svoz tuhých odpadů,
- obec je vybavena základní školou, zdravotním zřízením a alespoň třemi stálými lékařskými místy a lékárnou, společenským sálem, poštou s peněžními službami, sportovištěm, tělocvičnou, ubytovacím zařízením s nejméně 20 lůžky a obecní kronikou; do stávající vybavenosti obce lze započítat i zařízení, které je ve výstavbě, případně v rekonstrukci. [11]

Při rozhodování o udělení statutu města je přihlíženo ke vzdálenosti obce, která žádá o stanovení městem, od dalšího města v dané oblasti. Vzdálenost není výslovně vymezena.

3.6 PROSTOROVÉ USPOŘÁDÁNÍ MĚST

Základní formy prostorového uspořádání měst. Tyto základní formy půdorysného uspořádání městského organismu zohledňují jak potřeby prostorového členění, tak optimálního rozvržení jednotlivých funkčních subsystémů (zeleň, doprava, veřejné a technické infrastruktury atd.). Uplatnění příslušné formy je podmíněno přírodními podmínkami, nejvíce však konfigurací terénu. V řadě našich měst lze nalézt také kombinaci i několika forem. [10]

Nejnámějšími příklady jednotlivých forem prostorového uspořádání v čisté podobě jsou:

- radiálně okružní (např.: Brno, Hradec Králové)
- vějířová (např.: Litoměřice, Mladá Boleslav)
- lineární (např.: Zlín, Otrokovice)
- pásová (např.: Zlín, Malenovice, Otrokovice)
- rastrová (např.: Pardubice)
- šachovnicová (např.: New York, Vinohrady – část Prahy) [10]

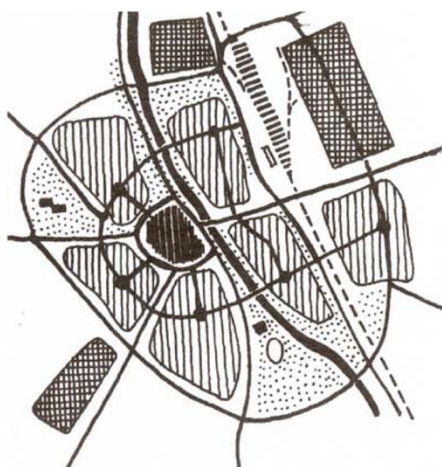

Schéma 1: Radiálně okružní
Zdroj: www.uur.cz

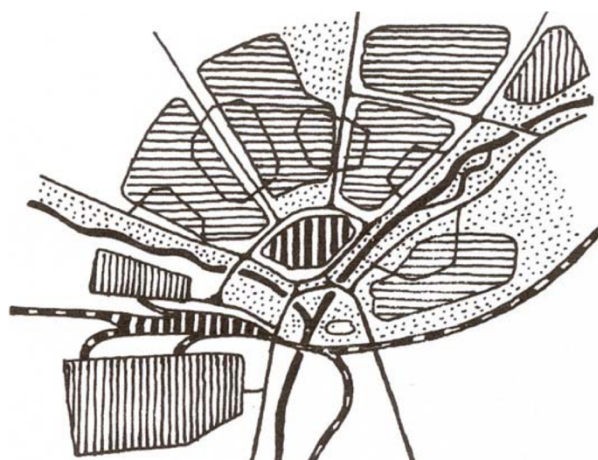

Schéma 2: Vějířová
Zdroj: www.uur.cz

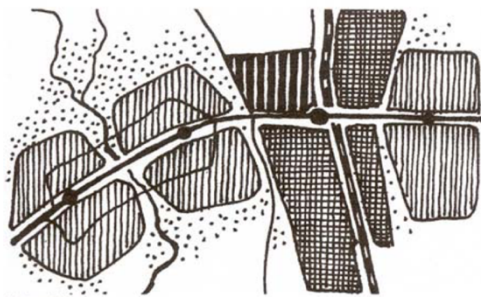

Schéma 3: Lineární

Zdroj: www.uur.cz

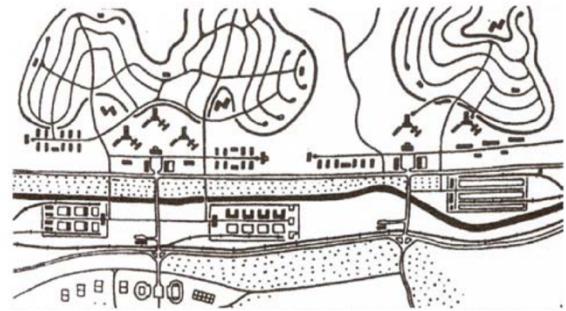

Schéma 4: Pásová

Zdroj: www.uur.cz

Schéma 5: Rastrová

Zdroj: www.uur.cz

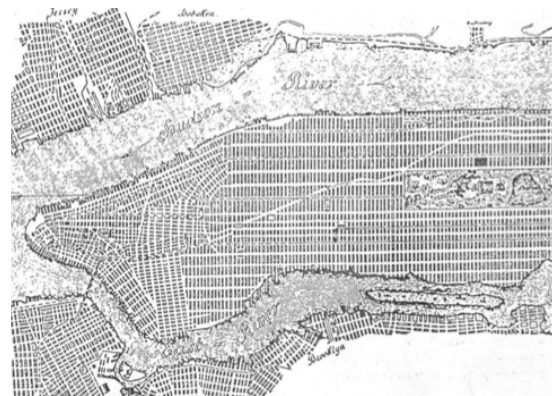

Schéma 6: Šachovnicová

Zdroj: www.uur.cz

Prostorové utváření měst bylo vždy ovlivňováno především přírodními podmínkami, hospodářskými možnostmi, funkčními a sociálními potřebami. Nemalý vliv lze přičíst též tvůrčím schopnostem lidí. V současnosti je prostorové utváření města neoddelitelné od řešení jeho optimální funkční a sociální skladby. Tento komplexní urbanistický přístup k řešení otázek rozvoje a regenerace městského prostředí vždy vychází z podrobné analýzy potenciálu daného území, z identifikace jeho hodnot i nedostatků. V návrhu se pak opírá urbanistickou koncepcí obsahující také hierarchii základních hledisek tvorby pro danou lokalitu. Výsledkem prostorového utváření měst je jejich celkový obraz. Ten si každý z obyvatel či návštěvníků města skládá z obrazu vnějšího a vnitřního. Nejedná se vždy o rovnoměrný podíl těchto složek. Máme města, kde se jejich vnější obraz tvořený seskupením hmot (siluetou, panoramatem) a působením výškových a architektonických dominant v harmonickém souladu s krajinou, prosazuje v celkovém obrazu více než soustava vnitřních prostorů – náměstí, ulic, nábřeží naplňovaná jejich pestrým funkčním vybavením. Vnitřní prostory města, jejich hierarchie, kompozice a vybavení jsou obvykle důležitým požadavkem pro snadnou orientaci obyvatel i návštěvníků a z toho plynoucí příjemný pocit bezpečí a klidu. Vedle frekventovaných rušných prostorů musí městský organismus obsahovat i prostory klidové s vysokou pobytovou hodnotou. Zásady prostorového a funkčního uspořádání města postavené na souladu stavební struktury s okolní krajinou by vždy měly tvořit základ dlouhodobě platné urbanistické koncepce kvalitativního rozvoje města. [10]

Město je uspořádáno z několika částí. Říkáme tomu *základní prostorové členění města*, které je dáno vývojem města, sociálními potřebami, charakteristikou prostředí a

jeho funkcí. To ovlivňuje nejen charakter a vnitřní uspořádání města, ale i samotných částí. Následující členění je aplikovatelné pro všechna naše i zahraniční města. Na základní členění města se každý můžeme dívat z trochu jiného úhlu pohledu, podle toho, jak se na toto členění dívají různí urbanisté. Ústav územního rozvoje popisuje základní členění města podle níže uvedeného obrázku. [10]

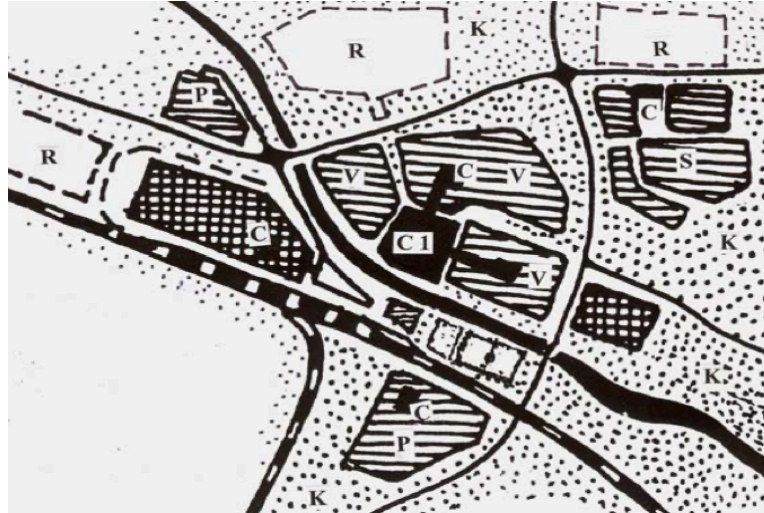

Schéma 7: Základní prostorové členění

Zdroj: www.uur.cz

Legenda:

C 1 – Centrum města je kumulací všech funkcí, převažuje zde veřejné vybavení, sloužící obyvatelům města a ostatních spádových obcí. Bydlení by zde mělo zaujímat alespoň 30 % podlažní plochy. Funkční skladba je zde doprovázena pestrou strukturou veřejných prostorů tvořených stejně pestrou zástavbou s řadou architektonických hodnot a výškových dominant. V převážné většině našich měst je rozhodující částí centra jeho historické jádro.

C – Lokální centra vznikají u měst jejichž velikost překročila cca 10 000 obyvatel, nebo u měst s menším počtem obyvatel a lineární formou prostorového uspořádání. V lokálním centru se sdružují plochy a zařízení základního veřejného vybavení sloužícího obyvatelům příslušné části města (čtvrti, předměstí, satelitu). Je všestranně výhodné když jednotlivá centra využívají potenciálu svého území a společně vytvářejí ve městě ucelený funkční i výtvarně prostorový systém.

V – Vnitřní části měst jsou charakterizovány především funkčně smíšenou vícepodlažní zástavbou s vyšším podílem zastavěných ploch. Obvykle v těchto částech měst převažuje jedna ze základních funkcí, nejčastěji je to bydlení. V okrajových partiích těchto částí bývá též číté bydlení v nízkopodlažní zástavbě městského urbanistického uspořádání. Z veřejného vybavení mají zde své místo především zařízení školská, zdravotnická a sociální.

P – Předměstí je nezbytnou součástí městského organismu. Především se jedná o území v pravém slova smyslu smíšené. Platí to nejen z hlediska funkčního, ale i prostorového. Směsice funkčních ploch a objektů je podporována rozvolněnou formou zástavby povětšinou individuálního architektonického zpracování a bez ambicí tvorby veřejného prostoru či architektonického souboru. Známa jsou ale také předměstí

urbanisticky komponovaná ať jako obytné čtvrti, výrobní zóny, nebo sportovně rekreační areály doprovázené nezbytným vybavením i bydlením. Takto pojatá předměstí obstojí také jako vstupní brány do našich měst.

S – Satelit je samostatná část města prostorově oddělená od jádrového území. Může se jednat o komplexně vybavené malé sídlo venkovského charakteru, nebo dokonce malé město, samostatný obytný soubor či areál jiného funkčního zaměření. Vždy však jde o integrální součást jádrového města a to nejen po stránce správní. Satelit svým měřítkem, lokalitou, charakteristickou formou zástavby i funkční skladbou obohacuje nabídku prostředí, ale vždy zůstává závislý na jádrovém městě.

K – Příměstská krajina je část krajiny bezprostředně navazující na zastavitelné území města. Jedná se však o nesmírně důležité plochy a prostory, které zprostředkovávají optimální přechod urbanizovaného prostředí a volné hospodářsky využívané krajiny. Jedná se o území, které je využíváno obyvateli města především pro krátkodobou rekreaci. Patří tedy městu i krajině a tomu musí odpovídat její celkové uspořádání a obhospodařování.

R – Rozvojová rezerva. Urbanistická koncepce každého města musí počítat s možností rozvoje všech funkčních složek i prostorového uspořádání. Funkční skladba města i způsob zástavby musí být proto řešeny tak, aby nekomplikovaly případný plošný rozvoj na územích s nezvratným sídelním potenciálem. [10]

3.7 HISTORICKÉ CENTRUM

Historická centra, též historická jádra najdeme skoro v každém městě či dokonce na vesnici. Jedná se o část města, která má půdorys ohraničený obrysem původních středověkých hradeb, které jsou často v dnešní době nahrazeny komunikacemi ohraničujícími toto centrum. Nacházejí se zde obvykle nejvýznamnější a historicky nejhodnotnější starobylé budovy a stavby z různých období (gotika, renesance, baroko aj.), které mají velkou historickou, architektonickou, uměleckou či stavební hodnotu a jsou turisticky vyhledávané a navštěvované. Z toho důvodu se historická centra často nacházejí v památkově chráněné lokalitě (např. městská památková rezervace).

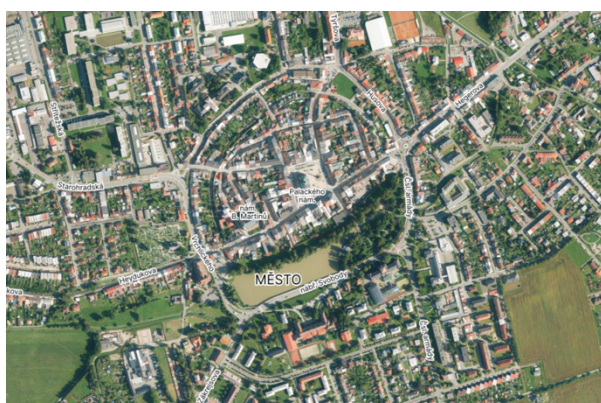

Obrázek 1: Historické jádro města Český Krumlov
Zdroj: www.kudyznudy.cz

Obrázek 2: Historické centrum města Polička

Zdroj: mapy.cz

Mapa 1: Centrum města Poličky – letecká mapa

Zdroj: mapy.cz

Mapa 2: Mapa města Polička z 19.stol

Zdroj: mapy.cz

Historická jádra se postupným vývojem profilovala jako urbanisticky unikátní část města. V jeho obvodu se koncentrují nejrůznější funkce a aktivity města, které nejsou v jiných částech a čtvrtích v takové rozmanitosti. Jsou to funkce veřejné správy, soudnictví, kultury, atraktivního bydlení, obchodu, náboženství a vyššího školství a velmi často také dopravy. V určitém výčtu měst přiléhají železniční nebo autobusová nádraží přímo na historické jádro. K centru míří také místní veřejná doprava. Naopak individuální (především automobilová) doprava je postupem doby stále více omezována a v řadě měst je historické jádro též pěší zónou. Poloha původních hradeb jsou obvykle stále citlivě vnímány lidmi, i když v prostoru dávno žádné hradby nejsou. Historická jádra přispívají a charakterizují obraz daného města (pomáhají vytvářet *genius loci* města). Samotné historické jádro má však i přes určité charakteristické vlastnosti úplně jiný obraz a každé místo je velmi unikátní, nejen stavbami, ale i vjemy kterými působí na člověka. [12], [15]

Historický střed města je také v naprosté většině případů nejatraktivnějším a orientačně nejzřetelnějším cílem kam se koncentruje výrazně nejvyšší zájem obyvatel i návštěvníků té které obce. Dlouhodobé zkušenosti ukazují, že atmosféra, která je v historických jádrech přítomna, i pestrá skladba aktivit nejsou uměle vytvořené. [12], [15]

Obrázek 3: Historické centrum města Cheb
Zdroj: www.archicakes.cz

Obrázek 4: Historické centrum města České Budějovice

Zdroj: www.petrkubat.cz/galerie

Obrázek 5: Historické centrum v Litomyšli

Zdroj: Litomyšl(sko) objektivem

V centru města se lze setkat zpravidla s nižší hustotou osídlení obyvatelstva, i když by se mohl očekávat opak. Rozlišuje se tzv. hustota „denní“ a hustota „noční.“ Noční hustota vyjadřuje pouze počet lidí, kteří na daném území nocují (obvykle počet úředně přihlášených obyvatel v daném místě). Oproti tomu denní hustota vypovídá o všech lidech, kteří se vyskytují na daném místě v dané chvíli. Pojem hustota osídlení vyjadřuje poměr mezi počtem obyvatel (ob) a velikostí území (v ha), na kterém tito lidé bydlí. Denní hustota je proměnlivá zejména v centrech měst. Hodnoty se pohybují okolo 330 ob/ha. [13], [14], [15]

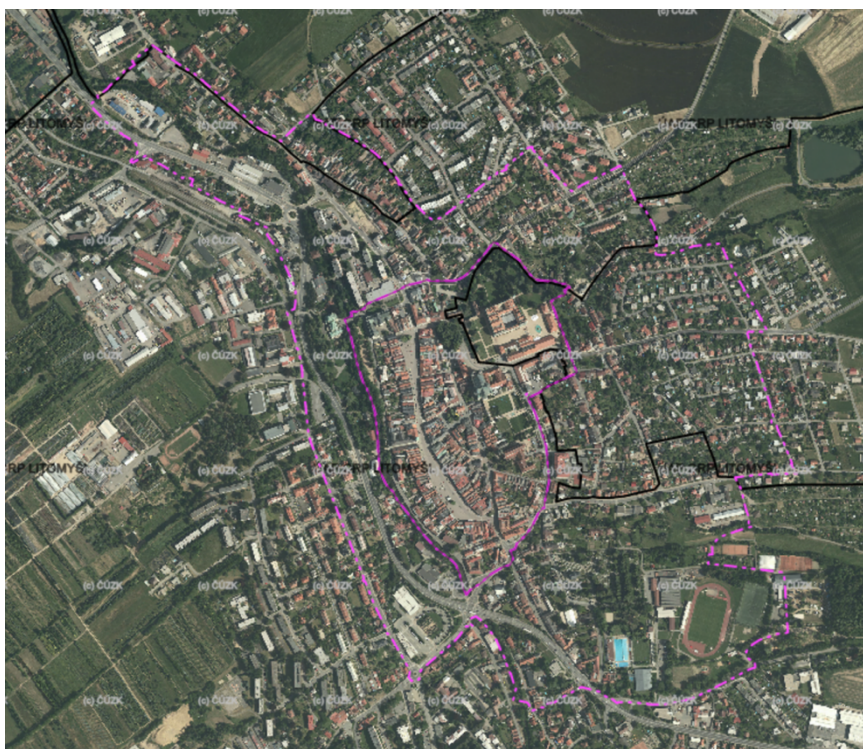
Vyskytuje-li se zde nějaká zeleň, tak je to především z dob před minulým stoletím. (2. polovina 19. století). [13]

3.7.1 MĚSTSKÁ PAMÁTKOVÁ REZERVACE

Každé město má svoji charakteristickou strukturu odpovídající době vzniku a okolnostem, které byly pro vznik a vývoj důležité. Historická struktura je skladbou prvků, kompozicí a dalšími komponenty jedinečné pro toto město. Urbanistická struktura je tvořena:

- půdorysnou strukturou sídla
- parcelací, která stanovuje půdorysnou skladbu zástavby
- hmotovou skladbou zástavby
- dominantami
- kompozičními vztahy objektů a prostorů. [16], [17]

Je důležité, aby každý zásah do sídelní struktury byl promyšlený a byly zvážena všechna rizika a možný dopad na budoucí dopad na město. Procesy změn po roce 1989 dokazují, jak snadno může dojít k nežádoucímu a nevratnému narušení historicky cenných objektů, struktur historicky cenného prostředí. Z těchto důvodů se nyní většina historických center nachází v městské památkové rezervaci, aby mohlo být centrum chráněno. [16], [17]

Obrázek 6: Litomyšl – vyznačená městská památková rezervace

Zdroj: MěÚ Litomyšl

Urbanistické dědictví České republiky je nadnárodní hodnotou evropského významu. Je mimořádné jak mírou dochování historické urbanistické struktury měst, vesnic a krajiny, tak autenticitou jejich zástavby, a to včetně architektonických a stavebních detailů. Míra dochování urbanistického dědictví není čímsi samozřejmým. Naopak – je výsledkem soustavného, dlouhodobého a často velmi obtížného úsilí oboru památkové

péče. Tradice plošné památkové ochrany hodnotných urbanistických celků v České republice (Československu) sahá do roku 1950, kdy byly vyhlášeny první městské památkové rezervace. Další památkové rezervace byly prohlášeny na základě zákona č. 22/1958 Sb., o kulturních památkách, a posléze i zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, který s účinností od 1. 1. 1988 přinesl možnost chránit historické architektonické a stavební i krajinné celky na základě nové kategorie plošné památkové ochrany v podobě památkové zóny. [16], [17]

3.8 HISTORICKÝ VÝVOJ MĚST

Trvalá sídla začala vznikat v období neolitu přibližně 10 tis. let př. n.l. V době tzv. neolitické revoluce došlo k přechodu od sběru a lovu k zemědělství. První sídla měla venkovský charakter, jejich obyvatelé se nijak neodlišovali. Měli stejný způsob života, obživy apod. Vznik měst umožnilo, až zdokonalování zemědělství a tím spojené přebytky a dělba práce. Začínají vznikat povolání (zemědělci, řemeslníci, obchodníci) a s tím spojený rozvoj sídla. První velká města vznikala v úrodných oblastech, často poblíž velkých řek. V této době vznikl tzv. pět ohnisek urbanizace. Ty vznikly u velkých řek, kde byly vhodné podmínky k vytvoření přebytků. Města a městské civilizace se z Mezopotámie a Egypta postupně rozšiřovaly do Středozeší. Féníčané zakládali města na pobřeží Středozešího moře např. Tyr, Sidon, Kartágo. [18]

Řekové založili množství měst v širší oblasti Egejského moře např. Trója, Mykény, Olympia, Delfy, Atény, Sparta. Po ústupu antického Řecka iniciativu přebrala Římská říše. Řím, který se stal centrem rozsáhlého státního útvaru, byl největším a nevýstavnějším městem starověku (cca 1 mil. obyvatel). Římané rozšířili městskou kulturu v celé říši. Základem nových měst se zpravidla stávaly vojenské tábory lokalizované ve strategicky významných polohách nebo na křižovatkách římských cest. Řada z takto vytvořených měst existuje dodnes (Londýn, Strasbourg, Barcelona, Vídeň, Budapešť, Paříž a další). Jak římská, tak i řecká města se vyznačovala plánovitou výstavbou podle pravoúhlé půdorysné struktury s ústředním náměstím (tržištěm), města vzniklá z římských vojenských táborů byla většinou budována podél dvou na sebe kolmých os. [18]

Vrcholný středověk je druhým obdobím evropských dějin, ve kterém dochází ke vzniku a rozvoji měst. Do tohoto období zde sice existovala města, která vznikla ve starověku, ale po zániku antické civilizace ztratila římská sídliště veškerý svůj význam. Raně středověká civilizace byla civilizací vesnickou. S rozvojem hospodářství a vzrůstem počtu obyvatel Evropy ve 12. století začala města opět nabývat na významu a začala hrát také důležitou roli ekonomickou, politickou a kulturní. Vznik měst se odehrával trojím způsobem: První možností byla přímá návaznost na město antické. Docházelo k obnovení původního města (mnoho z nich vznikalo na křižovatkách důležitých obchodních tras na území jižně od Dunaje, v jižní Francii nebo na pobřeží Pyrenejského poloostrova). Častěji byla města zakládána na místech bývalých řemeslnických nebo obchodních osad ležících u významných míst, jakou jsou brody, podhradí, klášter, křižovatký cest. Poslední variantou bylo založení města „na zeleném drnu“, tedy dosud neosídleném místě.

Takováto města byla stavěna podle plánu, měla čtvercové náměstí a kolmé uličky (například České Budějovice, kde se nalézá největší náměstí čtvercového půdorysu). [18]

Zakládání a budování měst prožilo svůj rozkvět ve 13. století. V této době byly dva typy měst – královská a poddanská. Královská města byla založena nebo povýšena na město panovníkem, měšťané podléhali přímo panovníkovi. Patřila sem tři typy města věnná (byla přidělena přímo královně, např. Mělník, Hradec Králové, Dvůr Králové, Trutnov, Jaroměř), horní (těžily se zde drahé kovy, města se řídila „horním zákoníkem“, např. Jihlava, Kutná Hora, Stříbro, Příbram) a komorní (příjmy z měst šly do královské komory). Poddanská města byla založena šlechtou, církví, jeho obyvatelé byli poddaní majiteli města, např. Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Český Brod, Pelhřimov. Ve středověku zažívala města velký rozvoj. Města byla chráněna příkopy a kamennými hradbami. Vedle měšťanských domů a radnice tu stál alespoň jeden kostel. Uličky byly úzké, bez dláždění, plné odpadků. Úplně chyběla kanalizace. Ve městech se konaly pravidelné trhy, na které přicházeli lidé z blízkých vesnic se svými výpěstky a nabízeli je k prodeji. Přístup do města hlídaly stráže. Ty na noc uzavíraly městské brány. Obchodníci si ve městech stavěli honosné domy. Řemeslníci vlastnili chudší příbytky s krámkou a dílnami. Řemeslník s rodinou bydlel v prvním patře. V přízemí byl průjezd vedoucí dozadu na dvůr. Hned vedle něj měl řemeslník dílnu. Prostí lidé neuměli číst, proto před krámkou visely vývěsní štíty, aby každý věděl, co se kde prodává. [18]

Je nutno zdůraznit, že v období středověku bylo osídlení našeho státu prakticky dotvořeno. Vznikla naprostá většina našich městských i venkovských sídel. V novověku docházelo k přestavbám měst. Dále se rozvíjely cesty v intravilánu města. Nová města vznikala většinou ojediněle. [18]

V období pozdní gotiky nastává kvalitativní přeměna dřevěné zástavby na zděnou, stabilizace půdorysného rozvrhu se stanovenou výškou zastavění. Zástavba je kompaktní, vnější výraz města je utvářen soustavou opevnění. Dominantou je hrad, radniční věž, nebo kostel. Renesanční přestavba města je spojena se změnou životního stylu, domovní jednotky se vzájemně propojují, horizontální členění převládá nad vertikálním, projevuje se snaha o napřímení prostoru ulice a dochází k přestavbám uličního průčelí. Časté jsou nástavby pater, úpravy dvorních křídel. Typické jsou arkádové nádvoří, úpravy fasád sgrafity a štíty. Uceleným příkladem renesanční koncepce přestavby je výstavba Nového města nad Metují od roku 1527, po požáru 1540 regulovaná jednotným plánem ojedinělým v této etapě vývoje. byla zajišťována Pernštejnky a vytvořila sjednocující výraz náměstí s podloubím a jednotnými průčelními štíty. Gotická urbanistická osnova zůstává úpravou nedotčena. Barokní přestavba gotického a renesančního města je determinována potřebami a názorovými změnami zejména cizí šlechty, které měly za následek totální přestavbu nevyhovujících stísněných objektů a celých městských částí. Nový architektonický styl přináší změnu výrazu staveb, měřítka, detailu. Baroko vnáší do města zeleň, jsou zakládány parky v návaznosti na honosná šlechtická sídla a paláce. Přestavby mění výraz klášterů a sakrálních staveb. Rozrůstá se i měšťanský dům. [18]

Při stavbě měst byly uplatňovány výtvarné kompoziční principy. V historickém období se rovněž výrazně měnil počet obyvatel země. Výraznou změnu v rozložení obyvatel přinesla třicetiletá válka, která vedla k vylištění hornických protestantských měst (v Jihlavě zůstalo z 13 000 obyvatel pouze 299). Vývoj růstu sítě měst byl ukončen

v 16. století, kdy hustota měst v českých zemích patřila k nejvyšším v Evropě. Po všeobecné středověké a místně omezené renesanční etapě přestává v podstatě plánovitě zakládání městských sídel. V 17. a 18. století je nahrazují jen dílčí úpravy převážně reprezentačního rázu. Jsou to obvykle osové dispozice s dominantami, vázané na přírodní prvky v krajině. [18]

Politicky a vojensky významná města byla až do 1. poloviny 19. století obehána opevněním, které oddělovalo původní jádro města. Počátek 19. století považujeme za přechodové období mezi historickou etapou vývoje měst a jejich moderním obdobím.

V devatenáctém a na počátku dvacátého století získávala historická struktura měst postupně nové znaky a města se začala měnit do současné podoby. Rozvoj průmyslu změnil radikálně i vazby v osídlení. Díky železnici se stávaly dopravní vazby v osídlení intenzivnější, zvyšovala se migrace i dojíždka do měst. Rozvoj průmyslu změnil radikálně i vazby v osídlení. Hlavní průmyslová centra se rozvinula v Praze, Brně o Liberci a v uhelných pánvích na Ostravsku, v Podkrušnohoří, na Kladensku a Plzeňsku, kde se soustředil především těžký průmysl (obyvatelstvo na Kladensku až 222 ob./km², což byla dvojnásobná hustota proti průměru českých zemi). [18]

Po druhé světové válce byla jedním z hlavních úkolů (podobně jako v okolních zemích) obnova válkou zničených měst. Změny v osídlení se projevíly po 2. světové válce při osídlování pohraničí po odchodu německých obyvatel. [18]

Pokud jde o celkový růst měst, pak v tomto období nejpomaleji rostla města nad 100 000 obyvatel, nejrychleji kategorie měst mezi 50 000 - 100 000 obyvateli, tedy především jádro sídelních regionálních aglomerací. V letech 1945 - 1975 bylo postaveno v ČSSR 2 082 000 nových bytů, takže v nových bytech bydlelo více než polovina všeho obyvatelstva. Bytový fond byl ve městech ČSR rozmístěn takto: v hlavních a krajských městech bylo 20,3% bytů, v okresních městech a ostatních sídlech městského typu včetně obcí v aglomeracích bylo 39,4% bytů o ve zbývajících venkovských obcích 40,3%, 50% bytové výstavby. Obytné území zabíralo v průměru asi 50% celkové plochy zastavěného území města, a to ve všech velikostních kategoriích měst. Ve venkovském osídlení za ČSR bydlelo 47,6% obyvatel. [18]

V posledních desetiletích 19. století se města postupně vybavují technikou, zejména vodovodem a kanalizací, realizuje se plynové osvětlení ulic. Růst měst vyvolal potřebu veřejné městské dopravy. Výstavba městské dopravní sítě byla zahájena v roce 1896 v Praze. Ve 20. století se jedná o přestavby dle regulačních podmínek, různé úrovně. Návrh regulace pro Staré město Pražské pochází z roku 1886 a následně pro Malou Stranu, bylo asanováno židovské město. Z této doby pochází nevhodné a zničující zásahy do původních struktur. Z dalších let pochází řada přestaveb různé kvality, v té době již byly zpracovávány urbanistické plány, v nichž byly schématicky řešena historická jádra měst. Výjimku tvoří např. regulační plán Hradce Králové od Josefa Gočára. Obava o ohrožení historických hodnot vyvolává hnutí na podporu památkové péče, pochopení historického prostředí jako celku. Tyto snahy byly rozvíjeny po 1. světové válce, jejich realizace se však začala uskutečňovat až po 2. světové válce. [18]

Města v důsledku rozvoje společnosti a jejich jednotlivých aktivit prodělalo od počátku 20. století v celosvětovém měřítku radikální změnu. Názory na městský prostor,

jeho podobu, strukturu a funkci vždy reflektovaly konkrétní místo, a tudíž došlo k zásadním změnám. [18]

4 MĚSTSKÁ ZELENĚ

Pojem městská zeleň nemá dosud v legislativě jednoznačné vymezení. Zákon č. 183/2006 Sb. (stavební zákon), ani prováděcí vyhlášky tohoto zákona, pojem zeleň, městská zeleň, ani plochy zeleně nedefinují.

Územní plánování popisuje zeleň jako soubor tvořený živými a neživými (přírodními nebo umělými) prvky zeleně, záměrně založenými nebo spontánně vzniklými, o které je zpravidla pečováno sadovnicko - krajinářskými metodami. Výjimečně jej může tvořit i jen jeden vegetační prvek. [19]

Zeleň v zastavěném území města je nazývána zelení sídelní, veřejnou či městskou. Tuto sídelní zeleň je potřeba vzájemně funkčně provázat a zařadit ji do jistého systému zeleně. Základní kostru systému sídelní zeleně tvoří významné body, linie a plochy. Zeleň ve městě týkající se významných bodů je většinou pojata jako doprovodná kulisa různých památníků, pomníků a pamětních desek, která má podtrhnout jejich význam. Velký význam mají i vhodně vysázené či ponechané stromy v historickém centru města či parčíku, nebo v proluce mezi zástavbou, případně skupinky stromů v ulicích. Linie charakterizují uliční stromořadí ale i doprovodná zeleň komunikací, vodních toků nebo železnic. Plochami v tomto případě rozumíme velké plošné celky, jako jsou příměstské lesy a městské parky, ale jsou zde i menší plochy zeleně v podobě parkových náměstí, sídlištní zeleně a zeleně v zahradách obytných domů. [20], [21], [22]

Projektování sídelní zeleně podléhá jistým zásadám. Dle Fingerové a Špalkové (2014) každé město potřebuje kromě lineárních prvků systému sídelní zeleně i nezastavěná území v podobě ploch. Tyto plochy následně dělí do tří skupin dle rozlohy na plochy velkého, středního a malého měřítka. Čím je ale navrhovaná plocha menší, tím se musí klást větší důraz na kvalitní zpracování návrhu a následné realizace. [23]

a) Plochy velkého měřítka

Rozloha ploch vegetace by neměla klesnout pod 20 ha. Jedná se o plochy sloužící k celodenní rekreaci, jako jsou lesy, lesoparky a velké parky, které jsou dostupné do hodiny dopravním prostředkem z centra města. [23]

b) Plochy středního měřítka

Do této kategorie jsou řazeny plochy sídelní zeleně v podobě městských parků, sídlištní zeleně nebo rekreační zeleně (sportovní hřiště, koupaliště nebo zahrádkářské kolonie). Jejich rozloha by se měla pohybovat mezi 3–20 ha. Měly by být z centra města dostupné do 10 min veřejnou dopravou nebo do 20–30 min pěšky. [23], [24]

c) Plochy malého měřítka

Zahrnují menší parky od 0,5 do 3 ha, parkové plochy menší jak 0,5 ha nebo plochy zeleně vnitrobloků. Do této kategorie lze zařadit i hřbitovy a urnové háje, ty jsou totiž též nedílnou součástí systému sídelní zeleně. Všechna tato místa by měla být dosažitelná z centra města do pár minut pomalou chůzí a sloužit ke

krátkodobému odpočinku a setkávání. Patří sem i uliční stromořadí a městské aleje. [23]

Městská zeleň má mnoho příznivých environmentálních účinků na okolí. Zvyšuje vlhkost vzduchu, snižuje a tlumí teplotní výkyvy, zachycuje prašné částice, snižuje hluchost, zpomaluje odtok vody při přívalových deštích, zlepšuje duševní zdraví a v neposlední řadě přispívá ke zlepšení estetické funkce prostoru. Zeleň i přispívá ke zlepšení duševní pohody a zdraví. Jaké účinky má zeleň na zdraví, se zkoumá a řeší již několik let. Z různých studií vyplývá, že pozitivní působení zeleně na zdraví a duševní pohodu cítíme intuitivně.

Městská zeleň má hned několik funkcí. Poskytuje možnost fyzické aktivity, odpočinku a odbourání stresu a usnadňuje sociální kontakty.

Plochy zeleně ve městě můžeme rozlišit na vyhrazené a veřejné. Zeleň vyhrazená je veřejnosti nepřístupná nebo přístupná jen omezeně. Do vyhrazených ploch lze zařadit například uzavřené parky a zahrady, botanické a zoologické zahrady, neveřejná sportoviště, zeleň úřadů, institucí a jiných organizací, hřbitovy a pohřebiště, zeleň uzavřených obytných bloků a zeleň soukromou. Plochy veřejné, tedy přístupné bez omezení, vytvářejí prostory pro rekreaci a krátkodobý odpočinek. Veřejná zeleň je trvale přístupná veřejnosti a zahrnuje: městské parky, parčíky a parková náměstí a pásy, sídlištní zeleň, uliční stromořadí a doprovodnou zeleň komunikací, zeleň u významných budov, zeleň pietních území, zeleň dětských hřišť a sportovních areálů, veřejné historické parky a parkové lesy, doprovodnou zeleň vodotečí a technických děl.

4.1 FUNKCE A VYUŽITÍ MĚSTSKÉ ZELENĚ

Zeleň plní ve městě mnoho různorodých funkcí a skýtá možnost rozmanitého využití.

Základními funkcemi zeleně jsou:

- Rekreční
- Psychologická
- Hygienická
- Prostorotvorná
- Ekologická
- Ekonomická. [25]

4.1.1 FUNKCE REKREAČNÍ A PSYCHOLOGICKÁ

Zde lze uvést zejména psychologické a estetické působení na člověka, možnost pohybu a pobytu v zeleni, rekreace v parcích a rekreaci v zeleni v obytném prostředí. Zeleň je hlavním nositelem rekreační funkce ve městech i mimo města. Rekreační a relaxační účinky vyplývají ze samotných vlastností zeleně (tvary, odstíny, květy, vůně), jejího vnímání, zejména estetické citění a vliv na psychiku a celkové uvolnění. Byly

zpracovány četné výzkumy, které ukazují, že pohyb v zeleni a hlavně aktivní pohyb v přírodě pomáhají k uvolnění nervového napětí, zeslabují duševní únavu. [25], [26], [27]

Obrázek 7: Porovnání ulice bez zeleně a se zelení
Zdroj: www.praha8.pirati.cz

4.1.2 FUNKCE HYGIENICKÁ

V tomto případě lze hovořit o tvorbě mikroklimatu a snižování hlučnosti a prašnosti. Vliv zeleně na mikroklima okolního prostředí spočívá v ovlivňování vlhkosti, teploty a kvality vzduchu a v ovlivňování vzdušného proudění. Na snížení oslunění fasád objektů, chodníků, ulic a náměstí působí zezeň jako zastínění. Výsledný efekt je samozřejmě závislý na kvalitě, počtu, věku a zejména druhové skladbě výsadby (listnaté stromy stíní v létě, kdy to potřebujeme, v zimě a v přechodných obdobích, kdy naopak slunce vítáme, jsou pak bez listí). [25]

Ve větších porostech bývá teplota v létě v průměru až o 3,5°C nižší, než v zastavěném prostoru bez zeleně. V noci naopak vegetace zabraňuje rychlému vyzařování a ztrátám tepla. [25], [28]

Městský vzduch bývá z důvodu značného množství zpevněných povrchů vždy sušší než vzduch v okolní krajině. Strom je pumpou, která neustále svými kořeny nasává vodu z nižších vrstev půdy a svými listy ji odpařuje. Dospělý strom, v optimálních podmínkách, odpaří ve vegetačním období za slunného letního dne do ovzduší denně až 400 l vody. Na přeměnu z kapalného skupenství na vodní páru se spotřebuje 0,7 kWh/l, tedy k odpaření 400 l vody je potřeba 280 kWh sluneční energie. V průběhu slunečného dne tedy strom má chladicí výkon 20 – 30 kW, což je výkon srovnatelný s cca deseti klimatizačními jednotkami používanými v moderních stavbách. [25], [29]

1. Zlepšení kvality ovzduší

Díky fotosyntetické činnosti zeleně, která pohlcuje CO₂ a produkuje O₂ přispívá ke zlepšení kvality ovzduší. Zezeň nepřímo snižuje rychlost proudění vzduchu. Tvoří jakousi polopropustnou zábranu. Díky rostlinami vyprodukované

vlhkosti se také urychlí sedimentace prachových částic díky zvýšení jejich hmotnosti. [25], [30]

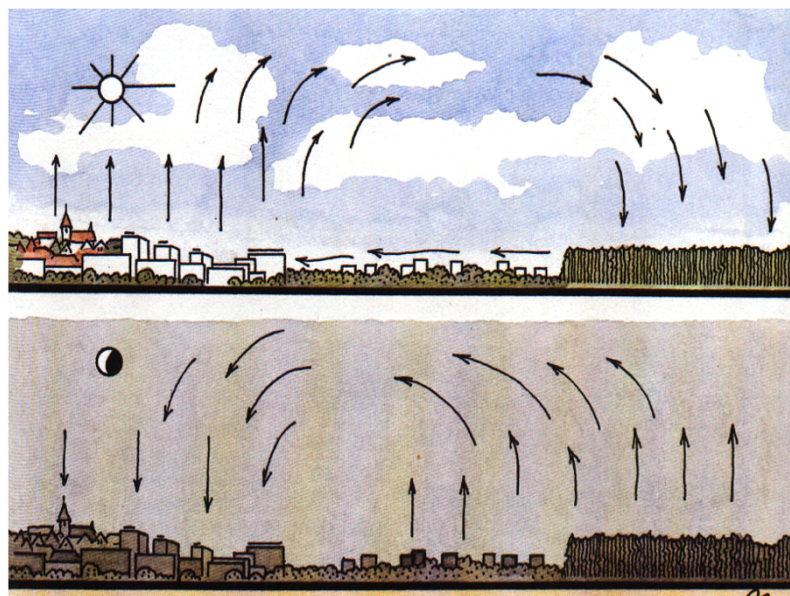

Schéma 8: Proudění CO₂ ve městě

Zdroj: www.is.muni.cz

2. Snižování hluku

Větve stromů pohlcují jistou část akustické energie rezonancí. Citelněji jsou tlumeny zvuky s nízkými frekvencemi než s frekvencemi vysokými. Stejně tlumící účinky mají i trávníky. Kořeny stromů, keřů a bylin vytváří tzv. drobtovitou strukturu půdy, která rovněž do jisté míry působí proti šíření hluku a vibrací. Velmi účinná je kombinace technických opatření a zeleně. Z těchto prvků lze zmínit protihlukové valy podél komunikací osázené stromy a keři nebo protihlukové stěny v kombinaci s pnoucí zelení, které tlumí zejména dozvuk. [25], [28]

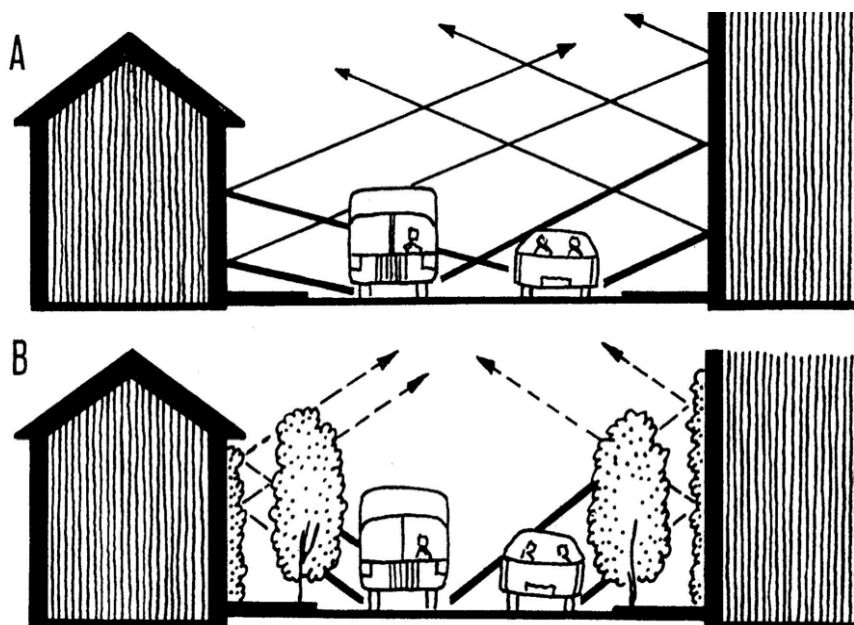

Schéma 9: Odraz zvuku (hluku) z dopravy

Zdroj: www.is.muni.cz

3. Snižování prašnosti

Částečky prachu se usazují na listech a srážkami jsou splavovány do půdy. Účinnost snižování prašnosti ovzduší je mimořádná. Koruna stromů zachytí 10x více prachových částic, než plocha trávníku. Průměrný účinek filtrace zelení závisí na druhu, hustotě, výšce porostu atd., ale kolísá v 60 - 70% (50% u keřů, mlazin). Funkce prachového filtru je dvojitá – produkují méně prachu a snižují proudění vzduchu, tak napomáhají k usazování (prořídlé koruny s velkými listy). Uvádí se, že vnitrobloková zeleň snižuje prašnost o 30 - 40%. [25], [31]

4.1.3 FUNKCE PROSTOROVÁ

Neméně důležitou vlastností zeleně je její schopnost vytváření nebo dotváření prostoru. Různá výšková členění a uspořádání, např. kombinace nízké, středně vysoké a vysoké zeleně napomáhají vytvářet zajímavé kompozice urbanizovaného území. [25], [32]

Díky různé rozdílnosti jednotlivých dřevin a rostlin lze dosáhnout zajímavých prostorových kompozic, estetických kontrastů a iluzí. Zeleň vytváří charakter veřejných prostranství, ovlivňuje jejich měřítko a mírou náročnosti a barevností úprav zdůrazňuje jejich význam. [25], [33]

4.1.4 FUNKCE OCHRANY ZDROJŮ

Zde se jedná zejména o ochranu půdy proti vodní a větrné erozi, ochranu povrchových i podzemních vodních zdrojů a stabilizaci vodního režimu krajiny.

Plochy, jako jsou například parky a prostory v sídlištní zástavbě, jsou-li osazené dřevinami a plně pokryté travními porosty, umožňují lepší zasakování srážkové i tekoucí vody, než plochy s nedostatečně krytou půdou nebo úplně zpevněné plochy. Tradičním prvkem protierozních opatření jsou pásy s doprovodem stromů a keřů podél komunikací a cest, které do jisté míry zpomalují nebo přerušují soustředěný odtok povrchových vod. Rostliny svými kořeny, opadem listů i podrostem vytvářejí drobtovitou strukturu půdy, která výrazně zlepšuje infiltraci a tím umožňuje plynulejší zasakování srážkové vody. [25], [34]

4.1.5 FUNKCE EKOLOGICKÁ

Zeleň (resp. vegetace) spolu s půdou, vodou a klimatem tvoří základní složky ekosystému. Ekologická hodnota systému je tím vyšší, čím více odpovídá trvalým ekologickým podmínkám daného území. Vytváří biotopy pro existenci řady dalších rostlinných a živočišných druhů. Tato ekologická hodnota je nezanedbatelná i na plochách městské zeleně, zejména v městských parcích a lesoparcích, které mají nezastupitelnou úlohu v ekologických vztazích uvnitř města a jsou důležitým prvkem kostry ekologické stability. [25], [27]

4.1.6 FUNKCE EKONOMICKÁ

Funkci ekonomickou plní především zeleň hospodářská. Jedná se převážně o vinice, chmelnice, ovocné sady, okrasné školky, lesy apod., jde o výnosy z tržby. [25]

Městská zeleň má také vliv na finanční stránku okolí, zejména na ceny nemovitostí. Novodobé lokality se již navrhují i s městskou zelení právě z důvodu navýšení hodnoty prostoru. Jedná se zejména o zelené travnaté pásy se stromy pro oddělení druhů dopravy a zelené ostrůvky mezi parkovacími stáními. Tato zeleň přispívá nejen ke zlepšení prostoru a přidává na atraktivitě, ale i k navýšení finanční hodnoty lokality. Jedná se tedy o nepřímý ekonomický vliv zeleně na okolí.

Města s velkým množstvím zeleně působí jako příjemná a hezká a jsou hojně navštěvovaná turisty. Cestovní ruch představuje mnohdy velký finanční přínos do městské pokladny.

4.2 FORMY MĚSTSKÉ ZELENĚ

Zeleň uvnitř sídla může mít mnoho forem, které někteří odborníci nazývají druhy, a považují je za základní skladební části pro utváření zeleně obecně. Téměř každý z autorů odborné literatury člení formy městské zeleně dle jiných metod, avšak v závěru je výsledek obdobný. [35]

Sojková a Šmídová (2011) ve své metodice člení městskou zeleň následovně:

- **parky** (městské, historické, lázeňské)
objekty zeleně ztvárněné do charakteristického kompozičního celku o výměře nad 0,5 ha a minimální šířce 25 m
- **menší parkově upravené plochy** (parčíky různého typu, zeleň u zastávek MHD, veřejných budov, dětská hřiště aj.)
objekty zeleně nesplňující parametry parku s výměrou obvykle do 0,5 ha ztvárněné zpravidla podle sadovnických zásad
- **zeleň obytné zástavby** (sídlíště, vnitrobloky, řadové domy, rodinné domy apod.)
- **zeleň rekreační zástavby** (chalupy, chaty, zahrádkářské osady apod.)
- **zeleň objektů občanské vybavenosti** (školská zařízení, zdravotnická zařízení, hotely, nádraží, nákupní zóny, veřejné budovy, banky, kostely, pohřebiště, pomníky apod.)
- **zeleň rekreačních a sportovních objektů** (lesoparky, volnočasové areály, hřiště, koupaliště, zoo apod.)
- **zeleň komerčních, hospodářských a skladových objektů** (velká nákupní centra, areály továren, zemědělské objekty, logistická centra, skládky)
- **zeleň speciálního určení** (botanické zahrady, arboreta)
- **zeleň hospodářská** (lesy, ovocné sady, ovocné a okrasné školky, trávnickářské školky, vinice, chmelnice)
- **zeleň opuštěných** (zanedbaných) ploch (lada, úhor, brownfields, lomů, deponií apod.)
- **ostatní zeleň** (rozptýlená zeleň, rezervní plocha zeleně, přírodě blízká zeleň)

Novotný (1958) uvádí, že podrobnějším rozbořením zeleně ve městě a v jeho blízkém okolí získáme následující rozdělení:

- vnitřní sady
- uliční zeleň
- vnitrobloková zeleň
- zeleň při sídlištích
- hřiště, koupaliště v zeleni
- hřbitovy a urnové háje
- botanické a zoologické zahrady
- zahrádkové kolonie
- školní zahrady
- lesní parky a rekreační plochy
- parky při nemocnicích, sanatoriích a lázních
- průmyslová zeleň a zeleň ochranná
- hospodářská zeleň
- letiště.

4.2.1 PARKY

1. Městský park

Parky slouží obyvatelům města k odpočinku a relaxaci v zeleni a také ke zlepšení mikroklimatu městských částí. Ideální je, aby byly tyto zelené plochy rozmístěny v ploše měst rovnoměrně, dobře přístupné a vzdálené nejlépe do 500 m od bydliště. Zeleň by měla být zastoupena rozsáhlými travnatými plochami, ať už pobytovými nebo čistě okrasnými, které jsou doplněny o květinové plochy. Keřové patro by měly zastupovat solitérní keře, skupiny keřů a živé ploty. Naopak stromové patro by mělo být zastoupeno nejméně ze sedmdesáti procent druhy domácimi. Stromy zde tvoří základní kompozici parku a vytváří svým vhodným rozmístěním nejrůznější pohledy a průhledy parku, a v některých případech i na zajímavé architektonické prvky v okolí. Základem je ale především vytvoření ploch pro odpočinek na slunci, v polostínu i stínu kvalitní zeleně. Zároveň si i obyvatelé města vytváří estetický dojem z kvalitního prostředí. [35]

Obrázek 8: Městský park Kyjov - hřiště
Zdroj: www.turistika.cz

Obrázek 9: Městský park Kyjov
Zdroj: www.turistika.cz

2. Historický park (zahrada)

Podoba a funkce zahrad nebo parků byla ovlivněna především vztahem lidí k přírodě. Historické zahrady jsou spojeny s uměleckým slohem doby, ve které byly zakládány. Mnohé parky či zahrady byly hodnotnými architektonickými výtvoři, měly hospodářský, duchovní či společenský význam a jejich vznik byl obvykle závislý na společenském vývoji. [36], [37], [38]

Výraz historická zahrada náleží malým, ale i velkým, rozlehlým krajinářským či formálním parkům. Převážně se nachází v blízkosti nějaké budovy a společně vytvářejí nerozdělitelný celek. Památka, která je uměleckým dílem architektonické přírody neboli historická zahrada či park vytváří početnou, slohově významnou vývojovou řadu, jenž je tedy neoddělitelným komponentem zámků, hradů, klášterů, šlechtických paláců, měšťanských domů a vil. V žádném případě je od sebe nelze oddělit, nehledě na to, zda je zahrada uměle vytvořená, nebo přírodní. [36], [38], [39]

V zahradě se často vyskytují prvky stavební architektury a sochařská díla, například altány, bazény, fontány, terasy, schodiště, vázy a sochy. Plocha zahrady je členěna pomocí přímek a geometrických oblouků ve formě květinových záhonů, cest, alejí či stěn. Vzrostlé stromy jako solitéry nebo jejich skupiny, jenž se nachází v historických parcích, jsou často vyhlášeny jako památné stromy či skupiny památných stromů. Určité historické krajinné celky jsou propojeny s volnou krajinou, příkladem může být Lednicko - Valtický areál. [38], [40]

Zahrady a parky mají velký význam pro zahradnickou praxi, ale také pro rekreaci a vzdělávání. Měly by sloužit k vnitřní i vnější pohodě člověka. [38], [39], [41]

Obrázek 10: Zámecký park - Libochovice
Zdroje: www.zamek-libochovice.cz

Obrázek 11: Zámecký park - Slavkov u Brna 1
Zdroje: www.kudyznudy.cz

Obrázek 12: Zámecký park – Slavkov u Brna 2
Zdroj: www.slavkovak.cz

3. Lázeňský park

Lázeňská zeleň je nedílnou součástí lázeňských měst, působí velmi reprezentativně a doprovází lázeňské domy, promenády, léčivé prameny a společenské plochy. Do středů měst se situují především velkolepé, pestrobarevné květinové záhony z letniček nebo cibulovin. Stromy jsou převážně zastoupeny cizokrajnými druhy. Na středovou část lázeňské zeleně pozvolna navazuje lázeňský park, který většinou lemuje střed města. Tento park v podobě krajinářského celku pak slouží lázeňským hostům k procházkám v klidu na slunných i zastíněných plochách. [35]

Obrázek 13: Luhačovice – kolonáda a park
Zdroj: www.kudyznudy.cz

Obrázek 14: Luhačovice – záhon
Zdroj: www.kamnabajk.sk

Obrázek 15: Luhačovice - park
Zdroje: www.lazneluhacovice.cz

4.2.2 MENŠÍ PARKOVĚ UPRAVENÉ PLOCHY

Tyto plochy zeleně se situují především v takzvaných zelených pásích mezi zástavbu a dopravní komunikaci. Umisťují se buď k chodníkům, nebo přímo do vozovky. Jejich význam je především hygienický, estetický a bezpečnostní. Oddělují pěší dopravu od dopravy na vozovce, v případě pásů ve vozovce slouží především k dopravním účelům tím, že dělí vozovku do směrů. Bývají buď jen osety travním porostem, nebo doplněny o keře. Při použití keřů se musí volit odolné druhy, které snesou především znečištění z

dopravy, a druhy, které nebudou svým vzrůstem překážet v přehlednosti komunikace. [35]

Obrázek 16: Zelený pás podél komunikace - tráva
Zdroj: vlastní foto

Obrázek 17: Zelený pás podél kom. - keře
Zdroj: www.uliceiprochodce.cdvinfo.cz

4.2.3 ZELEŇ OBYTNÉ ZÁSTAVBY

1. Sídliště

Jedná se o plochy zástavby vysokých panelových domů při okrajích měst. Jejich zeleň by měla navazovat na zeleň okolní krajiny, doporučuje se využití převážně domácích nebo u nás již zdomácnělých druhů vegetace. Osázení by mělo být tvořeno z osmdesáti procent dřevinami listnatými a z dvaceti procent jehličnatými. Základní kompozici sídlištní zeleně by měl tvořit dostatek velkých travnatých ploch, které bude doplňovat kvalitní solitérní nebo skupinová zeleň. Stejskalová (2011) doporučuje vysazovat takové druhy dřevin, které ustojí sušší půdy s vyšším pH (sídliště byla často budována na navážkách suti), snesou větší koncentraci živin z živočišných výkalů (na sídlištích je vysoká koncentrace lidí a tudíž i jejich zvířecích mazlíčků, které venčí v přilehlé zeleni), jsou odolné vůči častému mechanickému poškozování (například při sekání trávy strunovou sekačkou) a také odolné vůči převládajícím větrům. [35]

**Obrázek 18: Zeleň před vchody
bytových domů**
Zdroj: www.oiktv.cz

Obrázek 19: Sídlištní zeleň
Zdroj: www.ms-pisek.cz

2. Vnitrobloky

Zeleň těchto vnitrobloků bývá soukromá a nepřístupná. Z toho důvodu má pro města spíše druhořadý význam, neboť zlepšuje „jen“ místní mikroklima a ovzduší. Výsadba při okrajích těchto ploch bývá nižší, v podobě okrasných keřů doplněných o květinové záhony, a odděluje od sebe jednotlivé zóny určené pro setkávání sousedů a odpočinek. Směrem ke středu vnitrobloku se vysazuje vysoká zezeň v podobě stromů. [35]

Obrázek 20: Zeleň vnitrobloku – pohled z horních pater

Zdroj: www.cs.wikipedia.org

Obrázek 21: Zeleň vnitrobloku – pohled ze zahrady

Zdroj: www.prazsky.denik.cz

3. Řadové a rodinné domy

Význam této zeleně se často opomíjí, přitom plní funkci estetickou, hygienickou i zdravotní a to za nulové náklady pro město. Zahrady u rodinných či řadových domů jsou soukromým prostorem, jehož vzhled udává majitel nemovitosti a jemu také slouží k uspokojení jeho potřeb. Výběr vegetace záleží především na rozloze zahrady, stanovištních podmínkách a zaměření zahrady. K ozelenění se využívá domácích druhů dřevin, ale i mnoho druhů cizokrajných, také druhy v různých odstínech zeleně a dalších barevných variacích, které během ročních období mění barevný ráz zahrady. [35]

Obrázek 22: Zahrada řadového domu

Zdroj: www.naseinfo.cz

Obrázek 23: Zahrada řadového domu 2

Zdroj: www.sreality.cz

4.2.4 ZELENĚ REKREAČNÍ ZÁSTAVBY

1. Chalupy, chaty

Zahrady u chat jsou v soukromém vlastnictví, a tedy jejich vzhled určuje vlastník. Ke staré chalupě patří hezká zahrádka, plná květin a bylinek, ale také stromy. Hodně českých zahrádek bylo v minulých desetiletích příliš strohých. Taková typická zahrádka vypadala většinou tak, že kolem domu byly veškeré plochy vydlážděny nebo vybetonovány. V předzahrádce, oplocené drátěným plotem, byl obdélníkový záhonek s nějakými květinami, nasázenými do pravidelných řad, a okolo rostly plazivé jalovce, stříbrné smrčky, tuje a další, často exotické jehličnany. Cílem byla především snadná a nenáročná údržba. V posledních letech se však tyto zahrady dočkávají větší pozornosti a opět se sem navrací více květin, kvetoucích keřů a různé odrůdy lokálních stromů (hlavně ovocných). [44]

Obrázek 24: Zahrada u chaty
Zdroj: www.century21.cz

Obrázek 25: Pohled na zahradu u chalupy
Zdroj: www.idnes.cz

2. Zahrádkářské osady (kolonie)

Zahrádkářské kolonie byly budovány na okrajích měst v minulém století především pro obyvatele sídlišť, kteří toužili po zahrádce. Vlastníkem těchto pozemků bývá stát nebo město, který je pak na určitou dobu pronajímá členům zahrádkářského svazu.

Využití těchto ploch je jejich ozelenění, většinou v podobě zeleninových a květinových záhonů nebo ovocných a menších okrasných keřů, ovocných a okrasných stromů. [35]

Obrázek 26: Zahrádkářská osada – záhony
Zdroj: www.zahradkarskaporadna.cz

Obrázek 27: Zahrádkářská osada – zahrada
Zdroj: www.amika.org

4.2.5 ZELEŇ OBJEKTŮ OBČANSKÉ VYBAVENOSTI

1. Zahrady mateřských škol

Tyto plochy podléhají jistým pravidlům, ať už z hlediska bezpečnosti dětí nebo hygieny prostředí. Určitým pravidlům zde podléhá i výsadba zeleně. Oplocení zahrad se doplňuje o soustavný pás keřů, zaručující dostatečnou hygienickou bariéru, nesmí se však jednat o trnité keře z důvodu bezpečnosti dětí. Největší plochu zde zaujímá travnatá plocha s kvalitním trávníkem pro volný pohyb dětí doplněná o solitérní stromy. Ty dopřávají dětem v horkých slunných dnech stín. V prostorech zahrad mateřských škol je doporučováno vysazovat především listnaté druhy dřevin, bohatě kvetoucí druhy nebo druhy s různě barevnými listy. Naopak se zde nesmí vysazovat druhy trnité nebo s jedovatými plody či listy, také se nedoporučuje zasazovat jedlé potraviny (jahody, jabloně apod.) z důvodu možné alergie dítěte. Zásadní je zde i přehlednost, aby byla zajištěna bezpečnost dětí při pobytu na zahradě. [35]

Obrázek 28: Zahrada u mateřské školy
Zdroj: www.msholubova.cz

2. Zahrady základních škol

Zahrady základních škol by měli plnit nejen funkci estetickou a hygienickou ale i funkci výchovnou a naučnou. Je důležité děti vést prostřednictvím těchto parkových úprav k většímu zájmu o rostlinstvo, o ochranu zeleně a životního prostředí celkově. Tyto školní pozemky se dají dělit do třech zón (ochranných, vzdělávacích a tělovýchovných). Okrajové plochy ochranné se osazují zelení vhodnou pro její účinnost vůči hluku a prachu a také z důvodů začlenění školního areálu do daného prostředí. Tělovýchovné zóny využívané především pro sportovní aktivity dětí se v kombinaci se zpevněnými povrchy zatravnějí. [35]

Obrázek 30: ZŠ Dolní Újezd
Zdroj: www.cestamipromen.cz

Obrázek 29: Park ZŠ Dolní Újezd
Zdroj: www.mapy.cz

3. Zahrady středních škol

Na těchto plochách se již může aplikovat rozmanitější rostlinný materiál, není zde již omezení ze zdravotního ani výchovného hlediska. [35]

Obrázek 31: Gymnázium A. Jiráska
Zdroj: www.wikipedia.cz

Obrázek 32: Gymnázium A. Jiráska – areál
Zdroj: www.docplayer.cz

4. Parkové úpravy vysokoškolských areálů

Základem parkových úprav areálů VŠ jsou rozsáhlé travnaté plochy pobytových a intenzivně udržovaných trávníků, které tvoří kompoziční protiváhu ke všem budovám vyskytujícím se v kampusech. V bezprostřední blízkosti budov jsou vysazovány souvislé pásy nižších keřů v kombinaci s okrasnými travami a různými druhy trvalek. Stromy jsou zastoupeny seskupeními stejnorodých nebo kontrastních skupin listnatých i jehličnatých dřevin různých barev. [35]

Obrázek 33: Areál fakulty stavební VUT v Brně
Zdroj: www.cz.linkedin.com/school/fastvut

5. Parkové úpravy areálů nemocnic a zdravotních zařízení

Zde má zeď plnit především funkci zdravotní, to znamená izolovat tyto plochy od hluku, prachu a zlepšovat zde mikroklima. Důležité také je, aby zdejší vegetace působila pozitivně na psychiku pacientů. Zeleň bude působit pozitivně hlavně tehdy, když se při výsadbě použijí větší počty brzy kvetoucích dřevin v harmonickém uspořádání a záhony pestrobarevných květin. Vyhnout bychom se měli větším skupinám tmavých jehličnanů, hřbitovním dřevinám, stálezeleným masivům a jednotvárným skupinám opadavých stromů, neboť všechny mohou působit spíše melancholicky než pozitivně. Je vhodné, aby v těchto plochách zůstala různobarevnost i po opadu listů. [35]

Obrázek 34: Nemocnice Litomyšl – vrátnice
Zdroj: www.mapy.cz

Obrázek 35: Nemocniční park – Litomyšl
Zdroj: vlastní foto

6. Prostory před veřejnými budovami

Tyto budovy zahrnují banky, vysoké úřady, sportovní haly, kina, nádraží, kulturní domy nebo divadla. Na těchto plochách se využívá spíše menších a jednoduchých sadovnických úprav reprezentativních pro danou budovu. Vhodné je použít před takovou stavbou travnaté plochy, aby s odstupem vynikly její architektonické hodnoty. Vyšší zeleň je možné uplatnit jen po okrajích těchto ploch, aby nebylo bráněno pohledu na průčelí stavby. [35], [42]

Obrázek 36: Vlakové nádraží Česká Třebová

Zdroj: www.wikipedia.cz

Obrázek 37: Lidový dům Litomyšl

Zdroj: www.unesco-czech.cz

7. Zeleň administrativních budov

Již při výstavbě dnešních moderních administrativních budov se myslí na to, jak jejich návštěvníkům a zaměstnancům zde zpříjemnit pobyt. Toho se docílí pomocí vegetace v interiérech, ozeleněním atrií a vybudováním střešních zahrad. V atriích bývá využíváno

často pnoucích rostlin, vinoucích se po stěnách okolních budov, mobilní zeleně nebo bodové výsadby drobných stromů. [35], [43]

Obrázek 38: Magistrát města Hradec Králové
Zdroj: www.cz.linkedin.com

Obrázek 39: MěÚ Litomyšl
Zdroj: www.lam.litomysl.cz

8. Kostely

Zeleň byla odedávna nedílnou součástí a symbolikou prostředí církevních staveb, pro něž nebyla jen okrasným nebo účelovým doplňkem, ale měla svůj vlastní symbolický obsah. Drobné sakrální objekty doprovázejí nejčastěji solitérní stromy, jejich skupiny, případně i aleje. Účelné vysazování vegetace u sakrálních objektů v krajině má své kořeny v historii, zejména v baroku. Vzrostlé dřeviny v prostoru usnadňují orientaci a mají podstatný význam pro kompoziční vztahy, zdůrazňují drobné sakrální objekty v krajině tak, že mohou vytvářet významné krajinné prvky nebo krajinné dominanty. Doprovodné stromy drobných sakrálních objektů dříve plnily také praktickou funkci odpočinkového místa pro poutníky i rolníky, dnes se jedná hlavně o turisty a návštěvníky těchto památek či návštěvníky samotného kostela. Obdobně je tomu i v případě doprovodné vegetace drobných sakrálních objektů v zástavbě, v sídlech. I v intravilánu byly v blízkosti soch a

božích muk vysazovány solitérní stromy. S tím rozdílem, že ve městě je dominantnější sakrální architektura velkých kostelů nebo církevních komplexů. [45], [46]

Obrázek 40: Českobratrský evangelický chrám Jana Amose Komenského - Brno
Zdroj: www.turistika.cz

Obrázek 41: Kostel Panny Marie Sedmibolestné – Krnov
Zdroj: www.infokrnov.cz

9. Hřbitovy

Výsadba zeleně na těchto místech se musí řešit citlivým způsobem, jak s ohledem na pietnost místa tak na jeho začlenění do daného prostředí, snadnou přehlednost a orientaci návštěvníka. Hlavní cesty hřbitovů jsou doprovázeny stromořadími z dlouholetých listnatých stromů. Odpočívadla v křížení cest se osazují dřevinami typickými pro toto prostředí (např.: tůje, tis, cypřiš). Typickou součástí hřbitovní zeleně jsou i dřeviny vysazené pozůstalými u jednotlivých hrobů, které když neohrožují provozní bezpečnost hřbitova a nikterak nepřekáží, jsou většinou akceptovány. [35], [43]

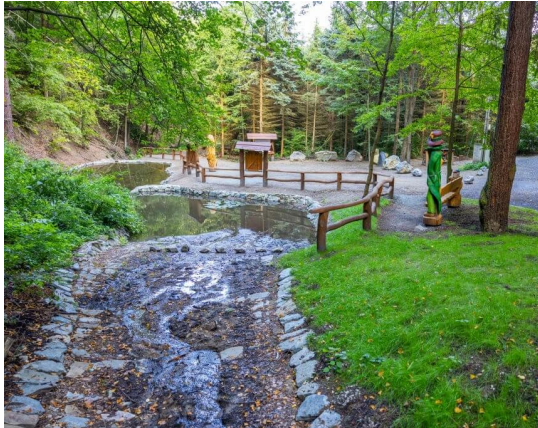

Obrázek 42: Litomyšlský hřbitov
Zdroj: www.mapy.cz

4.2.6 ZELEŇ REKREAČNÍCH A SPORTOVNÍCH OBJEKTŮ

1. Lesoparky a příměstské rekreační parky

Tyto parky se budují při okrajích velkých měst a jsou využívány k dlouhodobější rekreaci. Pro vznik těchto parků je využívána okolní krajina. Jedná se o lesy, louky, rozptýlenou zeleň nebo okolí vodních toků. Zeleň je zde původní, dochází i k dosazování, avšak vždy původních a typických druhů pro dané stanoviště. Lesoparky se budují na zalesněných pozemcích měst určených pro intenzivní rekreaci a také na okrajích velkých městských aglomerací. [35], [43]

Obrázek 43: Lesopark Adamov
Zdroj: www.slpkrtiny.cz

Obrázek 44: Lesopark Dobruška
Zdroj: www.brouzda.cz

2. Zeleň sportovních areálů

Když se na venkovních sportovištích kromě umělých povrchů objeví i travnaté plochy, jsou to vysoce odolné zátěžové trávníky. Vysoká zeleň se vysazuje okolo hranic areálu a slouží jako bariéra hygienická a protihluková. Upřednostňují se zde, stálezelené druhy, jehličnany nebo druhy velkolisté, opadavé s krátkodobým opadem a ty druhy, které neznečišťují své okolí. [35], [43]

Obrázek 45: Fotbalový stadion a sportovní areál TJ Jiskra Litomyšl
Zdroj: www.wikipedia.cz

Obrázek 46: Sportovní areál za sokolovnou Litomyšl
Zdroj: www.ceskainspirace.cz

3. ZOO

Zoologické zahrady se zřizují ve větších městech na rozsáhlých plochách s rozmanitým reliéfem. Jednotlivé pavilony i výběhy zvířat jsou doplněny o zeleň, především takovou, která je blízká původní domovině chovaných zvířat. Kromě cizokrajných druhů vegetace se využívají i domácí druhy hodící se pro koncipování náznakových suchomilných, horských nebo bažinných partií. Parkové úpravy zoologických zahrad musí být přizpůsobeny nejen zvířatům ale i místním podmínkám, terénu a návštěvníkům. Proto, aby zahrady neobtěžovaly své okolí hlukem, pachem a výhledy na areál, zřizují se na jejich okrajích vícevrstvé vegetační pásy o šířce cca 10 m. [35], [43]

Obrázek 47: Zoo Jihlava
Zdroj: www.megaubytko.cz

Obrázek 48: Zoo Zlín
Zdroj: www.fajnvylety.cz

4.2.7 ZELEŇ KOMERČNÍCH, HOPODÁŘSKÝCH A SKLADOVÝCH OBJEKTŮ

1. Zeleň průmyslové zástavby

Tuto formu zeleně lze prakticky rozdělit do dvou kategorií, a to na zeleň vnější a vnitřní. Zeleň vnější obklopuje a izoluje průmyslové areály, ať už pohledově nebo z

hygienických důvodů. Tato vegetace snižuje prašnost, hlučnost a plynné exhaláty, které by mohli pronikat do zástavby. Výsadba probíhá v pásmech hygienické ochrany, jejichž šířku stanovují mezinárodní normy. Dalším účelem této výsadby je i začlenění průmyslových staveb do krajiny. Vnitřní zeleň především zvelebují strohost architektury průmyslových staveb, umožňuje krátkodobý odpočinek zaměstnancům, zastíňuje zpevněné plochy a brání jejich přehřívání. Vhodné dřeviny pro ozelenění těchto areálů jsou rychle rostoucí druhy, jimiž se naplní izolační a prostorotvorná funkce zeleně v co nejkratší době. Doporučují se především odolné druhy dřevin z důvodu, že tyto dřeviny zde často bývají na hranicích svých existenčních možností.[35]

Obrázek 49: Průmyslový areál Olomouc
Zdroj: www.reality.idnes.cz

4.2.8 ZELENĚ SPECIÁLNÍHO URČENÍ

1. Botanické zahrady a arboreta

Botanické zahrady a arboreta jsou živými sbírkami cizokrajných, zdomácnělých i domácích rostlin. Tyto sbírky se rozmísťují a uspořádávají na plochách zahrad a následně slouží k praktickému studiu a výzkumu vědcům, vysokoškolským studentům a široké veřejnosti. [35], [42]

Obrázek 50: Botanická zahrada Praha
Zdroj: www.cs.wikipedia.org

Obrázek 51: Botanická zahrada Teplice
Zdroj: www.visitteplice.com

4.3 TYPY MĚSTSKÉ ZELENĚ

4.3.1 TRÁVNÍK

Trávník charakterizujeme jako umělé společenstvo rostlin stejnoměrně pokrývající půdu. V tomto společenstvu jednoznačně převažují druhy trav s nízkou produkcí zelené hmoty, bohatě odnožující a intenzivně prokořeňující vegetační vrstvu půdy, které vytvářejí hustý, pevný a pružný travní drn. Pravidelnou údržbou (sekáním a dalšími kultivačními zásahy) je dosaženo vzhledu a stavu, který co nejlépe plní hygienické, estetické, rekreační, biotechnické a melioračně rekultivační funkce. [47], [48]

4.3.2 MOBILNÍ ZELEŇ

Mobilní zeleň se používá v případech, kdy nelze provést výsadby na vlastním rostlém terénu. Přednost by mělo mít skupinové umístění nádob s horizontálním a vertikálním uspořádáním a měla by být dodržena estetická proporcionalita výsadeb a užitých nádob. Ve většině využití mobilní zeleně jde o sezónní záležitost, lze se však setkat i celoročním osazením nádob, a to převážně dřevinami, které jsou odolné proti vymrzání. [47], [49]

4.3.3 POPÍNAVÉ ROSTLINY

Popínavou zeleň je možno uplatnit v ulicích a na náměstích, ale i v ostatních součástech intravilánu městských sídel na pergolách, sloupech, trelážích, sítích, lanech, drátech apod. Tyto rostliny při svém růstu přijímají tvar opory, a tak se stávají nejplastičtějším rostlinným prvkem. Popínavé rostliny mají zejména uplatnění tam, kde je malý prostor nebo kde jinou zeleň nelze vysadit do volné půdy a kde ani nelze umístit na prostor náročnější mobilní zeleň. [47], [50]

4.3.4 SOLITÉRY

Solitéry jsou samostatně rostoucí dřeviny, případně několik málo jedinců vyskytujících se blízko u sebe. Tyto dřeviny jsou zajímavé pro zvýraznění vybraného prostoru například tvarem, barvou, habitem koruny apod. Ve své dominanci jsou velmi výrazným prvkem dotvářejícím prostor. Jako solitérní dřeviny se volí dřeviny otužilé a životné. Solitéry se používají ke zpestření větších trávníkových ploch nebo k vytvoření stínu u odpočívadel v parcích. [32], [47]

4.3.5 SKUPINY

Skupiny stromů nebo keřů jsou základní a nejčastěji používanou formou výsadby zeleně. Vznikají spojením menšího nebo většího počtu jedinců jednoho nebo více druhů. Skupiny rozdělujeme podle různých hledisek. Podle hustoty výsadby mohou být skupiny zapojené, volné nebo rozvolněné a otevřené nebo také představují tzv. zahuštěnou výsadbu, která se používá především na sídlištích. Zahuštěná výsadba vytvoří během 2 až 3 let souvislý hustý porost, který nevyžaduje téměř žádnou údržbu. Ve skupině zapojené se dřeviny brzy po výsadbě vzájemně dotýkají a působí jako celek. Otevřené skupiny jsou vysazované tak, aby i později zůstaly oddělené a byly průhledné. [47], [51]

4.3.6 STROMOŘADÍ

Stromořadí tvoří stromy, které jsou vysázeny v pravidelných rozestupech v jedné řadě, v několika souběžných řadách vysazené stromy, pak nazýváme alejemi. Tyto formy výsadby se užívají podél silnic, na hrázích rybníků a v městské výstavbě pak podél hřišť, parkových cest, náměstí, ulic apod. Výběr dřevin pro městská uliční stromořadí není jednoduchý. Dřeviny jsou zde omezeny prostorem a musí splňovat určité podmínky. Stromy nesmějí mít křehké větve, povrchové kořeny, větší plody, musí být odolné vůči zasolení. [47], [52]

4.3.7 KOMUNIKAČNÍ ZELEŇ

Mezi veřejnou zeleň patří i komunikační zeleň, která se nachází v blízkosti městských a místních komunikací. Jedná se o dělicí pásy, zeleň mezi chodníkem a vozovkou a některá volná prostranství kolem nich. Rovněž silniční příkopy a násypy, které jsou součástí silničního pozemku, jsou zejména v okrajových částech měst a obcí nezanedbatelnými plochami zelně s výraznou retenční kapacitou. [32], [47]

4.3.8 ŽIVÉ PLOTY A STĚNY

Tyto prvky se vytvářejí výsadbou stromů, keřů nebo popínavých rostlin do řad tak, aby vytvořily souvislou plochu (stěnu). Velmi dobře se uplatňují při ohraničení nebo rozdělení prostoru, poskytují dostatek soukromí či tlumí prašnost. Živé ploty se tvarují řezem a stříháním nebo se mohou nechat volně růst. Mohou být stálezelené (zimolez) či opadavé (ptačí zob), dle typu určení volíme kvetoucí (pustoryl, vajgélie, tavolníky), rychle rostoucí (svídy) nebo naopak kompaktní s pomalým růstem (habr, buxus). Nízké plůtky jsou vhodné na obvody parčíků, také se využívají jako okraje trávníků u chodníků nebo jako oplocení otevřených předzahrádek uvnitř města. Vyžadují pravidelnou a nákladnou údržbu. [28], [47]

4.3.9 ZBYTKOVÁ ZELEŇ

Pozemky pro zeleň však většinou vznikají jako zbytková plocha kolem stavebních objektů. Rozloha a tvar je takový, jak to vyjde po odečtení zastavěných ploch z celkové plochy pozemku. Tento trend je u nás rozšířen (snad ve všech stavebních odvětvích) a s vysokou cenou pozemků ještě zesiluje. Plochy pro vegetaci jsou vlastně pasivně tvořeným prostorem a výsadba dřevin někdy i nechtěnou nutností. V takovémto případě však nevzniká zeleň a její programová náplň záměrně a současně s vývojem projektu, ale doplňkově. [32], [47]

4.4 ZÁKLADNÍ POJMY VE VZTAHU K MĚSTSKÉ ZELENĚ

4.4.1 MĚSTSKÝ INTERIÉR

Městský interiér je chápán jako volný, nezastavěný, zejména veřejný prostor, který je vymezený nejčastěji architektonickými objekty nebo jejich vnitřním členěním (pasáže). Je situován především v centrálních polohách městského historického jádra nebo dílčích

center jednotlivých městských částí. Na utváření městského interiéru se nejvíce podílí jednotlivé prvky, jež jsou jeho skladebnými součástmi. Jedná se nejčastěji o zeleň ve svých různorodých formacích, pochozí povrchy, terénní modelace, vodní prvky a městský mobiliář. [52]

4.4.2 INTRAVILÁN

Intravilán je vymezen územními plány. Je to území, kde převažuje zástavba a pomyslná hranice další možné zástavby. Intravilán se vyznačuje charakterem staveb, jejich architektonickou hodnotou a komplexní občanskou vybaveností. Stupeň občanské vybavenosti udává společenský význam sídla. Jedním z ukazatelů společenského významu sídla je hodnota sadovnických úprav. [52]

Wagner (1990) dále uvádí, že podle „Zásad a pravidel územního plánování“ je na jednoho obyvatele doporučena plocha 8 – 12 m² veřejné zeleně, 14 – 19 m² zeleně v obytných souborech, 6 – 9 m² ploch zeleně pro občanskou vybavenost a 22 – 35 m² ostatní zeleně.

4.4.3 GENEREL ZELENĚ

Generel zeleně je dokument řešící rozvoj a budoucí charakter ploch zeleně města. Tento dokument je základní koncepcí pro správu, tedy pro stávající stav a následné zakládání a údržbu zeleně v sídlech. Cílem generelu zeleně je vytvořit funkční, pokud možno vzájemně propojený systém ploch zeleně tak, aby byl v souladu s ostatními plochami jiným způsobem využití, respektive v rámci nich. [52]

4.4.4 NÁMĚSTÍ

Náměstí je definováno jako veřejné nezastavěné prostranství ve městech, vyhrazené pro shromažďování, obchod, dopravu a různým jiným účelům. Většinou je obestavěné nebo vymezené terénem či zelení. Rozlišují se náměstí veřejná, rozptylovací, dopravní, tržní, odpočinková, parkově upravená. Náměstí zaujímají v urbanistické struktuře strategické body, do nichž může člověk vstupovat propojenými liniemi ulic a pěších zón. [52]

4.4.5 PARK

Park je definován jako souvislá sadovnický upravená plocha. Kritériem zařazení do této kategorie je velkoplošná rozloha a schopnost poskytnout účinnou rekreaci v přírodním prostředí. [52], [53]

Z hlediska náplně a provozu jsou rozlišovány parky centrální, obvodové, lázeňské, historické, specializované pro určité zaměření - jako například sportovní, relaxační, výstavní nebo edukační. Dle možnosti přístupu veřejnosti jsou tyto specificky zaměřené parky často oploceny a mají tak zvýšený režim údržby a časově omezenou přístupnost. [52], [54]

Z hlediska funkční náplně se nejčastěji jedná o botanické zahrady, arboreta, zoologické zahrady, klášterní zahrady a hřbitovy. Obdobné, avšak menší plochy se řadí

do skupiny parkově upravené plochy. Toto rozdělení je nutné proto, že menší plochy ztrácejí schopnost uspokojivě plnit rekreační funkci, která je nejvýznamnějším faktorem při zřizování parkových ploch. Jedná se nejčastěji o odpočinkové plochy, které zaujímají funkci estetickou, která například doprovází určitý artefakt, vodní prvek či dětské hřiště. Často se jedná také o doprovodné plochy, které zaujímají hlavně funkci mikroklimatickou a vyskytují se například v prostředí obytných souborů anebo specifických zařízení škol, kampusů, sportovišť, nemocnic, kostelů, domovů důchodců nebo rovněž jako ochranná zeleň u průmyslových a výrobních zařízení. [52], [53]

4.4.6 ULICE

Ulice zaujímají ve struktuře města nejčastěji komunikační spojení mezi jednotlivými objekty. Jedná se o veřejnou komunikační plochu lidských sídel, která je zpravidla oboustranně zastavěná anebo vymezená terénními útvary a zelení. Dle upřednostněného provozu se tato prostranství člení na ulice dopravní, obslužné, pěší, cyklistické, obchodní, tržní, obytné, korza a promenády. Nejčastější doprovodné formy zeleně jsou alejové formace, které tvoří liniová seskupení. [52], [55]

4.4.7 PĚŠÍ ZÓNA

Pěší zóny jsou definovány jako prostory, ve kterých se odehrává intenzivní dynamický život města vyvolaný určitým stupněm atraktivity prostředí. Tento prostor je izolován od dopravy. Důležitými prostorotvornými prvky jsou různé skladby dlažeb a zajímavý mobiliář. Uplatnění zde nachází mimo jiné i mobilní zeleň, která řeší nedostatek prostoru daných pěších zón. [34], [52]

4.4.8 NÁBŘEŽÍ

Nábřeží zaujímají v urbanistické struktuře města nejčastěji liniový charakter. Znamenají rovněž určitý předěl vymežující prostranství, která mohou být zpřístupněna přemostěním. Doprovodná zeleň utváří zelenou linii vedoucí podél vodních toků. Upravená nábřeží jsou často vybavená mobiliářem, vyhlídkami a zahrnují cestní síť pro pěší, cyklistický nebo dopravní účel. Často se jedná o přirozené přírodní porosty, které jsou součástí územního systému ekologické stability. Tyto biokoridory poskytují mimo svůj ekologický záměr rovněž rekreaci i pro místní obyvatele a jsou jistou náhradou parkových ploch. [52], [55]

4.4.9 MĚSTSKÉ LESY

Městský park můžeme definovat jako okrasný rekreační pozemek se zelení. Je to nejtypičtější plocha zeleně ve městě, v tomto prostoru převažuje rekreační funkce. Jeho hlavní charakteristikou je kompozice zeleně. Městské parky jsou charakterizovány volnou výsadbou a střídáním otevřených trávníkových ploch, stromových solitér a kompaktnějších výsadeb dřevin. Zeleň je doplněná o vodní prvky, mobiliář a zařízení pro rekreaci. [51], [52]

4.4.10 PŘÍRODNÍ PRVKY

Přírodní prvky jsou fragmenty původní krajiny, která prostupuje městským prostředím, a jsou důležitými interakčními prvky, které zajišťují prolínání krajinné struktury s městskou. (Forman, Gordon, 1997) Krajina prostupující městským organizmem je nejčastěji prezentována prvky ÚSES. [52]

4.4.11 ZAHRÁDKÁŘSKÉ KOLONIE

Zahrádkářské kolonie a osady jsou zvláštními prostranstvími se specifickým uspořádáním zeleně a podílem na úpravě klimatického prostředí města svérázným způsobem. Plní rovněž funkci rekreační a psychologickou, jak je dále uvedeno v kapitole 2.6.1. [52], [53]

4.5 HISTORICKÝ VÝVOJ MĚSTSKÉ ZELENĚ

Historie utváření zeleně je úzce spojena s obdobím vzniku existence člověka samého. Lidé měli odjakživa potřebu formovat své okolí. Za prvé to byla úprava samotného prostoru pro usídlení, v druhé řadě úpravy pro zajištění bezpečnosti. Lidé si začali svá obydlí ohrazovat, aby je chránili před nepříznivými vnějšími vlivy. Postupem doby se úprava prostoty začala rozšiřovat o plochy k pěstování základních plodin následně úpravy zahrad. Charakter upravených prostorů byl zpočátku užitkový, teprve později se rozvinula různorodá prostranství pro okrasu a reprezentaci. [54], [57], [58]

Uvědomělé ztvárnění zeleně ve veřejném anebo soukromém prostranství je známé již z období starověku. Podle společenské funkce vznikaly upravené plochy zeleně, nejen u paláců, chrámů a klášterů, ale i zahrady u vil, dále městské zahrady a parky, posvátné háje, pohřebiště, lovecké obory, zahrady botanické a doprovodná zeleň ve městech i v krajině. [57], [59]

Dohledání záznamů o vývoji krajiny a zahrad ve středověku je značně komplikované, protože schází dostatek historických podkladů. Krajina a zahrady nebyly v této době předmětem zájmu. V této době se budují opevnění a prostory náměstí jsou využívány hlavně k obchodu, proto došlo k velkému poklesu ploch zeleně, kterou bychom v dnešní době označili jako městská zeleň. [57]

Změna nastává až za dob renezanace. Opevněné mohutné gotické hrady a tvrze se přestavují a upravují na nové renesanční zámky s nádvořími, arkádami a rozsáhlými, pravidelně založenými zahradami a parky. Významné postavení získávají novověké monumentální bulváry se zelení U soukromých zahrad aristokratických vil a paláců vzniká novodobé pojetí zahradních uměleckých stylů. Italská renesance způsobila revoluci v zahradním umění. Renesanční zahrada byla v této době pokračováním domu a mezi ním a domem vládla naprostá jednota. Jednotlivé pravidelné záhony květinových, bylinkářských a zeleninových zahrad umístěných poblíž domu, jsou lemovány živými ploty nebo nízkými dřevěnými plůtky. Trávníky doplňovaly jednoduché geometrické ornamenty tzv. uzlové záhony, tvořené nejčastěji ze střihaných živých plůtek zimostrázu a květin. U rozsáhlejších zahrad jsou vysazovány i plochy připomínající les. Stále se jedná výhradně o soukromou zeleň a nikoliv veřejnou. Ta se objevuje až mnohem později. Hlavním

typem zeleně ve městech je opět zeleň užitková, která bývá doplněna okrasnými prvky. [57], [60], [61], [62]

Baroko stírá hranice mezi člověkem vytvořenou a volnou přírodou. Na rozhraní mezi parkem a volnou přírodou stojí obory. Jsou vysazovány aleje (na dostřel lovecké pušky), které plynule navazují na bažantnice a obory. Přirozená vegetační skladba je doplněna pouze komunikacemi. Sídla již v této době nejsou chápána jako samostatné útvary, ale jsou záměrně spojována s okolní krajinou systémem průhledů, vyhlídek, několikařadými alejemi. Pro baroko je charakteristické velké měřítko a snaha po úpravě celé krajiny. Barokní zahrady se vyznačují rozmanitostí a prostorem. Dřeviny bývají záměrně uměle tvarovány do nejrůznějších tvarů a často z nich jsou vysazována bludiště. Ačkoliv i ve městech vznikají rozsáhlé zelené plochy, jsou tyto městské barokní zahrady ohraničeny vysokou zdí a nejsou určeny pro veřejnost. [57]

Klasicistní přestavba měst znamenala výrazné změny v plošném a prostorovém vývoji veřejných prostranství. Nové společenskoekonomické podmínky vyžadovaly nároky na další přestavbu měst. Byly zakládány velkorysé městské komunikační systémy, vytvářeny nové typy veřejných prostranství. Klasicismus vytvořil podmínky pro uplatnění zeleně ve městech. Cesty jsou doprovázeny výsadbou často víceřadých alejí. [57]

Klasicismus postupně přechází v empír, který vychází výlučně ze studie antických slohů. K těmto dvěma podobným stylům přibývá ještě romantismus, který s sebou přináší opak, tedy značnou rozvolněnost, příklon k exotice, umění jiných kultur a krajinářsky pojaté parky, které již nemají nic společného s geometricky řešenými barokními a rokokovými zahradami. [57], [63]

Zeleň ve veřejných prostranstvích se však nejvíce vědomě začíná uplatňovat v 19. století, kdy dochází k výrazné urbanizaci a získává tak důležité postavení v utváření urbanistické struktury měst. Úroveň zeleně městského prostředí je úzce spjata s historickým vývojem daného města. [57], [64]

Dochází k masivnímu odstraňování hradeb a hradební pásy se stávají velice často místy, kde jsou vytvářeny kolem nejstaršího městského jádra prstence sadů a veřejných parků. Zahušťují se městská jádra, parcelují se soukromé okrasné i užitkové zahrady, zastavují se volné plochy zrušených hřbitovů a zahrad zrušených klášterů. V souvislosti s novou výstavbou také vznikají nová veřejná prostranství - ulice, bulváry, náměstí. Začíná se postupně formovat pojem veřejnost a proces emancipace obyvatel měst s sebou přináší požadavek všem přístupné, veřejné zeleně. Do uličních prostranství jsou vysazovány aleje listnatých stromů, vytváří se promenády, kolonády a veřejné parky. Obyvatelé měst tak začínají vnímat celé své město. Pro 19. století je tedy typická výrazná účast obyvatelstva, které se svou dobrovolnou prací podílí na tvorbě městské zeleně. V 19. století se zeleň již záměrně a uvědoměle zapojuje do městského organismu. Veřejný městský park, sad, zahrada jsou součástí plánovaného rozvoje města. Vznikají různé typy historických zelených ploch vzniklých například zpřístupňováním aristokratických historických zahrad a parků. Také ulice a náměstí uvnitř centra města hrají důležitou roli při rozvoji městské veřejné zeleně. [57], [60], [61], [62]

Ve 20. století pokračují urbanizační tendence růstu měst a je tak postupně dokončován proces proměny historických měst v města moderní. Z pohledu koncepčního rozvoje se

formuje funkcionalistický přístup. Koncem 20. století se začínají objevovat snahy o snížení negativních dopadů působení lidské společnosti na životní prostředí. [49], [57]

Charakter současných veřejných prostranství je dán úrovní naší společnosti. Zvláště sociálními a ekonomickými poměry, kulturními a historickými tradicemi, které vytvořily předešlé generace. [57]

5 INDIKÁTOR OBECNÉ KVALITY ZELEŇ VE MĚSTECH

V okruzích životního prostředí se v současné době vytváří indikátor obecné kvality zeleně ve městech. Nejedná se o žádný platně legislativní indikátor, ale spíše o informativní a teoretický. Měřit a porovnávat zeleň ve městech je v současné době velmi těžké, ale často řešené a diskutované téma. Proto začali vznikat takovéto indikátory, aby bylo možné jednotlivé lokality či celá města nějak porovnat a lépe porovnávat určitou úroveň zeleně ve městech. Indikátor je vyvinut na základě poznatků o životním prostředí a jeho rozvoji ve městech s ohledem na zeleň. [65]

Jde svým způsobem o pokus zachytit dynamiku samovolné tvorby zeleně a potenciálu, vzrůstu biodiverzity. Indikátor lze případně využít i k případnému sledování a prognózování nárůstu zelených ploch ve městě v souvislosti s podmínkami okolního prostředí. Indikátor je primárně navržen pro potřebu intenzity potencionální péče o zeleň a pro sledování potenciální obecné kvality zeleně ve městech ČR, s tím, že může být využit v následujícím období i v rámci Evropského prostoru, případně ve světovém měřítku, pouze pro něj musí být upraveny a stanoveny ekvivalenty standardu. Ekvivalentními standardy je míněno stanovení optima pro růst zeleně v různých klimatických pásmech. [65]

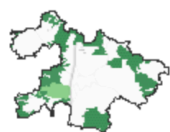
Jde o složitý indikátor platný celosvětově a primárně nastavený pro podmínky v ČR z hlediska okamžité použitelnosti. Indikátor poukazuje k optimu vynaložené péče o městskou zeleň na základě předem stanovených parametrů pro Českou republiku se známými mezními hodnotami (mimo ČR podle jiných pramenů). Indikátor může v rámci srovnání řady měst stanovit poměrným způsobem, ve kterých městech se rozvoj a obecná kvalita zeleně blíží optimu a kde je dokonce stav jednotlivých složek indikátoru nadprůměrný. Indikátor je jako celek založen na faktu, že prostředí se skládá z většího množství navzájem se ovlivňujících gradientů (složek) prostředí, a to jak povahy biotické, tak povahy abiotické, která na druhy působí, dochází k interakci více faktorů mezi sebou a jejich účinek se v případě zeleně v některých polohách může násobit. Proto jsou součástí konstrukce indikátoru veličiny popisující základní faktory pro obecně pojatou zeleň ve městech. Pro řadu měst je navržený indikátor obecné kvality zeleně ve městech určující a stanovuje, jak je město spontánně ozelenitelné a současně, jak je město de facto přístupné biotě z hlediska péče o zeleň a další údržby. Není zde kalkulována absolutní péče o kvalitu zeleně, ale pouze její dostupnost a podmínky pro růstovou taktiku. Údržbu k omezení růstu zeleně nelze tímto indikátorem plně podchytit, protože závisí na dalších faktorech. Paradoxně lze tedy stanovit, jak snadno se bude zeleň ve městech v ČR aplikovat a zavádět. Těžko lze stanovit, jak tuto zeleň nutno rychle omezovat nebo udržovat ve stavu odpovídajícím lokalitě. [66]

Indikátor obecné kvality zeleně ve městech je složen z následujících faktorů:

- Údaje o nadmořské výšce
- Průměrné srážky
- Průměrné roční teploty
- Míra tlaku biodiverzity

5.1 INDIKÁTOR PODÍLU PLOCHY ZELENĚ VE MĚSTECH

Indikátor má význam z hlediska udržitelného rozvoje a je to jeden ze strategických ukazatelů. Zelené plochy ve městech pozitivně působí na fyzický a psychický stav obyvatelstva, podporují sociální soudržnost, představují významné klidové zóny s možností přirozeného zastínění, zlepšují mikroklima oblasti, zvyšují evapotranspiraci, snižují povrchový odtok, a tím zlepšují zdravotní podmínky obyvatelstva a obecně kvalitu života ve městech. Tento ukazatel poskytuje CENIA – česká informační agentura životního prostředí. Indikátor je konstruován jako celkový úhrn zelených ploch ve městě a jejich podíl na celkové velikosti města, přičemž město je plošně vymezeno územními jednotkami vycházejícími z dat RSO (registr sčítání obyvatelstva a budov) a zelené plochy zahrnují: lesní pozemky, chráněné oblasti (VZCHÚ – velkoplošné zvláště chráněné území, MZCHÚ – maloplošné zvláště chráněné území), záplavová území – poldry, zamokřená území, louky a pastviny, městské parky se zelení, střechy porostlé zelení (tzv. zelené střechy), ekodukty, vodní toky a jejich břehovou vegetaci, vodní plochy. Indikátor se uvádí jako podíl, tedy v %, nebo jako plocha, tedy v ha, m² apod. Indikátor se eviduje od roku 2016 a zaznamenává se pro města ČR, řeší celý katastr města jako celek ne pouze určitou lokalitu. [67]

Benešov
23. v pořadí
24,57 % zeleně

Beroun
10. v pořadí
40,39 % zeleně

Blansko
5. v pořadí
55,89 % zeleně

Bruntál
38. v pořadí
16,18 % zeleně

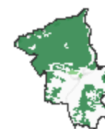
Břeclav
13. v pořadí
37,66 % zeleně

Česká Lípa
25. v pořadí
23,87 % zeleně

Český Krumlov
21. v pořadí
26,69 % zeleně

Děčín
1. v pořadí
63,45 % zeleně

Domažlice
41. v pořadí
14,09 % zeleně

Frýdek-Místek
20. v pořadí
27 % zeleně

Havířov
48. v pořadí
10,32 % zeleně

Havlíčkův Brod
44. v pořadí
12,47 % zeleně

Hodonín
4. v pořadí
59,1 % zeleně

Cheb
33. v pořadí
18,98 % zeleně

Chomutov
19. v pořadí
27,4 % zeleně

Chrudim
57. v pořadí
3,97 % zeleně

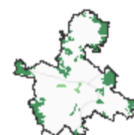
Jablonec nad Nisou
8. v pořadí
41,34 % zeleně

Jeseník
2. v pořadí
60,46 % zeleně

Jičín
55. v pořadí
4,74 % zeleně

Jindřichův Hradec
42. v pořadí
13,14 % zeleně

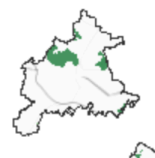
Karviná
35. v pořadí
19,52 % zeleně

Kladno
12. v pořadí
28,22 % zeleně

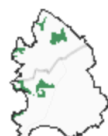
Klatovy
30. v pořadí
10,71 % zeleně

Kolín
51. v pořadí
8,61 % zeleně

Kroměříž
37. v pořadí
16,39 % zeleně

Kutná Hora
54. v pořadí
6,71 % zeleně

Litoměřice
58. v pořadí
3,34 % zeleně

Louny
59. v pořadí
2,67 % zeleně

Mělník
52. v pořadí
8,49 % zeleně

Mladá Boleslav
46. v pořadí
11,29 % zeleně

Most
34. v pořadí
18,89 % zeleně

Náchod
11. v pořadí
39,98 % zeleně

Nový Jičín
27. v pořadí
21,79 % zeleně

Nymburk
49. v pořadí
10,28 % zeleně

Opava
56. v pořadí
4,73 % zeleně

Pelhřimov
29. v pořadí
20,79 % zeleně

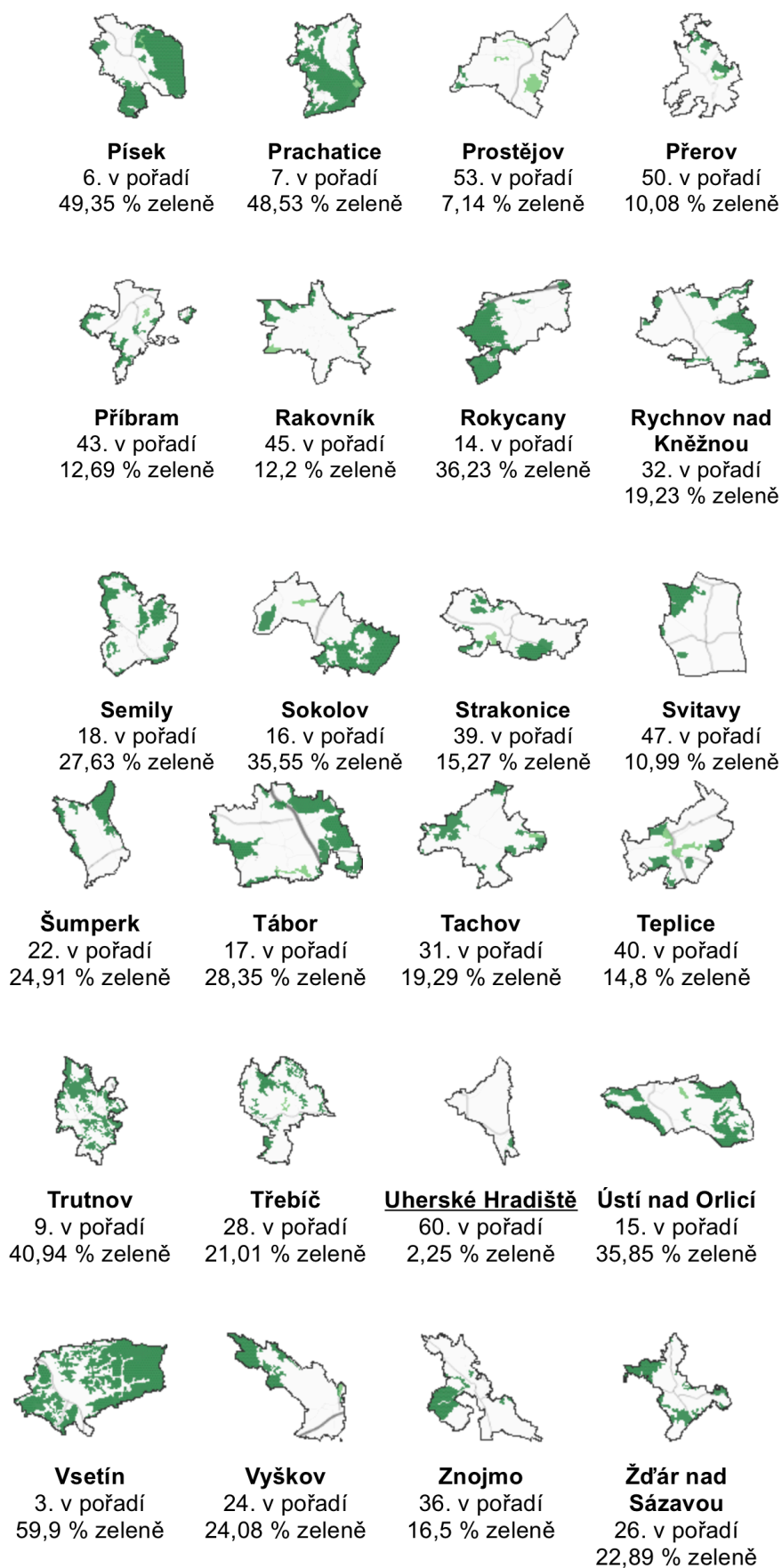

Schéma 10: Zelen v českých městech

zdroj: irozhlas.cz

6 VÝZNAM ZELENĚ V INTRAVILÁNU

6.1 POZITIVNÍ DOPADY

Vegetace přímo ovlivňuje klimatické činitele a snižuje negativní působení urbanizovaného prostředí sídel.

- zvyšuje vlhkost vzduchu,
- snižuje a tlumí teplotní výkyvy,
- zachycuje prašné částice,
- snižuje hlučnost,
- zpomaluje odtok vody při přívalových deštích,
- zlepšuje duševní zdraví,
- přispívá ke zlepšení estetické funkce prostoru [68]

„Zeleň léčí,“ tvrdí prastaré úsloví, a to nejen v našem mateřském jazyce. Politicky korektní terminologií bychom mohli říci, že se vlastně jedná o tradiční znalost biologické rozmanitosti. Podívejme se ale poněkud podrobněji, co o vlivu zeleně na lidské zdraví zejména v lidských sídlech říká současná věda. [68]

6.1.1 OVLIVNĚNÍ MIKROKLIMATU

Vegetace působí na tepelný režim svého okolí a zvyšuje vlhkost vzduchu. Snižování teploty vzduchu vegetačním povrchem spočívá dle Kolaříka (2003) v následujícím:

1. v odrazu části slunečního záření zpět do atmosféry,
2. ve spotřebě energie pro proces fotosyntézy (podle autora jen zlomek procenta),
3. ve spotřebě energie pro transpiraci, intercepci a výpar vody z vegetačního povrchu (podle autora naprostá většina),
4. v patrovitosti vegetačního povrchu, kdy proces transformace slunečního záření na tepelnou energii probíhá na mnoha úrovních, nejen na půdním povrchu. [68]

Tepelné vyzařování prvků nikdy není stejné, ať už se jedná o množství vyzařované energie či o jeho délku, tedy jak dlouho prvek teplo vyzařuje. Například bylo zjištěno, že velmi rychle se ochladí listy vegetace při přerušení působení slunečních paprsků a naopak. Člověk, obyvatel či návštěvník města, je vystaven nejen tepelnému účinku přímých slunečních paprsků, ale i účinkům tepla vyzařovaného z povrchů v jeho okolí, jako jsou chodníky nebo fasády budov. Plochy zeleně mají úplně jiný obraz tepelného vyzařování. Dokonce je rozdíl i mezi různými druhy stromů. To, aby byla dřevina opravdu co nejvhodnější pro ochranu před tepelnou energií záleží například na velikosti listů. Pokud má dřevina malé listy, tak propouští skrze ně i mnohem více energie. Proto jako největší ochrana proti vyzařující tepelné energii v rámci zeleně jsou prokazatelně rostliny s velkými listy. Velký rozdíl má také hustota koruny stromu či keře. Stromy s řídkými korunami propustí 20-40% slunečního záření, kdežto stromy s hustou korunou

propustí pouhé 2-3%. Pokorný et al. (2018) přišel při svých měřeních na to, že plně osluněný chodník má teplotu 51 °C a ve stínu stromu má teplotu pouhých 26,9 °C, protože korunou stromu prochází pouhá desetina slunečního záření. Rostlinami a půdou je denně odpařeno z metru čtverečního až několik litrů vody, například pro výpar 5 l vody z metru čtverečního je třeba 3,4 kWh, tedy více jak polovina sluneční energie, která na plochu dopadá. Stínění vzrostlým stromem tak není ve srovnání například s markýzami předzahrádek restaurací vůbec stejné. Markýza pouze sluneční záření odrazí, ale strom jej přetvoří na chlad a vlhko. [68]

Jak bylo již zmíněno, vegetace odpařuje vodu a tím i zpracovává tepelnou energii. Je dokázáno, že vzrostlý jedinec, který bude dobře zásoben vodou, odpaří až 400 l vody za den. Tím vyrovnává jak teplotní výkyvy ve svém okolí, tak zlepšuje jeho vlhkostní poměry, které jsou v prostředí měst až o třetinu nižší než ve volné krajině. Rozdíly vlhkosti uvnitř měst jsou tedy přímo ovlivněny městskou zelení. Avšak v případě ovlivňování vlhkosti v prostředí města není zanedbatelný ani vliv travních ploch. Uvádí se, že v horkém parném letním dni činí výpar z holé půdy asi 0,47 mm, ale z půdy s porostem stríhaného trávníku činí výpar asi 2,15 mm. Což jen potvrzuje předchozí, že vegetace v městském prostředí významně ovlivňuje vlhkostní poměry v něm. [68], [69], [70]

6.1.2 VLIV NA SLOŽENÍ VZDUCHU

Zeleň příznivě působí na jakost vzduchu. Vegetaci můžeme považovat za velmi účinný filtr škodlivých látek, které jsou vypouštěny do ovzduší především automobilovou dopravou, průmyslem a topením tuhými palivy domácností ve městech. Vedle polétavého prachu, který má v této rešerši vlastní podkapitulu, pohlcuje zeleň oxidy dusíku, oxid uhličitý nebo přízemní ozon. Avšak vysoká koncentrace škodlivých zplodin a plynů, může působit na rostliny zhoubně. [68], [69], [71]

Je prokázáno, že rostliny při svých fotosyntetických reakcích spotřebovávají kyslíčnický oxid uhličitý a produkují kyslík. Mnoho odborníků se shoduje na tom, že tento proces velmi příznivě ovlivňuje chemické složení vzduchu. Dokládají tuto skutečnost i tím, že například jeden stoletý buk vyprodukuje při procesu fotosyntézy za jednu hodinu 1,7 kg kyslíku a spotřebuje 2,4 kg oxidu uhličitého. [68]

Další odborníci přichází s tím, že není dobré přeceňovat proces produkce kyslíku stromy v celkové bilanci (produkce kyslíku městskou zelení a spotřeba kyslíku městem) a dokládají to těmito fakty:

- a) stromy v zimním období zcela utlumí své fotosyntetické procesy tudíž i produkci kyslíku
- b) zpracovávají velké množství organické hmoty, vyprodukované zelení v podobě opadaného listí, bakteriemi a houbami, přičemž je spotřebováván kyslík.

Díky těmto faktům docházíme k tvrzení, že funkce zeleně ve městě, především pak stromů, jako producentů kyslíku je vlastně zanedbatelná. [68]

6.1.3 VLIV NA SNÍŽENÍ PRAŠNOSTI

Vliv zeleně na snižování prašnosti v ovzduší je mimořádně významný. Suchara (1977) uvádí osmkrát snížené hodnoty prachových částic v prostředí parků oproti okolní zástavbě a až čtyřikrát snížené tyto hodnoty v ulicích osázených zelení oproti v ulicích bez zeleně. Autoři se shodují na tom, že má zeleň hned dvojitý pozitivní vliv v otázce snižování prašnosti.

1. Zachycuje prachové částice a jiné nečistoty na svých nadzemních částech, které pak déšť spláchne rovnou na zem.
2. Snižuje proudění vzduchu a tím usnadňuje usazování prachových částí. [68]

Většina názorů se shoduje i na tom, že účinnost stromů na snižování množství prachových částic ve vzduchu závisí především na:

- **povrchu listů** – čím hustší je koruna stromu, tím větší je listová plocha
- **sklonu listů při proudění vzduchu** – větší účinek mají vodorovně ložené listy než kolmo či svisle
- **pohyblivosti listů** – účinnějšími jsou dřeviny s listy na krátkých řapících
- **proudění vzduchu kolem koruny i uvnitř ní** – většího účinku dosahují koruny kulovitěho tvaru, oproti těm s jehlancovitou korunou
- **vlhkosti povrchů listů** – vlhké nebo lepkavé listy lépe váží sedimenty
- **charakteru sedimentu** – hrubější částice ulpívají na povrch listů hůře než jemné. [68]

Největší množství prachových částic v oblasti města snížíme výsadbou vhodně zvolených druhů zeleně s náležitým rozmístěním především v blízkosti největších zdrojů prašnosti ve městech, jako jsou ulice s vysokou mírou dopravního zatížení. [68]

6.1.4 VLIV NA PROUDĚNÍ VZDUCHU

Síla proudění vzduchu v prostředí města je zásadně snížena stávající zástavbou a tak je potřeba snižovat nežádoucí horizontální proudění vzduchu (nárazový vítr) ve většině případů jen na okrajích městské zástavby, která může být ohrožována silnými poryvy větru přicházejícími z volné krajiny. [68]

Plochy zeleně mohou vzdušné proudění nejen zmírňovat, ale do značné míry jej i samy vytvářet. Tyto plochy ovlivňují i vertikální proudění vzduchu, jehož výsledkem je výměna vzduchu v oblastech zástavby. K tomuto jevu dochází díky rozdílnému zahřívání vzduchu nad zástavbou, nad volnou krajinou a nad plochami zeleně, především jsou-li tyto plochy zeleně souvislejší. Tato výměna vzduchu neboli „provětrávání“ vzduchu v oblasti zástavby je značně jiná tam, kde se vyskytuje zeleň (nejvýznamnější je vysoká) a tam, kde žádná zeleň není. Proto je dle Kavky a Šindelářové (1978) potřeba s ohledem na kvalitu tohoto „provětrávání“ řešit volné proluky mezi zástavbou výsadbou stromů a keřů. [68], [70], [71]

6.1.5 VLIV NA SNIŽOVÁNÍ HLUČNOSTI

Hluk v městském prostředí je považován za jeden z hlavních stresujících faktorů, který ovlivňuje obyvatele města. Hlučnost nemá negativní vliv pouze na sluchový aparát člověka, ale i celkově na jeho nervovou soustavu. Lidské ucho vnímá zvuky o frekvencích od 16 Hz (práh slyšitelnosti) až do 20 000 Hz (práh bolesti). [68]

Mezi významné zdroje hluku ve městě se podle Huleše (2006) řadí:

- **hluk z dopravy** (osobní, nákladní automobily, MHD, vlaky, letadla apod.)
- **hluk z průmyslu** (stroje v interiérech i exteriérech továrních provozů apod.)
- **hluk ze sídlišť** (děti, které si hrají, nepřizpůsobiví občané apod.). [68]

Podle Lunce (1954) bylo vědeckými výzkumy a měřeními zjištěno, že hodnoty hluku ve velkoměstech dosahují až 95 dB, což významně přesahuje optimální hodnoty hluku pro člověka, které se pohybují v rozmezí 25–40 dB. Huleš (2006) považuje za nejnebezpečnější hluk z dopravy, který dle jeho názoru dosahuje ve městech hodnot až 100 dB. Stejný autor ve svém článku uvádí, že hodnoty hluku ve městech se meziročně zvyšují až o 0,5–1 dB, což považuje za velmi neúspěšnou perspektivu do budoucna. Proto je potřeba tuto situaci řešit a snažit se snižovat hlučnost ve městech a její následný negativní vliv na zdraví lidí. [68]

A právě zeleň je jedním z mála prostředků, který lze uplatnit při snižování hlučnosti, ať už pomocí stromů, keřů nebo trávníků, které jsou ve snižování hlučnosti velmi účinné. Velmi významně ovlivňuje vnímání hluku i fakt, že člověk má spojenou zelenou barvu, tedy i zeleň, s klidem a tichem, a tak stejný hluk lépe snáší v zeleni než mezi zástavbou bez zeleně. [68]

Hluk pohlcuje především zeleň stromová, dle Lunce (1954) byly zjištěny následující poznatky: koruny listnatých stromů pohlcují až 26 % zvukové energie, která na ně dopadá a 74 % této energie rozptýlí či odrazí. Podle dalších pozorování bylo zjištěno, že hlučnost ulice s vysokou zástavbou bez vegetace je mnohem vyšší než u té samé ulice osázené stromy. Vysvětluje se to tím, že zvukové vlny se zesilují odrazem od holých zdí budov. Autoři se shodují na tom, že zeleň podstatně redukuje hluk. Záleží ovšem na různých faktorech, jako je frekvence zvukových vln, druhové složení dřevin, hustota olistění, uspořádání zeleně nebo směr větru. Nejúčinnější ochranou jsou pásy zeleně v bezprostřední blízkosti zdroje hluku nebo v blízkosti objektů, které chceme před hlukem chránit. Tato vzdálenost by neměla překročit hodnotu výšky zeleně. [68]

6.2 NEGATIVNÍ DOPADY

Při hodnocení vlivů zeleně na městské prostředí si musíme uvědomit, že jsou zde i vlivy negativní, které ovlivňují dle Poledníčka (2012) nejen bezprostřední blízké okolí člověka ale i jeho samotného a v neposlední řadě i části bioty. Pro zeleň je toto prostředí dá se říci cizí, může však městské prostředí ovlivňovat tak, že dokáže i škodit a ovlivňovat chod města negativně. [68]

Negativní vlivy:

- Produkce alergenů
- Poškození mobiliáře a povrchů komunikací, chodníků
- Ohrožení či narušení provozní bezpečnosti
- Znečišťování okolí
- Útočiště nežádoucích jevů
- Narušování inženýrských sítí a staveb
- Snížení bezpečnosti pobytu
- Stínění

6.2.1 PRODUKCE ALERGENNÍCH PYLŮ

Na některé jedince v naší populaci negativně působí polétavé pyly, chomáčky chmýří, nebo výjimečně u hodně citlivých jedinců intenzivní vůně květů, které stromy, keře, traviny a plevele produkují při kvetení. Především pyly totiž patří k velmi významným alergenům, které citlivějším jedincům způsobují komplikace v podobě rýmy, kýčání, podráždění očí atd. V městském prostředí se vyskytuje mnoho alergologicky významných druhů dřevin. [68]

Vzhledem k už tak omezenému sortimentu taxonů pro prostředí města, je omezování používání alergizujících dřevin těžko realizovatelné. Nabízí se i jiné možnosti, jak omezovat alergizující vlivy dřevin na obyvatele měst, například jejich periodické seřezávání. Takový zásah však snižuje funkčnost i dosažitelný věk jedince, a v neposlední řadě je zásah provozně náročný. Kolařík (2003) uvádí jako další možnost využití nekvetoucích nebo málo kvetoucích odrůd. [68], [75]

6.2.2 OHROŽENÍ PROVOTNÍ BEZPEČNOSTI

K jednomu z problémů v péči o zeleň, v tomto případě konkrétně o stromy v městském prostředí, patří možné narušení provozní bezpečnosti a to v podobě např. pádu stromu nebo jeho částí, které následně způsobí škody na majetku nebo škody a újmy na zdraví lidí pohybujících se ve městě. Provozní bezpečnost je zapotřebí zajišťovat v průběhu celého života stromů v podobě péstebních zásahů a především pravidelnými kontrolami stavu stromů. [68], [76]

6.2.3 ZNEČIŠTĚNÍ OKOLÍ

Už při výsadbě zeleně, v tomto případě především stromů a keřů v prostředí města, by se mělo myslet na to, že tyto stromy a keře mohou negativně ovlivňovat své okolí opadáváním svých plodů. Nejlépe se s tímto problémem vypořádáme tak, že budeme takové jedince vysazovat spíše do míst vzdálenějších od tras pro pěší a laviček a parkovacích ploch, nebo využijeme bezplodé rostliny. [68]

Jako další negativní jev ve městech vnímán opad listů ze stromů a keřů, tomu však nelze nijak zabránit. Lidem často vadí především zanášení okapů střech opadaným listím, k tomu účelu se však mohou instalovat mřížky, které zamezí přístupu listů do žlabů. Jako další možnost se nabízí výsadba takových druhů, které nepřekračují výšky střech. [68]

6.2.4 VYTVÁŘENÍ ÚTOČIŠTĚ PRO NEŽÁDOUCÍ JEVY V PROSTŘEDÍ MĚSTA

Především hustá kompaktní zeleň v prostředí měst láká do svých útrob lidi bez domova, kteří zde přespávají a znečišťují její okolí odpadky a výkaly. S tím souvisí i to, že taková místa se stávají vhodným útočištěm pro kriminální činnost, jako je přepadení, krádeže, prostituce či distribuce drog v úkrytu zeleně. Všeobecně v těchto místech vidíme spoustu odpadků a lidé je vyhledávají pro vykonání svých základních potřeb místo toalet, takže tato místa pak doprovází i nepříjemný zápach. Tento problém lze řešit v rámci zeleně tím, že zeleň bude průběžně udržována péstebními zásahy a nebudou vysazovány kompaktní stěny tvořené hlavně keři. [68]

6.2.5 NARUŠENÍ STAVEB

Jako nejzávažnější negativní vliv zeleně, především tedy stromů, se projevují škody na stavbách založených na zeminách s nestálým objemem. Stromy dovedou svou transpirací odčerpat z půdy až stovky litrů vody za den to pak vede k vysychání a následnému smršťování jemnozrnných půd, především jílu. Pokud stromy rostou na těchto půdách, které v důsledku úbytku vody výrazně mění svůj objem, může dojít k závažnému poškození staveb v blízkosti těchto stromů, či jejich celkové destrukci, pokud nebylo při jejich zakládání s touto možností počítáno. [68]

Stavby založené na jílových vrstvách a jejich narušování stromy a keři není jediný negativní vliv zeleně na technický stav města. Lze sem zařadit i narušování povrchů silnic, cest a chodníků kořenovými systémy stromů a keřů. Tento problém jde však těžko řešit, snad jen vysazovat zeleň v dostatečné vzdálenosti od těchto zpevněných ploch. [68]

6.2.6 STÍNĚNÍ OKNŮM A STAVBÁM

Stínění stromů a keřů do oken staveb, především těch obytných, je často řešeným problémem, kterým se zabývá i občanský zákoník a to hlavně ve vztazích sousedských. Řešeným problémem bývá nedostatek slunečního svitu dopadajícího na okna nebo zastínění výhledu z oken. Tyto problémy se většinou řeší prořezávkou (odstraněním části stromu nebo keře, která stíní) nebo celkovým odstraněním. [68]

Stromy a keře vlivem svého stínění v parných letních měsících významně ochlazují budovy. Tato již zmiňovaná zeleň snižuje množství dopadajícího slunečního záření na domy i v zimním období, kdy nemá olistění, a to až o 30–45 % při slunném dni. Z toho vyplývá, že náklady na vytápění v zimních měsících vlivem zastínění porostou. Oke (1989) se také zmiňuje o tom, že se výsadba opadavých stromů vzhledem k úsporám na energiích v létě celkově vyplatí. Není doporučována výsadba jehličnanů na převážně slunné straně budov, zde by docházelo k mnohem nižší prostupnosti slunečního záření a náklady na topení by se značně zvýšily. [68]

6.3 PŘÍNOSY MĚSTSKÝCH ZELENÝCH PLOCH PRO ZDRAVÍ A BLAHOBYT

Síť programu URBACT Health&Greenspace vznikla v reakci na různá zdravotní rizika spojená s rychlou urbanizací a se zahušťováním měst. Projekt zahájený v září 2019 podporuje plánování a správu městských zelených ploch s cílem dosáhnout u evropských občanů lepšího zdraví a celkové pohody. Health&Greenspace bude podporovat aktivity spojené se zásahy do zeleného prostoru, které přímo zlepšují fyzické a duševní zdraví obyvatel měst. Opatření, která bude nutné řešit, mohou zahrnovat rozvoj terapeutických zahrad, zdravotních tras a oblastí pro relaxaci spojené jak s preventivní péčí, tak s pooperační léčbou. [77]

Analýza provedená vědci z University of East Anglia, která kombinovala výsledky několika vědeckých studií, zjistila, že častý pobyt v zeleném prostoru je spojen se snížením krevního tlaku, lepší plicní a imunitní funkcí, sníženým rizikem cévní mozkové příhody, kardiovaskulárních chorob a astmatu. [77]

Přístup k přírodnímu prostředí může také zlepšit celkové duševní zdraví. Mezi další pozitivní dopady zeleně na duševní zdraví patří snížení úrovně stresu, zlepšení celkové nálady, snížení depresivních příznaků, lepší kognitivní funkce, zlepšení všímavosti a tvořivosti. Podle studie zveřejněné v roce 2016 mají parky výrazný vliv na ochlazení jak oblastí samotných zelených ploch, tak okolního zastavěného prostředí. Pro obyvatele měst bude takový „efekt oázy“ stále důležitější s očekávanými vlnami veder, které v souvislosti s klimatickými změnami mohou představovat řadu zdravotních rizik. Vegetace hraje důležitou roli také při zlepšování kvality městského ovzduší díky odstraňování znečišťujících látek filtrací, rozkladem a asimilací. Zelené městské oblasti také usnadňují fyzickou aktivitu a relaxaci a vytvářejí útočiště před hlukem. Kromě toho jsou parky a zelené plochy místem setkávání s ostatními lidmi, čímž dochází ke zlepšování sociální pohody. [77]

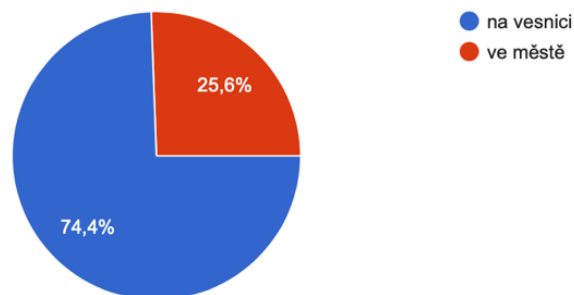
6.4 DOTAZNÍKOVÝ PRŮZKUM

Pro lepší objektivitu dané problematiky, jsem provedla anonymní průzkum za pomoci dotazníku. Otázky jsou zaměřeny na zeleň ve městech. Celkem se průzkumu zúčastnilo 129 tazajících. Dotazník najdete přiložen k práci, jako přílohu 1 – Dotazník.

První otázka, kterou jsem položila byla: „Kde bydlíte?“ a dotazovaní mohli odpovídat z možností na vesnici (74,4%) nebo ve městě (25,6%). Tuto otázku jsem dala proto, aby bylo jasné, že dotazník není zaměřen pouze na obyvatele města. Význam zeleně ve městech vnímají a ovlivňuje i lidi, kteří do města pouze dojíždějí. Hlavní, na co jsem se zaměřovala byl význam a vliv zeleně v historických centrech měst, proto není dotazník zaměřen pouze na obyvatele města. Historické centrum můžete navštívit nejen jako občan daného města, ale i jako návštěvník, nebo turista.

Kde bydlíte?

129 odpovědí

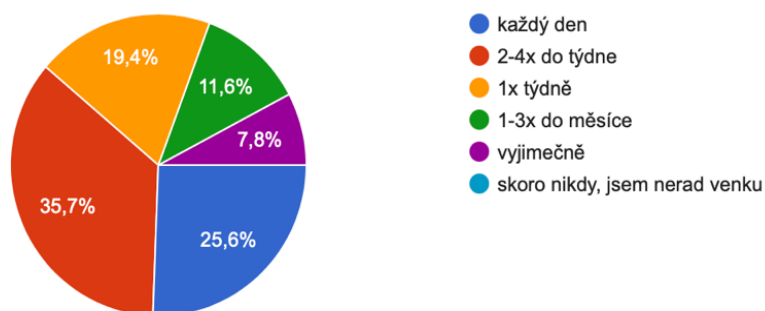

Graf 1: Bydliště dotazovaných

Další otázka byla: „Jak často trávíte čas v prahu, v zahradách, v aleji, nebo v podobných lokalitách?“ Z dotazníkového šetření je jasné, že více jak 80% dotazovaných navštěvují taková to místa minimálně 1x za týden. Pro informaci uvádím, že jedna z možných odpovědí byla i „skoro nikdy, jsem nerad venku“. Tuto odpověď, však nikdo z dotazovaných neodpověděl. Je tedy patrné, že většina z nás tráví čas venku, ať už se jedná o park či zahradu. Zeleň je tedy nedílnou součástí našeho života a pro mnoho lidí jsou tato místa vyhledávaná. Měla by být však zeleň i v historických centrech, nebo by ve městě měla být pouze formou parků, zahrad, alejí apod.? Na to se zaměřují další otázky dotazníkového šetření.

Jak často trávíte čas v parku, v zahradách, v aleji, nebo v podobných lokalitách?

129 odpovědí

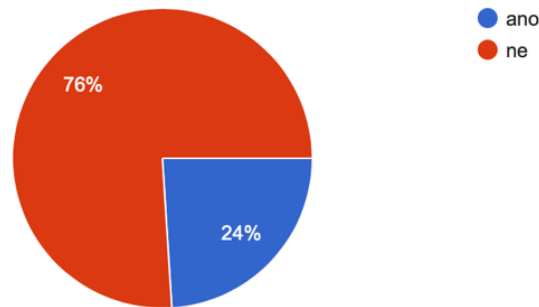
Graf 2: Čas, který tráví dotazovaní v zeleni

Hlavní, na co jsem se při vytváření dotazníku zaměřila bylo, zda si lidé uvědomují zeleň v centrech a kolem památek. Jestli je to nedílnou součástí, kterou už ani nevnímáme a považujeme ji za samozřejmost, anebo zda o ní lidé vědí a je podle nich důležitá. Proto jsem položila následující dvě otázky: „Znáte město, kde v jeho centru není žádná zeleň (ani trávník, žádný strom, nic)?“ a „Myslíte si, že je důležité mít zeleň v centrech měst?“.

Obě otázky jsou zaměřeny na význam zeleně a zda ji lidé vnímají. Většina dotazovaných (76%) nezná centrum města, kde by nebyla žádná zeleň. K mému překvapení zbylý dotazovaní (24%) takové centrum znají, nebo spíše podle mně tu zeleň co se na těch náměstí nacházejí nevnímají, nebo si ji neuvědomují.

Znáte město, kde v jeho centru není žádná zeleň? (ani trávník, žádný strom, nic?)

125 odpovědí

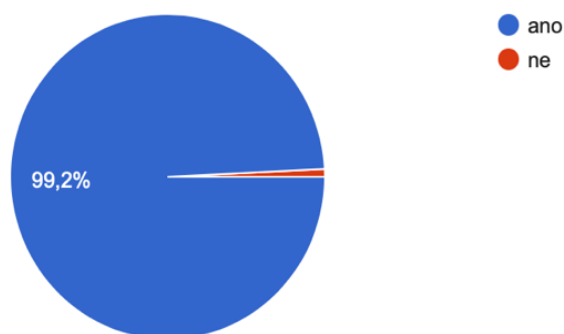

Graf 3: Centra měst bez zeleně

Druhá otázka, vyšla skoro jednomyslně - 99,2% dotazovaných si myslí, že je důležité mít zeleň v centrech měst. Skoro všichni dotazovaní si tedy neumí představit mít centra měst standartně bez zeleně. Je pravda, že zeleň nás doprovází celý život a je nedílnou součástí většiny z nás. Zeleň se ve městech nacházela, a dnes ji při revitalizacích opět navracíme. Zeleň vytváří jakýsi estetický prvek, který nám napomáhá cítit se v daném prostoru lépe. Vytváří jakýsi barevný obraz prostoru, který je pro člověka důležitý. Ať už se jedná o zelenou, či o barevnost květů, vždy je to kontrast s betonovými, žulovými či asfaltovými chodníky, silnicemi apod. Zeleň dotvářela a stále dotváří příjemné prostředí, ať už se jedná o historické centrum, nebo asfaltovou silnici. Z dotazníku je patrné, že tuto skutečnost vnímá drtivá většina dotazovaných, dalo by se říci, že skoro všichni (pouze 1 hlas byl pro ne).

Myslíte si, že je důležité mít zeleň v centrech měst?

129 odpovědí

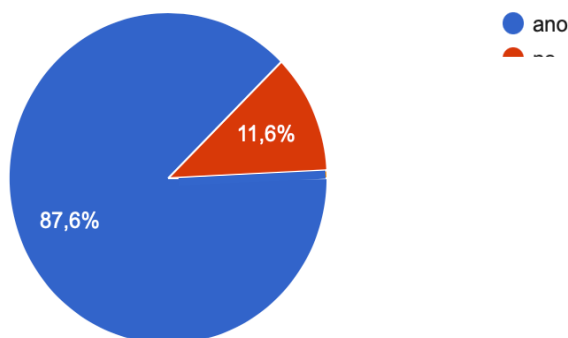

Graf 4: Význam zeleně

Další část dotazníkového šetření byla zaměřena na rozšíření zeleně. Zda by dotazovaní přivítali více zeleně v centrech měst, jaký dojem na ně má zezeň v okolí památek a jaký typ zeleně je podle nich ve městech důležitá. Z dotazníku je již patrné, že dle většiny dotazovaných je zezeň důležitá. Proto další otázka byla: „Přivítali byste mít ve svém městě více zeleně v centru města?“ Většina dotazovaných (87,6%) odpověděla, že by tuto možnost přivítali.

Přivítali by jste mít ve svém městě více zeleně v centru města?

129 odpovědí

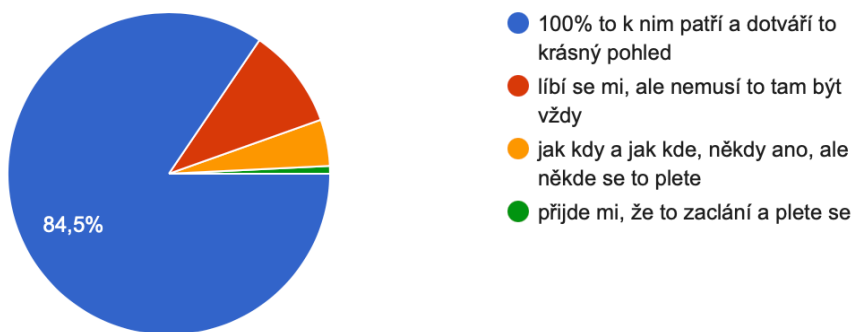

Graf 5: Více zeleně v centrech měst

Další otázka byla zaměřena už přímo na zezeň v historických jádrech měst. Tato centra tvoří většinou památky doplněné o zezeň veřejných prostor a parkovací místa či MHD. Zajímalo mne, zda dotazovaní vnímají zezeň v okolí památek jako jejich nedílnou součást, nebo zda je to podle nich pouze o pocitu líbí/nelíbí. Velká většina dotazovaných (84,5%) odpověděla, že na 100% zezeň k památkám patří a dotváří krásný pohled.

Jaký dojem na vás má zezeň v okolí historických památek (kolem zámků, hradů, věží apod.)

129 odpovědí

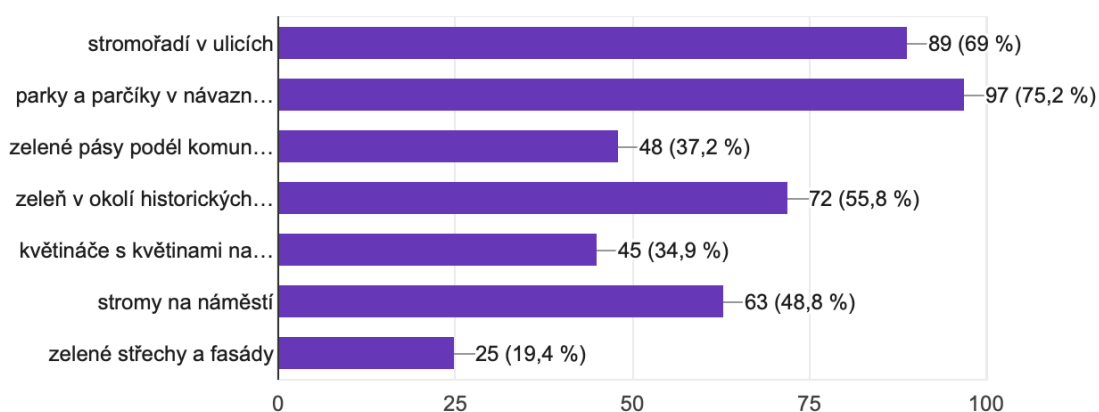

Graf 6: Zezeň v okolí historických památek

S těmito otázkami a tématy se nabízí doplňující informace, jako o jaký typ zeleně by se mělo jednat. Zda je jedno jaká zeleň se v centrech nachází, hlavně že tam nějaká je? Nebo zda je pro dotazované rozdíl, jestli se jedná o park, či volný zelený pás, nebo zelené střechy. V dnešní době je trend přidávat do měst zeleň v podobě zelených střech či fasád. Tento trend se začal zavádět ve velkých městech, kde jsou výšky budov velmi odlišné. Má však tento trend uplatnění i v městech ČR? Z odpovědí dotazovaných je patrné, že žádný typ zeleně není úplně odmítán a podle dotazovaných do měst patří všechny typy zeleně. Avšak mezi některými možnostmi je velký rozdíl. U této otázky mohl každý dotazovaný zaškrtnout i více odpovědí. Nejčastěji zaškrtnutou odpovědí byli parky a parčíky. Podle dotazovaných jsou tedy ve městech nejvíce důležité parky a parčíky (75,2%), pak stromořadí v ulicích (69%), následně zeleň v okolí historických památek (55,8%). Přibližně polovina všech dotazovaných si myslí, že je důležité mít ve městech zastoupeny stromy na náměstích (48,8%). Tyto typy zeleně jsou pro dotazované nejdůležitější prvky, které by se měli nacházet v každém městě, anebo by měli být do měst doplněny. Myslím si, že to jsou hlavní prvky zeleně ve městech, a proto připadají dotazovaným jako nejdůležitější. Jedná se o prvky, které mají největší vliv na okolí a tvoří největší zastoupení zeleně ve městech.

Jaký typ městské zeleně je podle vás důležitý? (lze vybrat i více odpovědí)

129 odpovědí

Graf 7: Druhy zeleně ve městech

Poslední otázkou v dotazníku bylo, zda je důležité mít volně rostoucí zeleň v historických centrech. Volně rostoucí zeleň je jedna z typů zeleně, na kterou se často zapomíná a zůstává opomíjena. Nejedná se pouze o takové ty zarostlé malinké lokality, které působí na člověka hodně nevábně. Volnou zelení je míněno louky, volné zelené plochy, plochy zeleně mezi budovami, ať už se jedná pouze o trávník, nebo zde najdeme i květiny a keře. Je to jedna z forem zeleně. Důležité je mít ve městě zastoupeny ideálně všechny formy zeleně, protože pak se jedná o různorodost nejen městských lokalit, ale i ekosystému. Biodiverzita města by měla být podporována a ne utlačována. Většina dotazovaných (82,9%) souhlasí s tím, že každý kousek přírody ve městě je důležitý.

Je podle vás důležité mít v historickém centru města volně rostoucí zeleň?

129 odpovědí

Graf 8: Volně rostoucí zeleň v centrech měst

Z dotazníkového šetření je tedy patrné, že velká většina dotazovaných je pro zachování, nebo i navýšení zeleně ve městech. Pro většinu dotazovaných má zeleň ve městech význam, nejen na okraji města, ale i v jejich centrech a v okolí historických památek. Zeleň ve městech má několik forem a několik funkcí. Podle toho je také vnímána lidmi.

6.5 STATISTIKA

6.5.1 STATISTIKY ČSÚ

Plochy zeleně v obci je jeden z indikátorů Českého statistického úřadu. Indikátor má význam z hlediska udržitelného rozvoje. Zelené plochy představují ve městě plochy rekreace a odpočinku a jejich podíl je chápán jako indikátor kvality životního prostředí ve městě. Zahrady, ovocné sady, trvalé travní porosty a lesní plochy plní funkci rekreační i hygienickou (klimatizační efekt, snižování sekundární prašnosti, protihluková funkce) a samozřejmě má řadu důležitých funkcí ekologických (biotop). Je naprosto zásadní, aby podíl těchto ploch na celkové výměře byl dostatečný (adekvátní počtu obyvatel) a aby se nezmenšoval, ale naopak rostl. Podstatné je také rozložení zelených ploch na území města. Mělo by být rovnoměrné, aby zeleň byla snadno dostupná všem obyvatelům. Definice a metodika stanovení indikátoru: Ukazatel "*Plocha zeleně v obci*" je konstruován jako suma zelených ploch, tj. rozlohy zahrad, ovocných sadů, trvalých travních porostů a lesních ploch. Do této hodnoty nejsou zahrnuta chráněná území, která metodicky patří do ostatních ploch. [78]

Plocha zeleně v obci by měla být adekvátní počtu obyvatel - její velikost (absolutní ani relativní jako podíl zelených ploch na celkové výměře katastrálního území obce) není nikde závazně stanovena. Její velikost by se neměla zmenšovat, ale naopak zvětšovat. Podstatné je také rozložení zelených ploch na území města - mělo by být rovnoměrné, aby zeleň byla snadno dostupná všem obyvatelům. [78]

Plocha zeleně v obci - ČESKÁ REPUBLIKA

Jednotka: ha

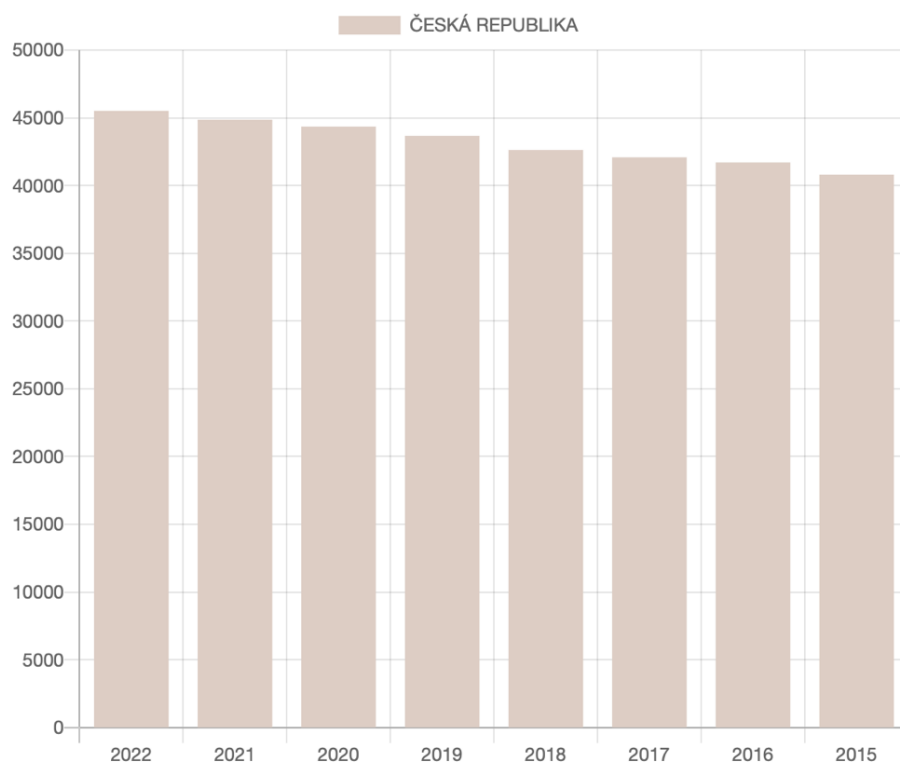
	2022	2021	2020	2019	2018	2017
ČESKÁ REPUBLIKA	45 511	44 864	44 352	43 669	42 625	42 082

Tabulka 1: Plochy zeleně obcí v jednotlivých letech

Zdroj: cuzk.cz

Plocha zeleně v obci - ČESKÁ REPUBLIKA - Vývoj v jednotlivých letech

Jednotka: ha

Jednotka: ha

Graf 9: Plochy zeleně obcí v jednotlivých letech - ČR

Zdroj: cuzk.cz

Plocha zeleně v obci - KRAJE - Porovnání v jednotlivých letech

ha

Graf 10: Plochy zeleně obcí v jednotlivých letech - kraje

Zdroj: cuzk.cz

Jednotka: ha

	2022	2021	2020	2019	2018	2017
hlavní město PRAHA	3 114	3 091	3 098	3 093	3 089	3 095
KRAJ JIHOČESKÝ	2 385	2 376	2 369	2 370	2 383	2 376
KRAJ JIHOMORAVSKÝ	7 824	7 714	7 558	7 402	7 232	7 066
KRAJ KARLOVARSKÝ	1 226	1 209	1 191	1 173	1 169	1 159
KRAJ KRÁLOVÉHRADECKÝ	1 938	1 900	1 877	1 830	1 799	1 787
KRAJ LIBERECKÝ	1 183	1 177	1 170	1 168	1 163	1 160
KRAJ MORAVSKOSLEZSKÝ	4 205	4 146	4 113	3 973	3 919	3 862
KRAJ OLOMOUCKÝ	4 040	4 027	3 979	3 920	3 798	3 725
KRAJ PARDUBICKÝ	2 000	1 962	1 932	1 903	1 868	1 827
KRAJ PLZEŇSKÝ	3 198	3 120	3 087	3 019	2 956	2 909
KRAJ STŘEDOČESKÝ	5 986	5 873	5 769	5 676	5 576	5 528
KRAJ ÚSTECKÝ	3 834	3 789	3 824	3 874	3 641	3 641
KRAJ VYSOČINA	1 726	1 703	1 665	1 618	1 598	1 560
KRAJ ZLÍNSKÝ	2 851	2 778	2 719	2 649	2 434	2 387
Průměr krajů	3 251	3 205	3 168	3 119	3 045	3 006

Tabulka 2: Plochy zeleně obcí v jednotlivých letech a krajích

Zdroj: cuzk.cz

7 ANALÝZA HISTORICKÉHO JÁDRA

7.1 LITOMYŠL

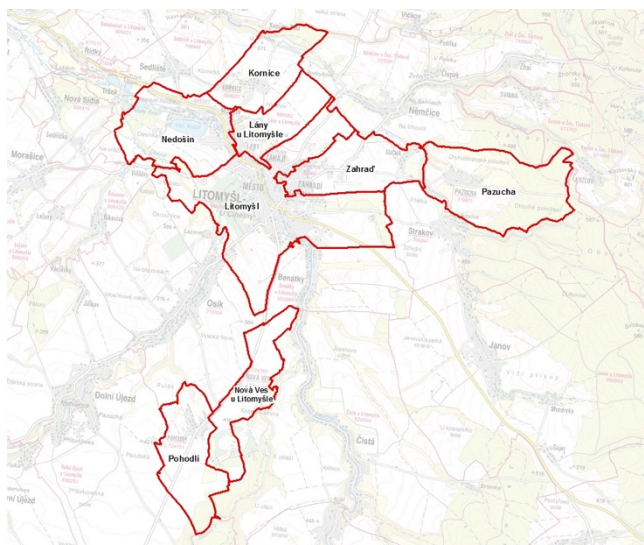
Litomyšl je město v Pardubickém kraji vzdálené 17 km od města Svitavy. s nadmořskou výškou 330 m. n. m. Počet obyvatel se zde pohybuje okolo 10 tisíc (k 1. 1. 2023 byl počet obyvatel 10 441). První zmínky pocházejí z roku 981 n. l. Jedná se o obec s rozšířenou působností. [79]

Mapa 3: Mapa ČR s vyznačením Litomyšle

Zdroj: www.rukaprozivot.cz

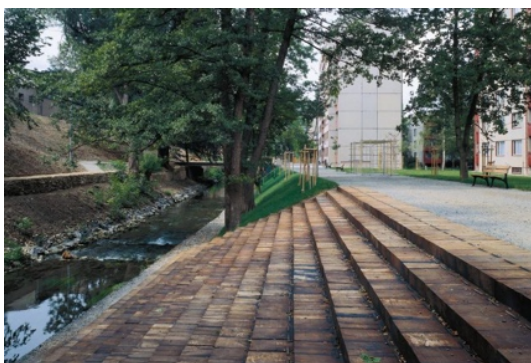
Rozloha města je 33,45 km² a tvoří ji 8 katastrálních celků. Jedná se o Litomyšl (místní část Zaháj a Litomyšl-město), Záhrad', Lány u Litomyšle a dále samostatné části Nedošín, Pohodlí, Nová Ves u Litomyšle, Kornice a Pazucha. Dříve byly tyto celky samostatnými obcemi, ale postupem času a rozvojem města jsou nyní součástí Litomyšle. Tyto zastavěné části se přímo města nedotýkají a nejsou plně propojeny. Z tohoto důvodu ve své práci tyto části města nebudu analyzovat, protože nemají přímý kontakt s centrem města a nijak ho v tuto chvíli neovlivňují.[80]

Mapa 4: Mapa katastrálních celků Litomyšle

Zdroj: www.edpp.cz

Litomyšlí prochází významná a velmi frekventovaná pozemní komunikace I/35 (české označení) neboli E442 (evropské označení) směr Hradec Králové – Olomouc. Komunikace prochází celým městem a z velké části lemuje tok řeky Loučné, která protéká také celým městem a z jedné strany ohraničuje centrum města. V posledních letech dochází k obnově a modernizaci nábřeží, z důvodu vzniku veřejného prostoru podél toku.

Obrázek 52: Kaskádovitě zpevněné nábřeží
Zdroj: Litomyšl(sko) objektivem

Obrázek 53: Lávka přes Loučnou
Zdroj: Litomyšl(sko) objektivem

Obraz města utváří mnoho historických památek, ale i staveb moderní architektury. Mezi významné budovy moderní architektury patří Lávka Litomyšl (nadchod přes silnici I/35), Městský bazén Litomyšl (krytý bazén) oceněný Stavba roku 2011, Nová městská síň (napojení moderní architektury na historickou zástavbu). Chrám Nalezení sv. Kříže, Piaristická kolej a mnoho dalších historických památek najdeme v Litomyšli. Nejslavnější a největší budovou a památkou je však dominanta města zámek Litomyšl zapsaný na Seznamu světového kulturního dědictví UNESCO. Spolu s domem U rytířů (jeden z domů na Smetanově náměstí) jsou zapsány mezi 1 000 divy světa. Zámek Litomyšl je jedna z nejvýznamnějších renezančních památek v České republice. Hlavně pro svou sgrafitovou výzdobu a dochovaný stav sgrafit. Město není však známo, jen díky významným budovám, ale i Smetanovým náměstím, které je třetí nejdelší náměstí v České republice (hned po pražském Václavském náměstí a Karlově náměstí).

7.2 ZELEŇ VE MĚSTĚ

Zeleň v sídlech a celková upravenost prostředí působí prvním dojmem na každého návštěvníka a dlouhodobě na každého obyvatele. Zeleň ve městě má mnoho důležitých funkcí pro obyvatele i pro ochranu přírody a krajiny (viz kap. 4.1). Zahradní architektura neodmyslitelně patří k našim stavbám, a navíc tvoří jedinečný dojem a podporuje pocit sounáležitosti, klidu a pohody.

Množství zeleně ve městech je závislá na několika faktorech. Jedná se nejen o přístup a vedení města, či vlastníků dotyčných pozemků, ale například i o historický vývoj prostoru a jeho využití. Musíme si uvědomit, že pokud v historii nebyla vysázena zeď ve veřejném prostoru a tento prostor tvoří například náměstí pravděpodobně tam zeď nebude ani dnes. Řekla bych, že trend úbytku zeleně z měst postupně klesá a s navyšující se klimatickou změnou a zvyšujícím se ekologickým chápáním světa zeleně ve městech

přibývá. Není to však vždy lehké, ať už jde o prostorové podmínky, či jen o budoucí údržbu, tak i o finanční stránku. Zeleň je třeba přidávat s rozvahou, vždy tak, aby prostor doplnila a pozvedla, což není vždy lehké splnit.

Litomyšl je jedno z měst, kde zeleň úplně nezmizela a v posledních letech se zde snaží o její rekultivaci tak, aby byla co nejvíce využívána a přístupná nejen obyvatelům města, ale i jeho návštěvníkům. Rekultivace veřejných prostor sebou nesou však mnohé problémy a nástrahy viz kap. 6.2. Každý veřejný prostor má určitou funkci – mělo by zde docházet k setkávání lidí. Tuto funkci má zeleň pouze podpořit. Pokud bude zeleně příliš, postupem času se prostor stane zarostlým a nevhledným a lidé ho přestanou navštěvovat. Pokud však zeleň ve veřejném prostoru zcela chybí nemáme z tohoto prostoru příjemný a dobrý pocit a také zde nechceme trávit moc času.

LEGENDA:

1 SMETANOVO NÁMĚSTÍ - BYDLENÍ A SLUŽBY	25 LOKALITA S RODINNÝMI DOMY
2 KOSTEL POVÝŠENÍ SV. KŘÍŽE	26 AUTOBUSOVÉ NÁDRAŽÍ, PARK A SUPERMARKET
3 KLÁŠTERNÍ ZAHRADY	27 NEMOCNIČNÍ AREÁL
4 KOSTEL NALEZENÍ SV. KŘÍŽE A REGIONÁLNÍ MUZEUM	28 LOKALITA S BYTOVÝMI DOMY
5 ZÁMEK LITOMYŠL	29 ADMINISTRATIVNÍ BUDOVMY A SLUŽBY
6 LOKALITA S RODINNÝMI DOMY	30 LOKALITA S RODINNÝMI DOMY
7 ZÁKLADNÍ ŠKOLA	31 LOKALITA PRŮMYSLU A VÝROBY
8 DOMOV DŮCHODCŮ	32 LOKALITA S BYTOVÝMI DOMY
9 MATEŘSKÁ ŠKOLA	33 STŘEDNÍ ŠKOLA
10 LOKALITA PRŮMYSLU A VÝROBY	34 ADMINISTRATIVNÍ BUDOVMY A POLYKLINIKA
11 ZAHŘÁDKÁŘSKÁ KOLONIE	35 ZAHŘADNICTVÍ - ŠKOLKY
12 PRIMÁTORSKÁ HRÁZ - SPORTOVNÍ AREÁL	36 ZÁKLADNÍ ŠKOLY
13 HŘBITOV	37 PARK A DĚTSKÉ HŘIŠTĚ
14 SPORTOVNÍ AREÁL	38 SMETANŮV DŮM
15 KOUPALIŠTĚ	39 AREÁL STŘEDNÍ ŠKOLY
16 LOKALITA S ŘADOVÝMI DOMY	40 LOKALITA PRŮMYSLU A VÝROBY
17 LOKALITA PRŮMYSLU A VÝROBY	41 LOKALITA S RODINNÝMI DOMY
18 LOKALITA PRŮMYSLU A VÝROBY	42 STAVEBNINY
19 LOKALITA PRŮMYSLU A VÝROBY	43 VÝROBNÍ AREÁL A SUPERMARKET
20 LOKALITA S RODINNÝMI DOMY	44 LOKALITA S BYTOVÝMI DOMY
21 SOKOLOVNA - SPORTOVNÍ AREÁL	45 SMÍŠENÁ FUNKCE - BYDLENÍ A SLUŽBY
22 SMÍŠENÁ FUNKCE - BYDLENÍ A SLUŽEB	46 LOKALITA S RODINNÝMI DOMY
23 SUPERMARKET	47 LOKALITA S ŘADOVÝMI DOMY
24 LIDOVÝ DŮM A BANKA	48 LOKALITA S BYTOVÝMI DOMY
	49 ZAHŘÁDKÁŘSKÁ KOLONIE

Mapa 5: Litomyšl s vyznačením lokalit

Zdroj: www.mapy.cz

Vypracoval: autor práce

1. SMETANOVO NÁMĚSTÍ – BYDLENÍ A SLUŽBY

Smetanovo náměstí se nachází v centrální části Litomyšle a tvoří centrum města. Jedná se o veřejný prostor protáhlého tvaru s plochou cca 16 500 m² o délce 493 m tvořený ze žulových kostek. Celé náměstí ohraničují řadové historické domy, které byly vystavěny v gotice a většina prošla velkou proměnou v renezanci, kde také dostali podobu fasády domů, které jsou částečně zachovány dodnes.

Podél skoro celého náměstí najdeme podloubí (v Litomyšli nazývané také podsíně), které vytváří veřejný prostor pro pěší, který je zastřešen a ideální pro chůzi po náměstí. Hlavními důvody jsou nejen zastřešení daného prostoru, a tedy možnost i za deště projít náměstí skoro suchou nohou, ale i bezpečnost prostoru. Prostor podloubí je velmi široký (přibližně 4 m) tedy oproti chodníku se zde lidé snadno vyhnou a mají větší pocit volnosti. Pocit bezpečí ještě upevňuje nemožnost vjetí vozidel do těchto prostor. Atraktivitu vytváří nejen samo podloubí s historickým nádechem, ale i vitríny obchodů nacházející se v přízemí těchto domů.

Diskutabilní však zůstává, zda opravdu můžeme tento prostor nazvat veřejným. Je pravda, že je veřejně přístupný a historicky byl a stále je využíván jako veřejný prostor. Avšak legislativně se jedná o součást domů, a tedy o soukromý prostor.

Celým náměstím prochází místní komunikaci, která dopravně propojuje náměstí s okolními lokalitami města. Náměstí můžeme rozdělit do tří částí. A to horní část náměstí, kde najdeme parkovací plochy podél celé délky. Auta, zde parkují ve čtyřech řadách.

Přibližně uprostřed horní části náměstí najdeme morový sloup, u kterého se nachází vzrostlý listnatý strom. Následně zde najdeme pouze zeleň v pohodě květináčů na oknech domů lemující náměstí, či květináče na zahrádkách restaurací a kaváren a květinová výzdoba mezi pilíři podloubí. Tato zeleň tu však v zimních měsících nenajdeme. Prostřední část náměstí je tvořena obytnou zónou, a tedy parkování vozidel, zde není možné. Zeleň zde najdeme maximálně na nějakém okenním parapetu v podobě květin v květináčích, nebo květinová výzdoba mezi pilíři podloubí. Dolní část náměstí je opět z velké části tvořena parkováním vozidel, a to nejdříve ve dvou následně ve čtyřech řadách. Ve spodní části se nachází socha Bedřicha Smetany, kolem které jsou celoročně postaveny velké betonové květináče s měnící se zelení podle ročního období a také se zde nachází dva vzrostlé listnaté stromy. Dále zde můžeme najít drobnou zeleň na oknech domu či v podloubí. [81]

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše SMh1: Plochy smíšené obytné městské – hromadného charakteru – město
- Hlavní využití je „Funkční plocha“ slouží k umístění obchodních provozoven, služeb a administrativy, která podstatně naruší bydlení. [82]
- V této lokalitě tedy najdeme, jak samotné bydlení, tak i služby, administrativu, veřejnou správu, obchody, či církevní, sociální, zdravotnické, nebo školské zařízení. Většinou se jedná o kombinaci více využití v jednom domě.

2. KOSTEL POVÝŠENÍ SV. KŘÍŽE

Kostel Povýšení svatého Kříže v Litomyšli je původně gotický kostel ze 2. poloviny 14. století a patří k nejvýznamnějším památkám města Litomyšl. Jedná se o trojlodní baziliku s nezvykle dlouhým presbytářem, který tvoří bezmála ½ délky kostela. Ke kostelu je přistavěna kaple sv. Markéty a budova probošství. Kostel je chráněn jako kulturní památka České republiky. [83]

Ze západní a jižní strany kostela najdeme malinký park se vzrostlými listnatými stromy, které dotváří poutavý pohled na kostel ze Šantova náměstí. Kolem budovy probošství je vystavěna vysoká zeď z části se jedná o původní městské opevnění Litomyšle. Tato zeď tvoří plot podél zahrady přiléhající k budově probošství (jedná se o soukromý pozemek farnosti). Ze severovýchodní strany kostela se nachází parkoviště a zpevněná písčité štěrková veřejná plocha, která navazuje na sousední Klášterní zahrady a utváří průchod mezi zahradami a Šantovým náměstím. Stromořadí lemující tuto cestu na celou délku Klášterních zahrad dotváří lehký přechod mezi zastavěnou plochou a zahradami. Stejně dva stromy jsou také vysázeny na okraji parkoviště nacházejícího se v této lokalitě. Najdeme zde také travnatý pás doplněný o vzrostlé stromy nacházející se mezi přiléhající komunikací a touto lokalitou.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše OV: Občanské vybavení veřejné
- Hlavní využití je, že plochy jsou určeny výhradně pro umístění staveb a zařízení, která slouží veřejné potřebě, zastavitelné plochy občanské vybavenosti slouží pro veřejnou správu, kulturu, sociální péči, zdravotnictví, školství, protipožární (hasičskou) ochranu, vojsko a civilní ochranu, policii, plochy určené pro občanskou vybavenost mají obvykle povahu otevřených areálů. [82]
- Jedná se o plochy staveb sloužící veřejnému zájmu (sakrální stavby, památky, školy, domovy seniorů, hřbitovy, úřady apod.) a přístupné široké veřejnosti.

3. KLÁŠTERNÍ ZAHRADY

Klášterní zahrady leží u bývalého piaristického kláštera, mezi dvěma litomyšlskými chrámy nedaleko zámku. Zdobí je altán s výhledem na město, květinové záhony a uprostřed bazén se sousoším od Olbrama Zoubka. Klášterní zahrady sloužily vždy jako užitkové a okrasné. V květnu roku 1999 byla zahájena rekonstrukce, kde zahrady dostaly dnešní podobu. Hlavní motivy nového řešení zahrady jsou "zahrada – divadlo, divadlo – zahrada (dominanty kostelů s výhledem na pozadí historického města)", geometrické pojetí prostoru a propojení zahrad se zámeckým areálem a městem. Zahrady se rozkládají na více než 11 000 m² na vyvýšenině nad městem. Travníky mohou návštěvníci využít k odpočinku a relaxační atmosféru podporuje tiše znějící klasická hudba a osvětlení prostoru, které se mění ve dne a v noci. Klášterní zahrady jsou přístupné celoročně – od dubna do října od 8:00 do 22:00 hodin, od listopadu do března od 8:00 do 19:00 hodin. Návštěvníci a hosté zahrad mohou využít občerstvení v klášterní restauraci. [84]

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše ZU: Zeleň – parky a parkově upravené plochy

- Hlavní využití Plochy „veřejné zeleně“ zahrnují zejména: plochy pro každodenní rekreaci obyvatel, parkově upravené veřejné prostranství, liniovou zeleň a uliční stromořadí. [82]
- Jedná se hlavně o městské a zámecké parky, velké travnaté plochy v intravilánu apod.

4. KOSTEL NALEZENÍ SV. KŘÍŽE A REGIONÁLNÍ MUZEUM

Barokní chrám Nalezení sv. Kříže je spjatý s řádem piaristů. Byl vystavěn v letech 1714 – 1725 italským stavitelem Giovannim Battistou Alliprandim. Po jeho smrti převzal dostavbu chrámu František Maxmilián Kaňka. Kostel ve své historii čtyřikrát vyhořel, po roce 1968 byl uzavřen a postupně chátral. V letech 2011 – 2015 prošla stavba kompletní rekonstrukcí. Kostel byl doslova navrácen do života. V chrámu vznikla nová expozice Andělé na návrší a krásná vyhlídka na město. Dnes je chrám nejenom duchovním místem rozjímání, ale i expozicí církevního umění a kulturní síní zároveň. Ke kostelu přiléhá budova bývalé Piaristické koleje. Spolu s kostelem Nalezení sv. Kříže a budovou bývalého piaristického gymnázia (dnešní regionální muzeum) a klášterními zahradami tvoří litomyšlský piaristický areál. Objekt je od roku 1958 chráněn jako kulturní památka České republiky. V polistopadové době jej restituoval piaristický řád a v současné době budovu užívá Fakulta restaurování Univerzity Pardubice jako ateliéry a studentskou kolej. [85]

Muzeum sídlí v barokní budově v bezprostředním sousedství kostela Nalezení sv. kříže. Nová stálá expozice z mnoha unikátními předměty představuje nebyvale bohaté dějiny Litomyšle. Muzeum nabízí také tematické krátkodobé výstavy, lektorované programy i dětskou hernu. Regionální muzeum v Litomyšli prošlo náročnou rekonstrukcí. Naleznete zde řadu unikátních předmětů, zajímavostí, kuriozit i doprovodných programů. V suterénním ochranném objektu jsou prezentovány unikátní pozůstatky archeologicky odkryté cesty, hradby, brány a měšťanského domu ze 14.–17. století. Návštěvník se prochází po skleněné podlaze nad těmito exponáty. Litomyšlské muzeum bylo založeno v roce 1891 a umístěno v prostorách zrušené městské reálky. V roce 1926 se přestěhovalo do rozlehlé barokní budovy bývalého piaristického gymnázia postavené v letech 1714 - 1718. V této budově sídlí muzeum doposud. [86]

Prostor mezi těmito budovami a zámeckým areálem se nazývá náměstí Václava Havla a je tvořeno zpevněnou plochou ze žulových kostek. Celým náměstím prochází místní komunikace, kde je stanoven jednosměrný provoz. Prostor náměstí je vyznačen jako obytná zóna a není zde tedy povoleno parkovat, mimo vyznačená parkoviště, které najdeme podél budovy piaristické koleje. Zeleň zde tvoří stromořadí mezi parkovacími místy a pak dva vzrostlé stromy naproti tomuto parkovišti podél zámecké zdi. Další zeleň najdeme ve dvoře piaristické koleje (avšak jedná se o soukromí pozemek). Myslím, že bychom tuto zeleň mohli označit jako zahradu. Na budovu Regionálního muzea následně navazuje městský park se vzrostlými stromy a pomníkem A. Jiráka. Pod tímto parkem najdeme máchadlo, které vzniklo patrně v 18. století. Původní funkce máchadla se postupně začala měnit na okrasný vodní prvek. Zásadní proměnou prošel prostor po roce 2005, mimo zajištění dvou vodních pramenů a osazení dřevěného „mola“ po obvodu podsvětlené vodní plochy, ale i restaurátorské práce na studánce s vyobrazením Madony.

Obnovené máchadlo je dnes jediným vodním prvkem v historickém jádru města, mimo zámecké návrší. [87]

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše **OV**: Občanské vybavení veřejné
- Hlavní využití je, že plochy jsou určeny výhradně pro umístění staveb a zařízení, která slouží veřejné potřebě, zastavitelné plochy občanské vybavenosti slouží pro veřejnou správu, kulturu, sociální péči, zdravotnictví, školství, protipožární (hasičskou) ochranu, vojsko a civilní ochranu, policii, plochy určené pro občanskou vybavenost mají obvykle povahu otevřených areálů. [82]
- Jedná se o plochy staveb sloužící veřejnému zájmu (sakrální stavby, památky, školy, domovy seniorů, hřbitovy, úřady apod.) a přístupné široké veřejnosti.

5. ZÁMEK LITOMYŠL

Renesanční zámek v Litomyšli má tři nádvoří. Doba vzniku zámku je patrná na první pohled: fasáda je vyzdobena několika tisíci sgrafity (renesančními psaníčky). Původně jich bylo 8 000, každé bylo originál, nikde se údajně neopakovaly dva stejné motivy. Psaníčka byla v 18. století zakryta bílou vápennou omítkou. Jednalo se o jakousi opravu stěn po rozsáhlých požárech, které v té době postihovaly Litomyšl. Psaníčka ze zámeckých stěn tedy úplně zmizela na skoro 200 let. Odkryta byla až ve 20. století díky rozsáhlým restaurátorským úpravám. Z původních psaníček se podařilo zachovat asi 40%. Ostatní jsou převážně dílem restaurátorů pod vedením Olbrama Zoubka. [88]

Počátky zámeckého areálu sahají až do středověku, avšak současné podoby nabyl až v průběhu 16. století. Renesanční sídlo doplnily v 17. a 18. století barokní a klasicistní úpravy (hlavně interiér). V roce 1797 zde bylo postaveno i unikátní klasicistní divadlo, které se nachází v přízemí zámku. V 18. století byla podstatně rozšířena přilehlá zahrada, která dnes tvoří důležitou součást celého areálu. Jedná se o francouzskou zahradu přiléhající k západnímu křídlu zámku. Ta poskytuje nejen výhled na chrám Nalezení sv. Kříže a Regionální muzeum, ale můžete odsud vstoupit na arkády zámku a do zámeckého sklepení. V severním rohu zahrady nalezneme salet (zděný zahradní pavilonek). Přírodní anglický park s herními prvky přiléhá k zámku ze dvou stran (severní a východní) a plynule navazuje na francouzskou zahradu. Původně byla západně od zámku zřízena pravidelná zahrada s nedochovanou mramorovou kašnou. Na sever a východ od zámku se nacházelo opevnění, později proměněné v sady a užitkovou zahradu. V závěru 18. století byla tato zahrada upravena do podoby anglického parku. [89]

Na Seznam světového kulturního dědictví UNESCO byl zámek zapsán v roce 1999. Ve své unikátně dochované celistvosti je dokonalou ukázkou umělecky cenné architektury. Uvidíte zde stylové zámecké interiéry, sklepení, předzámčí – rodný byt Bedřicha Smetany a expozici antického umění. Zámek v Litomyšli se řadí k největším renesančním zámkům v celém Česku. V současné době je ve vlastnictví státu a je přístupný veřejnosti. [89]

Zeleň je zde zastoupena ve velké míře, ať už se bavíme o francouzské zahradě či anglickém parku, tak zde najdeme i vodní prvek, a to oválnou kašnu na horním nádvoří (jihovýchodní strana zámeckého areálu). Dříve tato kašna sloužila jako brodidlo pro

plavení zámeckých koní z 1. pol. 18. století. Na konci 18.stol. bylo však přestavěno na kašnu. [90]

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše OV: Občanské vybavení veřejné
- Hlavní využití je, že plochy jsou určeny výhradně pro umístění staveb a zařízení, která slouží veřejné potřebě, zastavitelné plochy občanské vybavenosti slouží pro veřejnou správu, kulturu, sociální péči, zdravotnictví, školství, protipožární (hasičskou) ochranu, vojsko a civilní ochranu, policii, plochy určené pro občanskou vybavenost mají obvykle povahu otevřených areálů. [82]
- Jedná se o plochy staveb sloužící veřejnému zájmu (sakrální stavby, památky, školy, domovy seniorů, hřbitovy, úřady apod.) a přístupné široké veřejnosti.

- Nacházíme se v ploše ZU: Zeleň – parky a parkově upravené plochy
- Hlavní využití Plochy „veřejné zeleně“ zahrnují zejména: plochy pro každodenní rekreaci obyvatel, parkově upravené veřejné prostranství, liniovou zeleň a uliční stromořadí. [82]
- Jedná se hlavně o městské a zámecké parky, velké travnaté plochy v intravilánu apod.

6. LOKALITA S RODINÝMI DOMY

Jedná se o klasickou maloměstskou lokalitu tvořenou ulicemi, které po obou stranách obklopují rodinné domy. Parcely jsou 550 - 600 m² velké a navazují jedna na druhou (sousedé mají společný plot). Rodinné domy jsou většinou jednopodlažní s obytným podkrovím a sedlovou střechou. Zeleň je zde zastoupena soukromými zahradami patřícími k těmto domům. Zeleň je zde tedy velmi rozmanitá, ale také ovlivňuje pouze malé procento obyvatel či návštěvníků města. Z důvodu soukromých pozemků a návaznosti parcel jedna na druhou tedy vidíme pouze přední stranu zahrad mezi vystavěnými rodinnými domy.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše BI: Bydlení individuální.
- Hlavní využití je plocha s rozdílným způsobem využití slouží bydlení (podíl hrubé podlažní plochy pro bydlení je větší než 60% v dílu 1 - město, respektive 80% v dílu 2 - předměstí), a to v rodinných domech. [82]
- Jedná se tedy o sídliště s rodinnými domy se zahradami. Většinou se jedná o dvoupodlažní domy se sedlovou střechou.

7. ZÁKLADNÍ ŠKOLA

Základní škola na Zámecké ulici je umístěna v historické budově, kterou nechalo pro školní účely vybudovat město Litomyšl v polovině 19. století v novorenesančním slohu. Učit se v ní začalo 5. června 1873, tehdy sloužila reálnému gymnáziu, které mělo připravovat mládež pro řemeslo, obchod a průmysl. Škola se samozřejmě v průběhu let ve svém vzhledu měnila. Postupně zmizely zahrady a kamenné zdi směrem k silnici. V

70. letech minulého století se součástí školního areálu stala přístavba školní dílny a v letech osmdesátých to byla nově postavená samostatná budova školní jídelny. V současné době je hlavní školní budova po rozsáhlé dvouleté rekonstrukci, která zásadním způsobem zmodernizovala pracovní prostředí žáků i prostory pro práci učitelů. Velmi náročnou se ukázala oprava stropů, výměna oken, dveří i omítek na celé budově. V roce 2005 byly zatím poslední investiční prostředky vloženy do celkové opravy střech na budově školní jídelny. Nejstarší školní budova v Litomyšli se tak stala po modernizaci plně srovnatelnou s ostatními vzdělávacími institucemi ve městě. [91]

Zeleň je zde zastoupena zeleným pásem doplněným o vzrostlé keře mezi komunikací a základní školou a tvoří jakýsi estetický a bezpečnostní předěl. Následně v areálu najdeme doplňkovou zeď tvořenou travnatými pásy a ostrůvky s keří vždy na hranici mezi plochami s jinou funkcí (například mezi komunikací a parkovištěm ve dvoře areálu, nebo mezi obecním chodníkem na hranici areálu a komunikací při vjezdu do dvora). Jedná se tedy spíše o drobnou a doplňkovou zeď.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše OV: Občanské vybavení veřejné
- Hlavní využití je, že plochy jsou určeny výhradně pro umístění staveb a zařízení, která slouží veřejné potřebě, zastavitelné plochy občanské vybavenosti slouží pro veřejnou správu, kulturu, sociální péči, zdravotnictví, školství, protipožární (hasičskou) ochranu, vojsko a civilní ochranu, policii, plochy určené pro občanskou vybavenost mají obvykle povahu otevřených areálů. [82]
- Jedná se o plochy staveb sloužící veřejnému zájmu (sakrační stavby, památky, školy, domovy seniorů, hřbitovy, úřady apod.) a přístupné široké veřejnosti

8. DOMOV DŮCHODCŮ

V této lokalitě se nachází areál domova Pod Školou (domov pro seniory). Kapacita pobytových sociálních služeb je 50 lůžek. Péče je určena seniorům nad 60 let, kteří se v důsledku svého věku a ze zdravotních důvodů ocitli v nepříznivé sociální situaci a potřebují pravidelnou pomoc druhé osoby při zvládnutí základních životních potřeb, kterou již nelze zajistit ve vlastním domácím prostředí. Jedná se o dvoupodlažní budovu s jedním podzemním patrem půdorysného tvaru „L“ s obytným podkrovím a valbovými střechami s vikýři. Hlavní vstup do budovy je z boční severní strany, kde je vytvořen nejen bezbariérový přístup, ale i bezbariérový příjezd pro záchranné složky (především pro sanitku). Následně zde najdeme bezbariérový boční vstup do budovy z přilehlého parčíku, který je součástí areálu.

Zeleň je zde zastoupena tímto parčíkem, který je tvořen travnatou plochou doplněnou o keře a vzrostlé stromy. Park je určen hlavně pro obyvatele tohoto domu, kteří si zde zpřijemňují volný čas a tráví ho v hezčím a zelenějším prostředí než jen uvnitř budovy. Park je v bezprostřední vzdálenosti z důvodu špatné mobility obyvatel domu (většina je na vozíku či se pohybuje o berlích). [92]

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše OV: Občanské vybavení veřejné

- Hlavní využití je, že plochy jsou určeny výhradně pro umístění staveb a zařízení, která slouží veřejné potřebě, zastavitelné plochy občanské vybavenosti slouží pro veřejnou správu, kulturu, sociální péči, zdravotnictví, školství, protipožární (hasičskou) ochranu, vojsko a civilní ochranu, policii, plochy určené pro občanskou vybavenost mají obvykle povahu otevřených areálů. [82]
- Jedná se o plochy staveb sloužící veřejnému zájmu (sakrální stavby, památky, školy, domovy seniorů, hřbitovy, úřady apod.) a přístupné široké veřejnosti.

9. MATEŘSKÁ ŠKOLA

Mateřská škola v Líbáncích vznikla 1. 9. 2020 sloučením stávající III. mateřské školy na Lidické ulici (otevřená roku 1980) a I. mateřské školy v Jiráskově ulici (zámek), která je nyní odloučeným pracovištěm. Tím vznikla sedmitřídní MŠ (hlavní budova 5 tříd, odloučené pracoviště 2 třídy). Obě budovy se nacházejí v zajímavých a jedinečných lokalitách města a jsou obklopeny zelení.

Hlavní budova MŠ na ulici Lidická je tvořena třemi propojenými budovami. Jedná se o dvě dvoupodlažní budovy s rovnou střechou a čtvercovým půdorysem propojené spojovací jednopodlažní budovou s rovnou střechou. K budově přiléhá zahrada, kterou tvoří nejen travnaté plochy a dětské hřiště, ale i vzrostlé stromy a keře, které doplňují a zútulňují tento prostor. Zeleň najdeme i před budovou MŠ, a to zelený pás doplněný o keřové patro, který odděluje areál MŠ od komunikace. Budova stojí v klidné části města v blízkosti přírodního areálu Černá hora, zahrádkářské kolonie, letního a zimního stadionu, krytého plaveckého bazénu a plovárny.

Odloučené pracoviště nalezneme v historickém jádru města v blízkosti zámku, zámeckých a Klášterních zahrad. Jedná se o dvoupodlažní historickou budovu s valbovou střechou. Budova navazuje na zámecký areál a svou obvodovou stěnou nahrazuje zámeckou zeď. Zadním vchodem z budovy ve druhém patře vyjdeme přímo v zámeckém areále (v parku). K budově přiléhá zahrada mateřské školy tvořena travnatou plochou doplněnou o vzrostlé stromy, keře, dětské hřiště a dopravní hřiště pro malé děti. Hlavní vchod a přístup z ulice je právě skrz část této zahrady.

Obě budovy prošly rozsáhlou rekonstrukcí, kterou byly zvětšeny prostory pro hru dětí, upraveno sociální zařízení pro děti a zázemí pro pedagogy. Na odloučeném pracovišti byla vybudována výdejna jídla a prostory pro praní prádla. Na hlavní budově mohou děti využívat keramickou dílnu a tělocvičnu, na odloučeném pracovišti saunu. Mateřská škola má kapacitu maximálně 177 dětí, v současné době je přihlášeno 164 dětí. [93]

Zeleň zde tedy tvoří zahrady MŠ a zelený pás před hlavní budovou na ulici Lidická.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše OV: Občanské vybavení veřejné
- Hlavní využití je, že plochy jsou určeny výhradně pro umístění staveb a zařízení, která slouží veřejné potřebě, zastavitelné plochy občanské vybavenosti slouží pro veřejnou správu, kulturu, sociální péči, zdravotnictví, školství, protipožární (hasičskou) ochranu, vojsko a civilní ochranu, policii, plochy určené pro občanskou vybavenost mají obvykle povahu otevřených areálů. [82]

- Jedná se o plochy staveb sloužící veřejnému zájmu (sakrální stavby, památky, školy, domovy seniorů, hřbitovy, úřady apod.) a přístupné široké veřejnosti.

10. LOKALITA PRŮMYSLU A VÝROBY

Tato lokalita je areál společnosti VČE – montáže, a.s., která je jedním z nejdůležitějších dodavatelů elektromontážních prací v ČR. Společnost zajišťuje komplexní dodávky elektromontážní práce na zařízeních distribuční soustavy od domovních přípojek až po vedení a rozvodny VVN. Součástí dodávek jsou zpravidla i projekční a inženýrské práce. Významnou součástí činnosti společnosti jsou opravy poruch na vedení distribuční soustavy a servis transformátorů. Provozujeme rovněž speciální autodopravu. Společnost je součástí holdingu EP Industries, a.s. Areál tvoří tři velké haly, rozvodny, velkých parkovacích ploch a dvěma příjezdovými komunikacemi. Jedna vede před hlavní vstupní halu a přilehlému přednímu parkovišti. Druhá vede přímo do areálu a následně navazuje na zpevněnou plochu mezi halami. [94]

Zeleň je zde zastoupena jako ochranná a izolační bariéra podél hranice z důvodu oddělení areálu od okolní zeleně a zástavby. Jedná se převážně o živý plot tvořený ze vzrostlých stromů doplněný keři, aby zeď tvořila jakousi plnou ucelenou a neprůhlednou zeď. Tento plot ze zeleně se nachází podél všech tří stran areálu, pouze z čelní strany ne. Další zeď zde tvoří travnatá plocha před areálem a podél předního parkoviště a také zelený pás se vzrostlým stromem ze zadní strany přední vstupní halou.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše VL: Výroba lehká
- Hlavní využití je, že plochy jsou určeny pro umístění výrobních provozoven a průmyslových podniků až do velikosti 10 000 m². [82]
- Jedná se o výrobní, provozní, průmyslové apod. areály a haly.

11. ZAHRÁDKÁŘSKÁ KOLONIE

Jedná se o typickou zahrádkářskou kolonii, kde je lokalita rozparcelována do několika malých zahrad (většinou o podobné výměře). Každou takovou zahrádku vlastní někdo jiný a má zde postavenou maximálně malou stavbu (kůlnu, dřevník apod.). Tato stavba je většinou velikostně do 16 m² půdorysné plochy a maximálně do 4,5 m výšky. Celková plocha této lokality je přibližně 37 tis m² a nachází se zde 70 drobných staveb. Zahrádkářská kolonie se nachází na okraji města a je využívána vlastníky těchto zahrádek, kteří zde pěstují různé plodiny, mají zde záhony květin či jen travnaté plochy doplněné o nenáročnou zeď. Našli bychom zde mnoho druhů zeleně. Takovéto zahrádky využívají hlavně obyvatelé města žijící v bytových domech.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše RZ: Zahrádkové osady
- Hlavní využití je, že tyto plochy jsou určeny pro individuální rekreaci v zahrádkách, zpravidla na oplocených pozemcích zemědělského půdního fondu. Přípustné jsou pouze stavby pro individuální rekreaci. [82]

- Jedná se o lokalitu zahrádkářské kolonie a je zde tedy možné pouze toto využití. Je zde tedy možné vystavět pouze stavby do 25 m² o jednom nadzemním podlaží bez obytných místností (dřevníky, kůlny apod.). Největší část této plochy jsou zahrádky (bylinkové a květinové záhony, trávníky a drobná zeleň).

12. PRIMÁTORSKÁ HRÁZ – SPORTOVNÍ AREÁL

Původně se jednalo o ochrannou hráz města před povodněmi a přívalovými dešti. V průběhu let byla hráz poškozena a protržena, takže její ochranná funkce přestala existovat. V roce 1984 (květen a pak následně červenec) opakované extrémní srážky a nevhodné obhospodařování zemědělských pozemků způsobily povodně, které zatopily část města v oblasti Smetanova náměstí. Vzdušná voda zatopila sklepy, sklady a přízemní byty a způsobila velké materiální škody. Po těchto událostech byly provedeny na Primátorské hrázi stavební úpravy. V protrženém místě hráze byl zřízen bezpečnostní přepad s výpustí. Primátorská hráz tak nyní funguje jako poldr (suchá nádrž) s retenčním prostorem cca 220 000 m³. Vody z přívalových dešťů by měl tento poldr zadržet a výpustí postupně odpouštět a ochránit tak městskou zástavbu před povodněmi. V současné době je zde přes letní měsíce provozován fotbalgolf v retenčním prostoru poldru. Jsou zde na vrcholu „hráze“ vystavěny dvě dřevěné stavby, kde je podáváno občerstvení a tvoří sociální zázemí areálu. V břehu najdeme dětské hřiště a lavičky pro návštěvníky. Tento sportovní areál je však pouze dočasným, v případě přívalové vody by byl zatopen. [95]

Zeleň zde tvoří travnatá plocha po celé ploše poldru i v jeho okolí a následně navazuje na les podél vodního toku.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše DS: Silniční doprava
- Hlavní využití je zejména silniční pozemky dálnic, silnic I., II., III. třídy a místních komunikací I. a II. třídy a významné místní obslužné komunikace a stavby dopravních zařízení a dopravního vybavení. [82]
- Vede zde místní komunikace.
- Nacházíme se v ploše WT: Vodní plochy a toky
- Hlavní využití jsou plochy vodních toků, nádrže a rybníky stále i vysychající. [82]
- Jedná se o poldr (suchou nádrž) a tedy o protipovodňový prvek.
- Nacházíme se v ploše MNr,s: Plochy smíšené nezastavěného území (rekreace, sport)
- Hlavní využití obsahuje souvislé plochy zeleně. Slouží ve zvýšené míře oddechu, rekreaci a pobytu v přírodě. Tomuto cíli je podřízeno i vybavení ploch stavebními objekty. [82]
- Jedná se o zelenou louku nacházející se za poldrem směrem k městu. Tvoří okraj města a bezpečnou plochu pro možný rozliv hladiny přilehlé řeky.

13. HŘBITOV

V letech 1670 až 1672 byl vystavěn kostel sv. Anny, kolem něhož byl asi již koncem 17. století zřízen hřbitov. Až do první poloviny 19. století však sloužil spíše jako "odlehčovací" - k pohřbívání obětí epidemií moru a cholery. Během 19. století byl opakovaně rozšiřován například vstupní portál s kovovou mříží z roku 1897 a márnice z roku 1903 (oboje společně s kostelem tvoří dominanty dnešního hřbitova). S narůstajícím počtem žárových pohřbů rostl počet hrobů pro uložení uren, který vedl v sedmdesátých a zejména osmdesátých letech 20. století k vytvoření oddělení urnových hrobů a k vybudování tzv. "vsypové" loučky východně od kostela sv. Anny. Plocha hřbitova činí přibližně 22 000 m², zahrnuje na 2900 hrobových míst a je rozdělena do 12 oddělení. Tím, že jsou na litomyšlském hřbitově u kostela sv. Anny uloženy ostatky významných osobností a mnohé náhrobky jsou mistrovskými díly svých tvůrců, má toto místo velký význam též v regionálních i národních dějinách. Ve správním obvodu Litomyšl se nachází válečné hroby a pietní místa, která jsou evidována na Ministerstvu obrany. [96]

Co se zeleně týká, dalo by se říci, že tento hřbitov je jedna velká zelená plocha. Hroby jsou řazeny do pravidelné šachovnice a mezi náhrobky je travnatá plocha doplněna o vzrostlé stromy a keře (jak listnaté, tak jehličnany). Následně jsou zde tvořeny hlavní uličky dlážděné ze žulových kostek a podél celého areálu je vystavěna hřbitovní zeď.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše OV: Občanské vybavení veřejné
- Hlavní využití je, že plochy jsou určeny výhradně pro umístění staveb a zařízení, která slouží veřejné potřebě, zastavitelné plochy občanské vybavenosti slouží pro veřejnou správu, kulturu, sociální péči, zdravotnictví, školství, protipožární (hasičskou) ochranu, vojsko a civilní ochranu, policii, plochy určené pro občanskou vybavenost mají obvykle povahu otevřených areálů. [82]
- Jedná se o plochy staveb sloužící veřejnému zájmu (sakrální stavby, památky, školy, domovy seniorů, hřbitovy, úřady apod.) a přístupné široké veřejnosti.

14. SPORTOVNÍ AREÁL

Jedná se o lokalitu se sportovními areály, kde se nachází fotbalové hřiště, běžecká (atletická) oválná dráha a k tomu přilehlé venkovní tribuny a budova zázemí (šatny, kanceláře, sociální zázemí apod.). Hned vedle tohoto areálu najdeme zimní stadion s tribunami a zázemím (občerstvení, šatny, sociálky, brusírna, garáže, kanceláře apod.), také se v této budově nachází fit centrum (posilovny, rehabilitace, solárium, sauna, masáže apod.). Za tímto stadionem se nachází venkovní bikepark a skatepark. Následně je zde sportcentrum, kde se nachází tenisové kurty a sportovní hala ve které najdeme prostory určené pro badminton, bowling, squash, tenis, stolní tenis, jógu, volejbal, nohejbal, posilovnu, sport bar, sociální zázemí, šatny a kancelář. Mezi touto sportovní halou a fotbalových hřištěm je venkovní dětské hřiště a za tímto areálem najdeme autokemp Primátor také s dětským hřištěm. Mezi těmito budovami a sportovišti vedou komunikace pro snadnější a pohodlnější přístup ke sportovištím. Před každou halou se vždy nachází parkoviště a každý areál je oplocen a veřejnosti je zpřístupněn jen omezeně (buď podle otevírací doby, nebo dle plánovaných tréninků apod.). [97]

Zeleň zde tvoří travnaté plochy, ochranná a izolační zeleň podél hranic areálů. Hranice autokempu navazují na přiléhající les na hranici města.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše OSa: Občanské vybavení - sport
- Hlavní využití je, že funkční plocha je určena pro hromadnou rekreaci, sport, zábavu a pro soustředěné formy rekreačního bydlení a ubytování, zejména pro zřizování a provozování: sportovních a zábavních komplexů, sportovišť organizované tělovýchovy, rekreačních středisek. [82]
- Jedná se o sportoviště, běžecké dráhy, fotbalová hřiště, tenisové kurty, sportovní haly apod. a s tím související zeleň.

15. KOUPALIŠTĚ

Plovárna obsahuje: padesátimetrový plavecký bazén hluboký až 3,5 m má dva skokanské můstky a desetimetrovou skluzavku. Zejména děti se vyřádí v menším, 25 m dlouhém bazén, kde je voda solárně přehřívána na teplotu mezi 21°C až 25°C. Třetí bazén slouží k dojezdu z tobogánu dlouhého 92 metrů. K odpočinku a opalování lze využít upravené travnaté plochy či dřevěné opalovací paluby. V parkové části se nachází i stinné travnaté plochy. K dispozici je dětské hřiště a hřiště pro plážový volejbal. U vstupu se nachází budova, ve které je umístěno občerstvení, pokladna, šatny apod. [98]

Krytý bazén obsahuje: plavecký bazén o délce 25 metrů (hloubka do poloviny bazénu 1,2 m, druhá polovina 1,8 m), dětský bazén (hloubka od 0,7 m do 1,2 m se vstupními sedací schody, vodní sopkou a třemi chrlíči), vířivka (vzduchovadlo a masážní trysky s kapacitou 25 osob), tobogán o celkové délce 64 metrů prochází venkovním prostorem a ve své dojezdové části se navrácí do halového výběžku a končí dojezdovým žlabem, venkovní výplavový bazén s anatomicky tvarovanými sedacími lavicemi s provzdušňovacími tryskami (perličková masáž) standardní teplota vody je 27°C, parní kabina s teplotou 45°C. Probíhá zde i plavecká škola (těhotné, batolata, rodiče s dětmi, děti, senioři), aqua fitness a aqua zorbing. Budova krytého bazénu je oceněna jako stavba roku 2011. [99], [100]

Zeleň je zde zastoupena travnatou plochou okolo bazénů a budov. V severní části najdeme park s několika vzrostlými stromy, které v letních měsících tvoří příjemný stín. Následně na hranici pozemku kolem krytého bazénu najdeme stromořadí tvořící zelenou zeď pro oddělení areálu od komunikací v okolí lokality a také pro příjemnější a estetičtější pohled z bazénů (budova krytého bazénu je z dvou stran prosklená – stěna směrem k venkovnímu bazénu a plovárně).

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše OSa: Občanské vybavení - sport
- Hlavní využití je, že funkční plocha je určena pro hromadnou rekreaci, sport, zábavu a pro soustředěné formy rekreačního bydlení a ubytování, zejména pro zřizování a provozování: sportovních a zábavních komplexů, sportovišť organizované tělovýchovy, rekreačních středisek. [82]

- Jedná se o sportoviště, běžecké dráhy, fotbalová hřiště, tenisové kurty, sportovní haly apod. a s tím související zeleň.

16. LOKALITA S ŘADOVÝMI DOMY

Jedná se o ulici, podél které jsou po obou stranách řadové domy se třemi nadzemními podlažími (částečně zapuštěné do terénu) a rovnou střechou. K těmto domům přiléhá předzahrádka a za domem má každý dům svou zahradu. Zeleň je zde zastoupena těmito zahradami, avšak jedná se o zeleň soukromou a jejich podoba je přímo závislá na vlastnících pozemku. Tyto řadové domy jsou využívány výhradně pro bydlení.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše BI: Bydlení individuální.
- Hlavní využití je plocha s rozdílným způsobem využití slouží bydlení (podíl hrubé podlažní plochy pro bydlení je větší než 60% v dílu 1 - město, respektive 80% v dílu 2 - předměstí), a to v rodinných domech. [82]
- Jedná se tedy o sídliště s rodinnými domy se zahradami. Většinou se jedná o dvoupodlažní domy se sedlovou střechou.

17. LOKALITA PRŮMYSLU A VÝROBY

Jedná se o areál, ve kterém se nachází haly firmy Story Design, a.s. a benzinová pumpa EuroOil.

Firma Story Design, a.s. byla založena v roce 1995 v Litomyšli, kde má stále své administrativní sídlo i výrobní prostory. Zaměřuje se na design, výrobu a instalaci komerčních atypických interiérů a produktů na podporu projde. Své služby poskytují zejména nadnárodním společnostem z různých oborů. Provozují síť poboček v různých evropských státech. Firma sídlí v dvoupodlažní hale u silnice I/35. Mezi halou a komunikací se nachází zelený pás oddělující komunikaci od zástavby a těsně před budou je parkoviště sloužící této firmě. Následně za halou a benzinovou pumpou se nachází výrobní areál, který tvoří 12 hal, které jsou vzájemně propojeny a tím pádem utváří 4 propojené halové komplexy, mezi kterými se nachází zpevněná plocha - komunikace a parkovací plochy. [101]

Benzinová pumpa se nachází podél komunikace I/35 a je od ní oddělena pouze zeleným pásem, který přerušuje nájezd a výjezd. Budova pumpy je jednopodlažní malý objekt, na který navazuje zastřešení na sloupech, pod nímž najdeme tankovací stojany. Před a za pumpou jsou parkovací místa určena pro návštěvníky pumpy.

Zeleň zde tvoří pouze travnatý pás mezi komunikací I/35 a areálem a následně travnatý pás mezi benzinovou pumpou a výrobním areálem.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše VL: Výroba lehká
- Hlavní využití je, že plochy jsou určeny pro umístění výrobních provozoven a průmyslových podniků až do velikosti 10 000 m². [82]
- Jedná se o výrobní, provozní, průmyslové apod. areály a haly.

18. LOKALITA PRŮMYSLU A VÝROBY

Jedná se o průmyslový areál, kde se nachází sídlo několika firem. Areál je vystavěn na zelené louce a mezi těmito halami jsou travnaté plochy a u vstupů a vjezdů k halám najdeme i stromy, které mají pouze estetickou funkci. Lokalita má přibližně 114 500 m² a nachází se zde 10 hal a také 10 společností. Největší hala tvořena několika propojenými budovami je výrobní hala tiskárny H.R.G. spol. s.r.o., následně zde najdeme halu A-kart arény (zde je provozována motokárová trať uvnitř budovy), halu, kde se nachází několik prodejen (Flach s.r.o., S&E Solutions s.r.o., Damio, s.r.o., Sanitino s.r.o.), výrobní halu firmy Cimbria Hmd, s.r.o., poté prodejní a výdejní halu firmy Siko koupelny & kuchyně, hala firmy Pfahnl Backmittel spol. s.r.o., budova firmy Černý a spol., hala firmy SKM Litomyšl s.r.o., hala firmy PHATEC s.r.o., nakonec zde najdeme automyčku od firmy Auto-estetika.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše VL: Výroba lehká
- Hlavní využití je, že plochy jsou určeny pro umístění výrobních provozoven a průmyslových podniků až do velikosti 10 000 m². [82]
- Jedná se o výrobní, provozní, průmyslové apod. areály a haly.

19. LOKALITA PRŮMYSLU A VÝROBY

Společnost Dukor s.r.o. byla založena v roce 1994 a v počátcích se zabývala především nákupem a prodejem strojů a techniky. V roce 2004 společnost odkoupila areál bývalých Silnic v Litomyšli na Trstěnické ulici a její činnost se tak rozšířila na další aktivity. Nyní se dá činnost této společnosti shrnout do těchto oblastí: prodej pohonných hmot, výkup použitých palet, dodávky nových a použitých palet, prodej motorových a průmyslových olejů, maziv a dalších provozních kapalin, prodej technických benzínů, ředidel a jiných chemických prostředků, pronájem prostor – výrobní prostory, sklady, kanceláře, zámečnické práce a kovoobrábění, výroba a renovace válců, obchod s použitou technikou a stroji, jejich opravy a renovace, práce vysokozdvížným vozíkem do 3,5 tuny, práce čelním nakladačem KNB 250, parkování nákladních a osobních vozidel, mytí tlakovým zařízením WAP. [102]

Tento průmyslový areál o velikosti přibližně 67 tis m² se nachází v okrajové části města a je oddělen od městské zástavby komunikací. Nachází se zde 16 hal a mnoho dalších menších staveb (většinou se jedná o stavby do 20 m² – jako například pokladna výkupny kovu apod.). Skoro celý areál tvoří zpevněná plocha, ale i tak zde najdeme malé množství travnatých ploch (cca 8,5 tis m² – 12%) a podél některých hal jsou vysázeny stromy či keře. Také podél severovýchodní hranice areálu najdeme ochranu a izolační zeleň, která odděluje skladovací plochy nacházející se v areálu a přilehlé travnaté plochy za areálem.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše VL: Výroba lehká
- Hlavní využití je, že plochy jsou určeny pro umístění výrobních provozoven a průmyslových podniků až do velikosti 10 000 m². [82]

- Jedná se o výrobní, provozní, průmyslové apod. areály a haly.

20. LOKALITA S RODINNÝMI DOMY

Jedná se o lokalitu s rodinnými domy, kde není jednoznačný typ stavby. Najdeme zde jednopodlažní či dvoupodlažní rodinné domy s obytným podkrovím, sedlovou nebo rovnou střechou a vlastní zahradou, ale také řadové dvoupodlažní domy s valbovou střechou a drobnou zahradou, nebo malé bytové domy o dvou nadzemních podlažích se sedlovou střechou (většinou 6 bytových jednotek v jednom objektu). Nejen tvar domů, ale i velikost pozemků je velmi různá. Tato lokalita nebyla vybudována ve stejnou dobu a byla dostavována a zvětšována postupně, proto zde najdeme různé typy domů.

Zeleň je zde zastoupena zahradami rodinných domů, avšak jedná se o zeleň soukromou a jejich podoba je přímo závislá na vlastnících pozemku. Následně zde najdeme zeleň kolem bytových domů. Jedná se o travnaté plochy doplněny o vzrostlé stromy a keře. V této lokalitě najdeme i zelené pásy podél komunikací, které oddělují pozemky rodinných domů od těchto komunikací.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše BI: Bydlení individuální.
- Hlavní využití je plocha s rozdílným způsobem využití slouží bydlení (podíl hrubé podlažní plochy pro bydlení je větší než 60% v dílu 1 - město, respektive 80% v dílu 2 - předměstí), a to v rodinných domech. [82]
- Jedná se tedy o sídliště s rodinnými domy se zahradami. Většinou se jedná o dvoupodlažní domy se sedlovou střechou.

21. SOKOLOVNA – SPORTOVNÍ AREÁL

Samotná budova sokolovny byla postavena v polovině 20. let minulého století a dodnes slouží svému původnímu účelu. Tělocvičná jednota Sokol zde organizuje pravidelné cvičení pro různé věkové skupiny. Za touto budovou se nachází multifunkční areál nabízející širokou škálu služeb vhodnou pro všechny věkové kategorie: hřiště pro plážový volejbal, volejbal, nohejbal, tenis, pétanque, golfová hřiště. Nechybí letní kino, občerstvení, veřejné ohniště, dětské hřiště, sauna a bazén. Mezi budovou sokolovny a jednotlivými sportovišti či budovou s občerstvením se nachází travnatá plocha a podél celého areálu jsou vysázeny stromy a keře, aby tvořili jakýsi zelený plot. Tato ochranná a izolační zeleň je zde podél hranice areálu a odděluje ho od přilehlých komunikací. [103]

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše OSa: Občanské vybavení - sport
- Hlavní využití je, že funkční plocha je určena pro hromadnou rekreaci, sport, zábavu a pro soustředěné formy rekreačního bydlení a ubytování, zejména pro zřizování a provozování: sportovních a zábavních komplexů, sportovišť organizované tělovýchovy, rekreačních středisek. [82]
- Jedná se o sportoviště, běžecké dráhy, fotbalová hřiště, tenisové kurty, sportovní haly apod. a s tím související zeleň.

22. SMÍŠENÁ FUNKCE – BYDLENÍ A SLUŽEB

Jedná se o lokalitu, která navazuje na Smetanovo náměstí a tvoří spolu s historickým centrem nejstarší část města. Většinou je tvořena řadovými dvoupodlažními domy, oproti domům na náměstí se však nenacházíme v městské památkové rezervaci, a tedy není nutné zde dodržovat pravidla, jež tato oblast specifikuje. I když jsou domy skoro identické s domy na náměstí tak rozdíl je patrný na první pohled. Tyto domy procházejí klasickými rekonstrukcemi a není na ně kladen takový důraz na dodržení historického vzhledy, proto některé fasády domů jsou v modernějším nádechu. Parkovací plochy jsou vždy podle možností prostorového uspořádání, což v této lokalitě je poměrně velký problém. Parkuje se před domy nebo ve dvorech. Celá lokalita je využívána jak pro bydlení, buď rodinné domy či byty (avšak nejedná se o bytové domy, v jednom domě nikdy není více jak tři bytové jednotky), tak pro služby, kanceláře, obchody apod. Jedná se tedy o smíšenou funkci, což s tím, že se nacházíme v bezprostřední návaznosti na centrum města má velké využití i potenciál.

Najdeme zde i dva malé parčík na okraji lokality navazující na komunikaci mezi centrem a touto částí města. Největší podíl zeleně však tvoří zahrady domů. Následně v této lokalitě najdeme doplňkovou zeleň tvořenou zeleným pásem podél komunikace a květinovou výzdobu v květináčích u domů.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše SMh1: Plochy smíšené obytné městské – hromadného charakteru – město
- Hlavní využití je „Funkční plocha“ slouží k umístění obchodních provozoven, služeb a administrativy, která podstatně naruší bydlení. [82]
- V této lokalitě tedy najdeme, jak samotné bydlení, tak i služby, administrativu, veřejnou správu, obchody, či církevní, sociální, zdravotnické, nebo školské zařízení. Většinou se jedná o kombinaci více využití v jednom domě.

23. SUPERMARKET

Jedná se o klasický halový supermarket. Tedy hala obdélníkového půdorysu s rovnou střechou o jednom nadzemním podlaží. Před tímto supermarketem najdeme venkovní parkoviště s 57 parkovacími stánkami (2 jsou pro osoby ZTP). Z boční strany budovy najdeme nákladovou rampu a k ní příjezdovou komunikaci s manipulačním prostorem.

Zeleň je zde tvořena travnatou plochou kolem budovy supermarketu doplněnou o stromy a keře. Následně zde je travnatý pás se vzrostlými stromy mezi jednotlivými řadami parkoviště a na jeho okrajích. Najdeme zde i izolační a ochranná zeleň podél hranice areálu a přiléhající místní komunikace I/35.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše SMh1: Plochy smíšené obytné městské – hromadného charakteru – město
- Hlavní využití je „Funkční plocha“ slouží k umístění obchodních provozoven, služeb a administrativy, která podstatně naruší bydlení. [82]

- V této lokalitě tedy najdeme, jak samotné bydlení, tak i služby, administrativu, veřejnou správu, obchody, či církevní, sociální, zdravotnické, nebo školské zařízení. Většinou se jedná o kombinaci více využití v jednom domě.

24. LIDOVÝ DŮM A BANKA

První velkolepou veřejnou stavbou v Litomyšli po vzniku Československa se v roce 1922 stal Lidový dům - víceúčelová budova v neorenesančním stylu s prvky secese. Vybudováním silničního průtahu v osmdesátých letech 20. století v nejtěsnější blízkosti domu s sebou neslo nutné terénní úpravy, znehodnotilo průčelí a způsobilo přenesení hlavního vstupu k Vodním valům (z opačné strany budovy). Hlavní sál v prvním patře, osvětlený půlkruhově zakončenými okny, byl přístupný po dvou schodištích; do interiéru se ale dalo vstoupit také z průjezdu zdobnými dveřmi s vitráží. Hlavní pozornost byla na domě věnována štukové výzdobě. Bohatý štukový dekor byl uplatněn rovněž v interiéru, zejména v hlavním sále v prvním patře s netradičními obrazci na stropě. Tělocvična Orla a restaurace v přízemí a ani další veřejné prostory se v tak slavnostním duchu nenesly. Dnes budova poskytuje pronájem společenského sálu s možností variabilního uspořádání pro pořádání tanečních večerů, konferencí, seminářů, firemních či soukromých oslav. Kapacita sálu je 430 osob. Sál je také vhodný pro pořádání divadelních představení, výchovných koncertů pro školy, přednášek. Lidový dům je v současné době spravován neziskovou organizací Farní charita Litomyšl. [104], [105]

Moneta Money Bank je stabilní česká banka, která již přes 20 let poskytuje kvalitní a dostupné bankovní služby občanům, živnostníkům, podnikům a státní správě. V České republice provozuje širokou síť bankomatů a obchodních míst, na kterých nabízí kompletní spektrum bankovních služeb. Jedná se o třípodlažní budovu půdorysného tvaru s rovnou střechou a přistavěným jednopodlažním vestibulem. Před touto budovou se nachází parkoviště s 10 parkovacími stánkami určenými pouze pro návštěvníky budovy a následně podél komunikace směřující k Lidovému domu najdeme další parkovací místa. [106]

Zeleň v této lokalitě tvoří menší parčík, nacházející se mezi budovami a přilehlou silnicí I/35, která je vyvýšená oproti výšce terénu parku. Celý břeh k této komunikaci je vysázen keři a vzrostlými keři, aby oddělil tuto komunikaci od okolí. Pod touto komunikací najdeme podchod, který propojuje autobusové nádraží s touto lokalitou a také tvoří bezpečnější trasu pro pěší mezi okrajovou částí města a následným centrem. Park je tvořen travnatou plochou doplněnou o vzrostlé stromy a keře (hlavně v zadní části budovy banky). Další zeleň najdeme před budovou Lidového domu u dětského hřiště a následně zeleň břehu přilehlé řeky Loučné a ochrannou a izolační zeleň v podobě vzrostlých i menších stromů a keřů tvořící jakousi zeď mezi břehem řeky a komunikací (parkovacími stánkami u banky).

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše SMh1: Plochy smíšené obytné městské – hromadného charakteru – město
- Hlavní využití je „Funkční plocha“ slouží k umístění obchodních provozoven, služeb a administrativy, která podstatně naruší bydlení. [82]

- V této lokalitě tedy najdeme, jak samotné bydlení, tak i služby, administrativu, veřejnou správu, obchody, či církevní, sociální, zdravotnické, nebo školské zařízení. Většinou se jedná o kombinaci více využití v jednom domě.

25. LOKALITA S RODINNÝMI DOMY

Tato lokalita se nachází mezi komunikací I/35, která je oproti původnímu terénu vyvýšena a břehem řeky Loučné. Jedná se hlavně o rodinné domy, které nejsou stejného typu. Některé jsou dvoupodlažní se sedlovou či valbovou střechou jiné jsou třípodlažní či pouze jednopodlažní. Tato lokalita navazuje na historické centrum a tvoří je velmi staré domy, které však prošli již mnoha rekonstrukcemi.

Zeleň zde tvoří zahrady patřící k těm domům. Typ a druh zeleně je tedy závislý na vlastních nemovitostech a přístupné jsou pouze jim. Vliv této zeleně na obyvatele je tedy velmi malý. Zahrady navazují jedna na druhou a není tedy moc prostoru procházet se podél těchto zahrad. Další zeleň zde najdeme ochrannou a izolační podél komunikace I/35 a podél břehu řeky. Jedná se o travnaté plochy doplněné o vzrostlé stromy a keřovým patrem.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše **BI**: Bydlení individuální.
- Hlavní využití je plocha s rozdílným způsobem využití slouží bydlení (podíl hrubé podlažní plochy pro bydlení je větší než 60% v dílu 1 - město, respektive 80% v dílu 2 - předměstí), a to v rodinných domech. [82]
- Jedná se tedy o sídliště s rodinnými domy se zahradami. Většinou se jedná o dvoupodlažní domy se sedlovou střechou.

26. AUTOBUSOVÉ NÁDRAŽÍ, PARK A SUPERMARKET

Původní autobusové nádraží bylo pro desetitisícové město naddimenzované, proto byla v srpnu 2006 zahájena rekonstrukce lokality Bělidla. Vyšlo najevo, že se na jeho plochu vejde nová budova nádraží, osm stání pro autobusy, parkoviště pro osobní automobily, supermarket i dočasný park, na jehož místě se možná v budoucnu objeví radnice. Hlavní budova nového nádraží je dvoupodlažní, částečně zapuštěná do terénu. Kromě čekárny, toalet a zázemí pro dispečery a řidiče tu najdete například i pekárnu, restauraci apod. Jde o jednoduchý, zděný objekt, obložený keramickým páskem, který připomíná skutečné zdivo. Nejdůležitějším prvkem je ale dřevěná konstrukce s nosnými sloupy a vazníky ze dřeva, která jsou u stropu ztuženy ocelovými táhly. Je předsazena před hlavní hmotou budovy a vytváří kryté loubí pro čekající venku. [107]

V této lokalitě najdeme i supermarket Billa. BILLA ČR je součástí skupiny REWE International AG. Na českém trhu působí od roku 1990 a v současné době je v ČR 252 těchto prodejen. Supermarket je stavba s železobetonovou konstrukcí a velkorozponovými vazníky. Fasády jsou členěny jednoduchými řadami oken. Zvenku je rovněž obložená keramickým páskem a má stejnou předsazenou dřevěnou konstrukci s loubím jako autobusový terminál. Relativně snadno se tak podařilo vytvořit souvislost mezi dvěma stavbami s odlišnou náplní. [109]

Území je dále doplněno o obousměrné parkování uspořádané do půlkruhu o celkové kapacitě šedesát míst. Několik míst je obětováno travnatým ostrůvkům se vzrostlými stromy. Uvnitř oblouku parkování je vytvořen malý park. Je členěn šesti pěšinami kolmými na hlavní budovu nádraží. V parku je vysázeno mnoho druhů rostlin, aby park nepůsobil nudně a stejnorodě.

Zeleň je zde tedy zastoupena parčíkem, ostrůvky mezi parkovacími stáními s travnatou plochou a vzrostlými stromy. Dále také travnatá plocha se stromy mezi budovou autobusového nádraží a přílehlou komunikací a následně zelený pás doplněný o keře oddělující tuto lokalitu od okolních komunikací a světelné křižovatky. Oddělující zelený pás plný keřů najdeme také mezi parkovacími stáními a chodníkem.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše SMh1: Plochy smíšené obytné městské – hromadného charakteru – město
- Hlavní využití je „Funkční plocha“ slouží k umístění obchodních provozoven, služeb a administrativy, která podstatně naruší bydlení. [82]
- V této lokalitě tedy najdeme, jak samotné bydlení, tak i služby, administrativu, veřejnou správu, obchody, či církevní, sociální, zdravotnické, nebo školské zařízení. Většinou se jedná o kombinaci více využití v jednom domě.

- Nacházíme se v ploše OV: Občanské vybavení veřejné
- Hlavní využití je, že plochy jsou určeny výhradně pro umístění staveb a zařízení, která slouží veřejné potřebě, zastavitelné plochy občanské vybavenosti slouží pro veřejnou správu, kulturu, sociální péči, zdravotnictví, školství, protipožární (hasičskou) ochranu, vojsko a civilní ochranu, policii, plochy určené pro občanskou vybavenost mají obvykle povahu otevřených areálů. [82]
- Jedná se o plochy staveb sloužící veřejnému zájmu (sakrační stavby, památky, školy, domovy seniorů, hřbitovy, úřady apod.) a přístupné široké veřejnosti.

- Nacházíme se v ploše DS: Silniční doprava
- Hlavní využití je zejména silniční pozemky dálnic, silnic I., II., III. třídy a místních komunikací I. a II. třídy a významné místní obslužné komunikace a stavby dopravních zařízení a dopravního vybavení. [82]
- Autobusové nádraží patří do kategorie staveb pro dopravu a k tomu přivádějící komunikace, patří k významné dopravní infrastruktuře a je jednou z velmi významných dopravních ploch.

- Nacházíme se v ploše ZO: Zeleň ochranná a izolační
- Hlavní využití je izolační a ochrannou zeleň, která má zmírnit šíření hluku a prachu a opticky zakrýt provozy narušující obraz města. [82]
- Jedná se o zelené plochy, které hlavně oddělují jiné funkční využití, hlavně podél komunikací.

27. NEMOCNIČNÍ AREÁL

V současné době Litomyšlská nemocnice, ve které pracuje 600 zaměstnanců, disponuje téměř 250 lůžky, ročně ošetří přes 266 tisíc pacientů a provede skoro 4 tisíce plánovaných a neplánovaných operací. Nemocnice má kromě 18 oddělení také Centrum vysoce specializované péče o pacienty s iktem. V Litomyšlské nemocnici zároveň sídlí centrála a dispečink Dopravní zdravotní služby, která zajišťuje transporty pacientů ve východní části regionu. [108]

Stavba nemocnice začala v roce 1872 a otevřena byla v roce 1874. Měla kapacitu 76 lůžek, kterou bylo možné rozšířit na 110. Od konce 19. století procházela nemocnice zásadními změnami a rozšířením. Poslední rekonstrukce proběhla v roce 2018. [109]

Nemocniční areál o velikosti cca 51 tis m² se skládá ze 13 budov, jednoho monobloku (4 propojené budovy tvořící jednu ucelenou) a 11 parkovišť. Následně mezi budovami a parkovišti jsou vybudovány komunikace a zbylé plochy tvoří zeleň (přibližně 45% celkové plochy areálu). Většinou se jedná se parkové plochy, tedy travnaté plochy doplněné o vzrostlé stromy a keře.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše OV: Občanské vybavení veřejné
- Hlavní využití je, že plochy jsou určeny výhradně pro umístění staveb a zařízení, která slouží veřejné potřebě, zastavitelné plochy občanské vybavenosti slouží pro veřejnou správu, kulturu, sociální péči, zdravotnictví, školství, protipožární (hasičskou) ochranu, vojsko a civilní ochranu, policii, plochy určené pro občanskou vybavenost mají obvykle povahu otevřených areálů. [82]
- Jedná se o plochy staveb sloužící veřejnému zájmu (sakrální stavby, památky, školy, domovy seniorů, hřbitovy, úřady apod.) a přístupné široké veřejnosti.

28. LOKALITA S BYTOVÝMI DOMY

Jedná se o lokalitu s bytovými domy navazujícími na sebe. Můžeme ji považovat za jednu z novějších. Najdeme zde bytové domy, kde jedna stavba má více vchodů, a tedy i mnoho bytových jednotek. Tato lokalita je tvořena pravidelným uspořádáním a tvoří pravidelné ulice podél kterých jsou vystavěny bytové domy. První stavby byly vystavěny v letech 1995 – 1997 a od té doby se sídliště stále zvětšuje. V současné době je vypracovaná projektová dokumentace na rozšíření a výstavbu bytových domů, parkové úpravy mezi nimi a protipovodňovými úpravami terénu ze které jsou vystavěny pouze bytové domy první etapy. Najdeme zde bytové domy moderní a novodobé architektury. První bytové domy v této lokalitě mají malé předzahrádky patřící k bytům nacházejícím se v přízemí budovy. Další bytové domy mají v přízemí vystavěny garáže pro obyvatele budovy. Parkovací plochy zde tvoří parkovací stání podél jednotlivých bytových domů a jedno parkoviště u vjezdu do této lokality.

Zeleň zde tvoří nejen předzahrádky u bytového domu, ale i parčíky mezi bytovými budovami a travnaté plochy se stromy podél okraje celé lokality. Nacházíme se na okraji města, a dochází zde k přímé návaznosti na travnaté plochy extravilánu. Díky travnatým plochám v okolí hranice lokality je přechod mezi extravilánem a intravilánem plynulý.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše BH: Bydlení hromadné.
- Hlavní využití je plocha s rozdílným způsobem využití slouží bydlení (podíl hrubé podlažní plochy pro bydlení je větší než 60% v dílu 1 - město, respektive 80% v dílu 2 - předměstí), a to v bytových domech. [82]
- Jedná se o sídliště bytových domů, které jsou využívány z velké části pouze pro bydlení v bytech a s tím související sídlištní zeleň.

29. ADMINISTRATIVNÍ BUDOVY A SLUŽBY

Lokalitu tvoří tři budovy, které dříve byly bytovými domy pro zaměstnance firmy Vertex. V současné době byly budovy přestavěny a první z nich je využívána jako internát pro studenty a stážisty medicíny při jejich praxích a stážích v Litomyšlské nemocnici. Další budova je nyní využívána jako městský úřad (odbor dopravy, životního prostředí, kultury a cestovního ruchu, školství a sociální péče, výstavby a územního plánování, živnostenský úřad, oddělení přestupků a úřad práce). Třetí budova je bytový dům tvořen soukromými byty. Následně se v této lokalitě nachází administrativní budova, ve které se nachází prodejna nábytku, zdravotní ordinace a kanceláře. Také se zde nachází budova, ve které je v přízemí lékárna a v patře jsou ordinace dětských obvodních lékařů. Hned vedle najdeme administrativní budovu, ve které se nachází kanceláře, finanční úřad a veterinární ordinace. U každé této budovy se nachází parkovací plochy a parkoviště. V této lokalitě se také nachází dva rodinné domy.

Zeleň v této lokalitě plní hlavně funkci oddělující jiné funkční plochy. Kolem těchto budov jsou travnaté plochy doplněny o keře, následně zde najdeme zelený pás podél přiléhajících komunikací, dva malé parčíky se vzrostlými stromy mezi budovami a parkovištěm a přilehlou komunikací. V neposlední řadě zde zeleň tvoří zahrady rodinných domů nacházejících se v této lokalitě.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše SMh1: Plochy smíšené obytné městské – hromadného charakteru – město
- Hlavní využití je „Funkční plocha“ slouží k umístění obchodních provozoven, služeb a administrativy, která podstatně naruší bydlení. [82]
- V této lokalitě tedy najdeme, jak samotné bydlení, tak i služby, administrativu, veřejnou správu, obchody, či církevní, sociální, zdravotnické, nebo školské zařízení. Většinou se jedná o kombinaci více využití v jednom domě.

- Nacházíme se v ploše OV: Občanské vybavení veřejné
- Hlavní využití je, že plochy jsou určeny výhradně pro umístění staveb a zařízení, která slouží veřejné potřebě, zastavitelné plochy občanské vybavenosti slouží pro veřejnou správu, kulturu, sociální péči, zdravotnictví, školství, protipožární (hasičskou) ochranu, vojsko a civilní ochranu, policii, plochy určené pro občanskou vybavenost mají obvykle povahu otevřených areálů. [82]

- Jedná se o plochy staveb sloužící veřejnému zájmu (sakrální stavby, památky, školy, domovy seniorů, hřbitovy, úřady apod.) a přístupné široké veřejnosti.
- Nacházíme se v ploše SMh 1: Plochy smíšené obytné městské – hromadného charakteru - město
- Hlavní využití je, že „Funkční plocha“ slouží k umístění obchodních provozoven, služeb a administrativy, která podstatně neruší bydlení. [82]
- Nachází se zde bytový dům, internát, stavby se službami (ordinace, obchody, kanceláře).

30. LOKALITA S RODINNÝMI DOMY

Nacházíme se na vyvýšené okrajové části města a jedná se o jednu z posledních vystavěných lokalit s rodinnými domy v Litomyšli. Tyto stavby jsou jak jednopodlažní domy s valbovou střechou (bungalovy) tak i dvoupodlažní se sedlovou či rovnou střechou. Každou parcelu o přibližné velikosti 750 m² tvoří rodinný dům se zahradou.

Zeleň zde tvoří zahrady patřící k těm domům. Typ a druh zeleně je tedy závislý na vlastnicích nemovitostí a přístupné jsou pouze jim. Vliv této zeleně na obyvatele je tedy velmi malý. Následně zde najdeme i travnaté plochy podél okraje této lokality, které plynule navazují na nezastavěné okolí.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše BI: Bydlení individuální.
- Hlavní využití je plocha s rozdílným způsobem využití slouží bydlení (podíl hrubé podlažní plochy pro bydlení je větší než 60% v dílu 1 - město, respektive 80% v dílu 2 - předměstí), a to v rodinných domech. [82]
- Jedná se tedy o sídliště s rodinnými domy se zahradami. Většinou se jedná o dvoupodlažní domy se sedlovou střechou.

31. LOKALITA PRŮMYSLU A VÝROBY

Jedná se o areál Městských služeb a sběrného dvora. Tato plocha je celá zpevněná a nacházejí se zde haly a skladovací plochy. Podél hranic těchto dvou areálů je vyzděná zeď pro oddělení a ohraničení pozemků. Zeleň je zde pouze minimálně, a to pár malých stromů a keřů mezi halami (cca 6ks). Následně se v této lokalitě nachází 3 rodinné domy se zahradami. Typ a druh zeleně je tedy závislý na vlastnicích nemovitostí a přístupné jsou pouze jim. Na kraji lokality je 8 ulic podél kterých se z obou stran nacházejí garáže, kde jedna navazuje na druhou stejně jako řadové domy. Tyto garáže jsou od okolí ze tří stran odděleny zelení, hlavně vzrostlými keři a malými stromy. Ze čtvrté (severovýchodní) strany jsou vjezdy do těchto ulic a na bokách staveb se nachází travnaté ostrůvky. Následně zde najdeme výrobní halu se zpevněnými plochami, která je v současnosti opuštěná a je na prodej. Lokalitu doplňuje poslední stavba a tou je výrobní areál pily, která se skládá ze tří malých hal vzájemně stavebně propojených a tvořící jednu ucelenou stavbu. K této budově ještě připadá přilehlá zahrada se vzrostlými stromy, avšak jedná se o soukromý pozemek a zeleň zde je tedy přístupná pouze vlastníkům.

Zeleň zde najdeme tedy nejen jako drobnou zeleň v areálech, ale i zahrady rodinných domů a pily, ale i izolační zelený keřový pás podél garáží a následně drobné travnaté plochy na hranici lokality tvořící plynulejší přechod mezi navazující nezastavěnou plochou a z opačné strany zelený travnatý pás mezi lokalitou a přiléhající komunikací.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše VL: Výroba lehká
- Hlavní využití je, že plochy jsou určeny pro umístění výrobních provozoven a průmyslových podniků až do velikosti 10 000 m². [82]
- Jedná se o výrobní, provozní, průmyslové apod. areály a haly.

32. LOKALITA S BYTOVÝMI DOMY

Jedná se o lokalitu tvořenou bytovými domy, kde většina má půdorysný tvar obdélníku se 3 až 8 nadzemními patry a rovnou či valbovou střechou (u nižších bytových domů). Tyto bytové domy jsou ve vlastnictví převážně SJV (společné jmění vlastníků), což znamená, že každý byt vlastní někdo jiný a o společných prostorách rozhodují vlastníci domu společně. Mimo bytové domy zde najdeme Mateřskou školu Sedmikráska, Domov dětí a mládeže, prodejnu potravin Kubík, restauraci Šnyt Na Sídlišti, dopravní hřiště, workoutové hřiště, Pump Track (hřiště s rampami pro jízdu na kole, koloběžce apod., mezi rampami se nachází travnaté plochy) apod.

Zeleň zde najdeme v podobě typické sídlištní zeleně (viz kap. 4.2.3 odstavec 1.).

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše BH: Bydlení hromadné.
- Hlavní využití je plocha s rozdílným způsobem využití slouží bydlení (podíl hrubé podlažní plochy pro bydlení je větší než 60% v dílu 1 - město, respektive 80% v dílu 2 - předměstí), a to v bytových domech. [82]
- Jedná se o sídliště bytových domů, které jsou využívány z velké části pouze pro bydlení v bytech a s tím související sídlištní zeleň.

33. STŘEDNÍ ŠKOLA

Gymnázium bylo v Litomyšli založeno v roce 1640, ale do nové budovy (současné) se přestěhovalo v srpnu 1923 (první nově postavená střední škola v Československu). Trojkřídlá budova připomínající půdorysem písmeno H (ovšem nepravidelné, neboť jihozápadní křídlo je menší) byla vystavěna ve stylu geometrické moderny ovlivněné neoklasicismem. Stavbě dominuje předsazený trojboký rizalit (středová část průčelí, která vystupuje po celé výšce stavby) se schodištěm a vstupním portálem. Nad vstupní částí budovy ční věž s krytým ochozem. Budova má sedlovou zvalbenou střechu, nad tělocvičnou v severozápadní části je střecha mansardová. Od roku 1958 je budova chráněná jako kulturní památka. [110]

Zeleň se zde skládá z parčíku před budovou školy, zelených travnatých ploch se stromořadím mezi chodníkem podél hranice areálu školy a přilehlými komunikacemi, travnatý pás kolem venkovního hřiště v zadní části areálu školy.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše OV: Občanské vybavení veřejné
- Hlavní využití je, že plochy jsou určeny výhradně pro umístění staveb a zařízení, která slouží veřejné potřebě, zastavitelné plochy občanské vybavenosti slouží pro veřejnou správu, kulturu, sociální péči, zdravotnictví, školství, protipožární (hasičskou) ochranu, vojsko a civilní ochranu, policii, plochy určené pro občanskou vybavenost mají obvykle povahu otevřených areálů. [82]
- Jedná se o plochy staveb sloužící veřejnému zájmu (sakrální stavby, památky, školy, domovy seniorů, hřbitovy, úřady apod.) a přístupné široké veřejnosti.

34. ADMINISTRATIVNÍ BUDOVY A POLIKLINIKA

Jedná se o tři budovy nacházející se v lokalitě s bytovými domy mezi dvěma komunikacemi. Městský úřad se nachází ve dvou těchto budovách. Jedna je hlavní budova MěÚ Litomyšl a nachází se v ní kancelář starosty a místostarosty města, tajemníka MěÚ, odbor rozpočtu, finanční, účetnictví, místního a silničního hospodářství, rozvoje a investic, majetkoprávní, investic, rozvoje, kultury a cestovního ruchu, informatiky, projektů dotací a tiskové oddělení. Jedná se o třípodlažní budovu s využitým podkrovím půdorysného tvaru obdélník s přistavěnými bočními schodišti se sedlovou střechou a vikýři.

Druhá budova úřadu se nachází ve vile Františka Langmajera. Tato vila vznikla v letech 1922-1923 a jedná se o patrovou vilu s věžicí a přízemním arkýřem. Najdeme zde projednání přestupků a odbor správní (občanské průkazy, pasy apod.).

Třetí budovou je poliklinika, která sídlí v původní Vlachově budově Okresní nemocenské pojišťovny z roku 1926. Svým exteriérem spíše budí dojem rodinné vily než budovy veřejné instituce. Po celém obvodu dům člení klidné horizontály říms a pásů barevných omítek. V roce 1947 budova prošla četnými stavebními úpravami, kdy se i první patro proměnilo pro ordinanční provozy. Dům i dnes slouží zdravotnickým účelům a svůj původní architektonický výraz si stále zachovává. Budova je dvoupodlažní s jedním podzemním patrem a využitým podkrovím s valbovými střechami a půdorysný tvar dvou propojených obdélníků.

Mezi těmito budovami se nachází veřejné parkoviště a komunikace pro příjezd k těmto budovám a na parkoviště. Zeleň je zde zastoupena parčíkem kolem budov. Dalo by se říci, že tuto lokalitu tvoří park, do kterého jsou umístěny tyto stavby, parkoviště a komunikace. Díky této zeleni, která na sebe navazuje a krásně dotváří tento prostor se jedná o ucelenou lokalitu, která plynule navazuje na okolní bytovou zástavbu.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše SMh1: Plochy smíšené obytné městské – hromadného charakteru – město
- Hlavní využití je „Funkční plocha“ slouží k umístění obchodních provozoven, služeb a administrativy, která podstatně naruší bydlení. [82]

- V této lokalitě tedy najdeme, jak samotné bydlení, tak i služby, administrativu, veřejnou správu, obchody, či církevní, sociální, zdravotnické, nebo školské zařízení. Většinou se jedná o kombinaci více využití v jednom domě.
- Nacházíme se v ploše OV: Občanské vybavení veřejné
- Hlavní využití je, že plochy jsou určeny výhradně pro umístění staveb a zařízení, která slouží veřejné potřebě, zastavitelné plochy občanské vybavenosti slouží pro veřejnou správu, kulturu, sociální péči, zdravotnictví, školství, protipožární (hasičskou) ochranu, vojsko a civilní ochranu, policii, plochy určené pro občanskou vybavenost mají obvykle povahu otevřených areálů. [82]
- Jedná se o plochy staveb sloužící veřejnému zájmu (sakrální stavby, památky, školy, domovy seniorů, hřbitovy, úřady apod.) a přístupné široké veřejnosti.

35. ZAHRADNICTVÍ – ŠKOLKY

Společnost Školky Litomyšl, spol. s r. o. je firmou s dlouholetou tradicí. Její počátky sahají až do roku 1946, kdy byla založena jako soukromá společnost. V současné době vlastní formu investiční společnost TB Ekoinvest a.s. a v roce 2020 proběhlo rozdělení společnosti na společnost FLOREUM s.r.o. (zahradní centrum - maloobchodní prodej) a společnost Školky Litomyšl s.r.o. (výroba a velkoobchodní prodej). V tomto roce byla také dokončena stavba zahradního centra FLOREUM. Společnost hospodaří na 92 ha půdy v nadmořské výšce 320 m, z čehož připadá 67 ha na rostliny ve volné půdě, 1 ha zasklené plochy a ostatní plochy připadají na rostliny pěstované v kontejnerech. [111]

Areál tvoří haly se zázemím pro zaměstnance, sklady nářadí a zahradní techniky, skleníky a v neposlední řadě prodejní hala. Mezi těmito halami a stavbami jsou zpevněné plochy, které tvoří cesty a manipulační prostor. Před tímto areálem najdeme velkou zpevněnou plochu, která tvoří manipulační prostor pro nákladní vozidla a parkovací stání pro návštěvníky areálu. Zeleň zde mimo tyto zpevněné plochy a stavby tvoří celý zbytek areálu. Jedná se hlavně o záhony. Nacházíme se v okrajové části města a podél celé hranice jsou vysázeny stromy doplněny o keře, aby tvořily izolační zeleň mezi areálem a jinými parcelami.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše VZ: Výroba zemědělská a lesnická
- Hlavní využití je, že plochy slouží pro umístění zemědělské výroby a provozoven, zejména: zahradnické a zelinářské areály, pěstební areály, stavby a zařízení zemědělských provozoven, zpracovatelské provozovny zemědělských podniků. [82]
- Jedná se hlavně o zahradnický a pěstební areál, tedy o zahrádkářství, kde nejen prodávají, ale i pěstují dané rostliny.

36. ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Tuto lokalitu tvoří dva areály základních škol a parkoviště přes silnici před těmito areály. Nejvýraznější stavbou přelomu osmdesátých a devadesátých let 20. století

v Litomyšli se nepochybně stala budova II. základní školy („U Školek“), situovaná na exponované parcele při ulici T. G. Masaryka. Bohatě členěné stavby s charakteristickou fasádou kombinující červený keramický obklad a světlé omítky. Jedná se o atypický, prostorově strukturovaný monoblok, kde byl stavební program sestaven do vícepodlažního uspořádání s oboustranným přístupem. Monoblok je tedy tvořen čtyřpodlažní budovou školy, půdorysného tvaru obdélník s rovnou střechou, budovou jídelny, tělocvičny a venkovním zastřešeným schodištěm se samostatnými vstupy a následně propojující budova krčku, která propojuje budovy ve všech patrech. Přední trakt získal „dramatickou figuru“ v podobě bočního lichoběžníkového štítu. Dynamiku šikmého ramene podpořilo zvýšené umístění vrcholu do nové atiky. [112]

Další monoblok je tvořen III. základní školou („T. G. Masaryka“). Tři učebnová křídla ve tvaru písmene U vymezují polouzavřený dvůr, který slouží ke hrám a oddechu žáků o přestávkách i v mimoškolní době. Dvůr je ukončen venkovním amfiteátre, využívajícím stávajícího terénního reliéfu. Celý areál je ze západní strany uzavřen tělocvičnou. Nádvoří stejně jako celá škola však není uzavřeno a komunikuje s okolím prosklenými částmi jednotlivých průčelí (vstup, schodiště, studovna a převýšený modul samostatného přístupu do dvora, jehož součástí je i prosklený spojovací most jižního křídla školy). Tělocvična je spojena krytou chodbou se základní školou v úrovni 2. nadzemního podlaží a dále je samostatně přístupná z obslužné komunikace podél severní hranice areálu. kola je navržena jako třípodlažní budova zastřešená částečně nízkými pultovými střechami s výraznou betonovou římsou (učebnová část), částečně střechou plochou (chodby a příslušenství). Východní křídlo školy je podsklepeno. [113]

Zeleň zde představuje parkový areál základních škol (viz kap. 4.2.5 odstavec 2). Díky této zeleni jsou areály propojeny a tvoří jednu ucelenou lokalitu a u přední komunikace (před areály) jsou vysázeny stromy s keři pro vytvoření určité bariéry mezi komunikací a areálem pro zvýšení bezpečnosti. Přímo kolmo přes tuto silnici se nachází velké parkoviště, které je obklopeno ochranou a izolační zelení pro oddělení funkcí (hlavně přílehlých komunikací).

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše OV: Občanské vybavení veřejné
- Hlavní využití je, že plochy jsou určeny výhradně pro umístění staveb a zařízení, která slouží veřejné potřebě, zastavitelné plochy občanské vybavenosti slouží pro veřejnou správu, kulturu, sociální péči, zdravotnictví, školství, protipožární (hasičskou) ochranu, vojsko a civilní ochranu, policii, plochy určené pro občanskou vybavenost mají obvykle povahu otevřených areálů. [82]
- Jedná se o plochy staveb sloužící veřejnému zájmu (sakrální stavby, památky, školy, domovy seniorů, hřbitovy, úřady apod.) a přístupné široké veřejnosti.

37. PARK A DĚTSKÉ HRŠTĚ

Nábřeží na Vodních valech a park u Smetanova domu se nacházejí nedaleko historického centra Litomyšle. Ještě na začátku 20. století bylo okolí říčky Loučné plné života, pozdější necitlivé zásahy ale zapříčinily, že se život z nábřeží postupně vytratil. Více využívané bylo jen dětské hřiště. Obnova nábřeží řeky Loučné probíhala v letech

2012–2017 a měla lokalitě vrátit funkci. Dnes je nábřeží moderním městským prostorem, přírodní kouzlo říčního koryta zůstalo zachováno. Architekti propojili původně oddělené prostory ulice Vodní valy, nábřeží, řeky a parku u Smetanova domu. Těžištěm proměny se stala nábřežní promenáda s originálním dětským hřištěm, lemovaná červenou zídkou, do níž jsou vepsány vzpomínky lidí, kteří tu kdysi vyrůstali. Lepší přístup k řece i nové možnosti jejího přechodu umožňují kamenný brod, nová visutá lávka a sklápěcí mola připomínající někdejší máchadla. V parku u Smetanova domu vyrostl pavilon se zelenou střechou a posezením pod vzrostlými stromy jako zázemí pro společenské události a kulturní slavnosti. (více v příloze č.1 - Litomyšlský architektonický manuál)

Zeleň je zde tvořena zeleným pásem se vzrostlým stromořadím mezi komunikací a dětským hřištěm. Zeleň na nábřeží je velmi významná a výrazná v této lokalitě (jedná se nejen o travnaté plochy doplněné keři, ale i stromy a tvoří „zelenou stěnu“. Dětské hřiště navazuje na park u Smetanova domu. Jedná se o městský park s travnatou plochou doplněnou o stromy. Nábřeží řeky je zde také zelené, ale již netvoří stěnu, jedná se o travnatou plochu se stromy a část nábřeží je vybudována schody (malé terasy). [114], [115], [116]

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše ZU: Zeleň – parky a parkově upravené plochy
- Hlavní využití Plochy „veřejné zeleně“ zahrnují zejména: plochy pro každodenní rekreaci obyvatel, parkově upravené veřejné prostranství, liniovou zeleň a uliční stromořadí. [82]
- Jedná se hlavně o městské a zámecké parky, velké travnaté plochy v intravilánu apod.

38. SMETANŮV DŮM

Smetanův dům je divadelní budova s dalšími mimodivadelními funkcemi (koncerty, divadelní představení, plesy i společenská setkání) koncipovaná pro 550 osob, je situován ve svažitém terénu levého břehu Loučné. Je obklopen městským parkem, dříve tzv. Rašínovými sady. Budova je svou podélnou osou rovnoběžná s tokem řeky. Rozdíl výšek mezi patou přední a zadní fasády je 5,75 m, hlavní průčelí je tedy o jedno patro vyšší. Na levé straně u restaurace se nachází letní zahrada s terasami, na pravé straně zůstal přirozeně se svažující terén. Stavba má půdorysný tvar písmene „U“ se zkrácenými rameny – postranními rizality, které vytvářejí mělké nádvoří a umocňuje ho vstupní průčelí. Symetrii stavby narušuje severní kupolová střecha. Součástí stavby se stalo také zbudování elegantního mostu se železobetonovou konstrukcí, který je zachován a využíván dodnes. [117], [118]

Zeleň zde tvoří přilehlé nábřeží řeky Loučné a zahrady, které obklopují Smetanův dům ze tří stran. Tyto zahrady bychom mohli označit jako městský park (jak typem a rozmístěním zeleně tak i tím, že se jedná o veřejný prostor).

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše OV: Občanské vybavení veřejné

- Hlavní využití je, že plochy jsou určeny výhradně pro umístění staveb a zařízení, která slouží veřejné potřebě, zastavitelné plochy občanské vybavenosti slouží pro veřejnou správu, kulturu, sociální péči, zdravotnictví, školství, protipožární (hasičskou) ochranu, vojsko a civilní ochranu, policii, plochy určené pro občanskou vybavenost mají obvykle povahu otevřených areálů. [82]
- Jedná se o plochy staveb sloužící veřejnému zájmu (sakrální stavby, památky, školy, domovy seniorů, hřbitovy, úřady apod.) a přístupné široké veřejnosti.

39. AREÁL STŘEDNÍ ŠKOLY

Střední škola zahradnická a technická Litomyšl je střední odbornou školou s dlouholetou tradicí výuky v oblasti zahradnických, technických, lesnických a chovatelských oborů vzdělání. Střední škola vznikla k 1. dubnu 2011 sloučením Střední školy zahradnické Litomyšl a Vyšší odborné školy Střední odborné školy technické Litomyšl. Tradice sloučených škol přitom sahají hluboko do druhé poloviny 19. století. Obě školy vždy patřily k významným regionálním školám. [119]

Původní Vyšší odborné školy Střední odborné školy technické Litomyšl sídlí v památkově chráněné budově. Areál školy tvoří dvě hlavní budovy. V prvním (jižním) objektu jsou učebny a byt školníka, v druhém (severním) školní dílny. Mezi nimi je v současné době prostor parkoviště. Obě budovy jsou propojeny v úrovni prvního patra prosklenými rampami. Přístup k jednotlivým budovám a do areálu školy, je umožněn dvěma oddělenými vstupy na východní straně areálu. Budova bývalé průmyslové školy je ukázkou meziválečné modernistické architektury. [120]

Současný areál je tvořen několika budovami školy, halami s dílnami a sklady náradí a techniky. V zadní části areálu se nachází záhonky pro výuku žáků. Mezi halami a budovami školy jsou komunikace s dopravním značením, které tvoří nejen dopravní propojení budov, ale i reálné dopravní hřiště pro výuku jízdy v motorových vozidlech a na pozemních komunikacích.

Jedná se o typický areál střední školy (viz kap. 4.2.5 odstavec 3.). Zeleň je zde zastoupena travnatými plochami mezi budovami a pár osamocenými stromy. Následně zde najdeme malý parčík před hlavními budovami u vstupu do areálu a také ochrannou a izolační zeď podél hranic areálu.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše OV: Občanské vybavení veřejné
- Hlavní využití je, že plochy jsou určeny výhradně pro umístění staveb a zařízení, která slouží veřejné potřebě, zastavitelné plochy občanské vybavenosti slouží pro veřejnou správu, kulturu, sociální péči, zdravotnictví, školství, protipožární (hasičskou) ochranu, vojsko a civilní ochranu, policii, plochy určené pro občanskou vybavenost mají obvykle povahu otevřených areálů. [82]
- Jedná se o plochy staveb sloužící veřejnému zájmu (sakrální stavby, památky, školy, domovy seniorů, hřbitovy, úřady apod.) a přístupné široké veřejnosti.

40. LOKALITA PRŮMYSLU A VÝROBY

Lokalita je tvořena několika menšími výrobními a průmyslovými areály. Jedná se o bývalý areál mlékárny, která byla roku 2003 zcela uzavřena po více než 70 letech své existence. Od té doby se areál postupně rozdělil a haly se rozprodali jednotlivým vlastníkům a jsou nyní využívány pro výrobu, skladovací prostory a průmysl (např. Kvadrant a.s. – prášková lakovna, Willi plast s.r.o. – výrobní vstřikování plastových dílů pro automobilový a elektrotechnický průmysl a skladové prostory Střední školy zahradnické a technické Litomyšl). Lokalita je tedy tvořena halami, budovami, zpevněnými plochami mezi nimi a drobnou zelení (hlavně travnaté plochy) kolem budov.

Následně na tento areál navazují haly firmy Chovservis a.s., který zde má převážně skladovací prostory.

Následně výrobní areál firmy Gama Group a.s. zabývající se vývojem, výrobou a prodejem kancelářských a školních potřeb z plastu (např. obaly, desky, šanony, pouzdra, pořadače, ubrusy, zástěry apod.).

V neposlední řadě v této lokalitě najdeme areál správy a údržby silnic. Tento areál je tvořen hlavně skladovými a parkovacími plochami. Nalezneme zde i několik hal, které ale tvoří sklady buď materiálu, nebo techniky či jako garáže vozidel.

Nalezneme zde i budovy firmy GridServis, s.r.o., která spadá pod polečnost GasNet, s.r.o. a je součástí Czech Grid Holdingu, a.s. GasNet je největším distributorem zemního plynu v České republice.

Mezi těmito areály se nachází pár menších hal a firem. Stále se však jedná o výrobu, skladování či průmysl. Zeleň je zde pouze jako doplňková funkce. Zelené plochy jsou zde zastoupeny převážně jako travnaté plochy v okolí hal a pár keřů hlavně pro oddělení funkcí či na hranicích areálů.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše VL: Výroba lehká
- Hlavní využití je, že plochy jsou určeny pro umístění výrobních provozoven a průmyslových podniků až do velikosti 10 000 m². [82]
- Jedná se o výrobní, provozní, průmyslové apod. areály a haly.

41. LOKALITA S RODINNÝMI DOMY

Jedná se o městskou část nazvanou „Husovka“. Největší stavební rozmach v „Husovce“ proběhl v letech 1928–1929, kdy zde vzniklo několik rodinných domů, dvojdomů a řadovek. Svě místo zde našel i menší činžovní dům č. p. 715 vystavěný v roce 1929 nákladem Městské spořitelny podle projektu pražského architekta Josefa Maříka. Původně plochostřechá stavba a soustředila celkem osm bytů (novodobá rekonstrukce původní vzhled domu zcela změnila). Nové stavby v „Husovce“ sice architektonicky nevynikaly, desítkám rodin z převážně středních vrstev však poskytly zázemí ve zdravém a harmonickém prostředí. Tato lokalita je tvořena převážně rodinnými domy doplněna o řadové a bytové domy. Architektonický vzhled budov však není jednotný a najdeme zde různé tvary a typy.

Zeleň zde tvoří hlavně zahrady těchto domů. Typ a druh zeleně je tedy závislý na vlastních nemovitostí a přístupné jsou pouze jim. Vliv této zeleně na obyvatele je tedy

velmi malý. Další zelení jsou travnaté pásy doplněny o stromy (rozmístěných pravidelně od sebe a v linii) mezi parkovacími stánkami podél obou stran ulic před těmito domy. Následně zde najdeme i travnaté plochy podél okraje této lokality, které plynule navazují na nezastavěné okolí. [121]

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše BI: Bydlení individuální.
- Hlavní využití je plocha s rozdílným způsobem využití slouží bydlení (podíl hrubé podlažní plochy pro bydlení je větší než 60% v dílu 1 - město, respektive 80% v dílu 2 - předměstí), a to v rodinných domech. [82]
- Jedná se tedy o sídliště s rodinnými domy se zahradami. Většinou se jedná o dvoupodlažní domy se sedlovou střechou.

42. STAVEBNINY

Jedná se o areál stavebnin firmy Pro-doma stavebniny. Síť stavebnin v České republice s kompletní nabídkou stavebních materiálů, hutních materiálů, střech a příslušenství. Jsme stabilním a silným partnerem zákazníků z různých oblastí stavebního sektoru: stavebním firmám, řemeslníkům, kutilům, projektantům, investorům a prodejnám stavebnin. Nachází se zde budova prodejny a zpevněná plocha se skladovacími halami. Zeleň najdeme pouze jako ochranou a izolační podél hranice stavebnin, pro oddělení přiléhající komunikace a toku řeky.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše VL: Výroba lehká
- Hlavní využití je, že plochy jsou určeny pro umístění výrobních provozoven a průmyslových podniků až do velikosti 10 000 m². [82]
- Jedná se o výrobní, provozní, průmyslové apod. areály a haly.

43. VÝROBNÍ AREÁL A SUPERMARKET

Tuto lokalitu tvoří areál supermarketu Penny Market, výrobní areál firmy AUTO MOTIVE INDUSTRIAL a.s. a bývalý areál firmy ČSAD Ústí nad Orlicí, který v současné době tvoří prázdná hala a prázdná plocha (dříve zde byla benzinová pumpa a parkovací plochy pro parkování autobusů této firmy). AUTO MOTIVE INDUSTRIAL a.s. je ryze českou firmou s dlouholetou tradicí strojírenské výroby. Své bohaté zkušenosti v současné době využívá zejména v rámci hlavního výrobního programu, kterým je produkce automobilových hydraulických zvedáků. Firma vyrábí hydraulické zvedáky různých typů a variant doplněných bohatou nabídkou příslušenství, které jsou maximálně přizpůsobené všestranným potřebám autoservisů a dílen. Přibližně 73% zvedáků AUTO MOTIVE INDUSTRIAL úspěšně exportuje nejen na evropské trhy, ale i do zámoří. Areál tvoří hlavní velká výrobní hala firmy a následně pár malých tvořící garážové kryté parkování apod. Mezi halami najdeme pouze zpevněné plochy. Areál supermarketu Penny Marketu tvoří samotná hala supermarketu a přilehlé parkoviště a

příjezdová komunikace. Zeleň zde tvoří travnatý ostrůvek se stromy na boku supermarketu mezi halou a parkovištěm. [122]

Zeleň v této lokalitě tvoří pouze ochranná a izolační zeleň podél přilehlého toku řeky Loučné a následně malý ostrůvek u budovy supermarketu, jinak je celá lokalita tvořena zpevněnými plochami či halami.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše VL: Výroba lehká
- Hlavní využití je, že plochy jsou určeny pro umístění výrobních provozoven a průmyslových podniků až do velikosti 10 000 m². [82]
- Jedná se o výrobní, provozní, průmyslové apod. areály a haly.

44. LOKALITA S BYTOVÝMI DOMY

Mimo bytové domy najdeme v této lokalitě i budovu malého nákupního centra a hotel. Většina bytových domů má půdorysný tvar obdélníku se 4 až 8 nadzemními patry, jedním podzemním patrem a rovnou střechou. Jedná se již o novější bytové domy, nebo již o nově zrekonstruované, a proto má většina budov výtah. Většinou má jedna budova více vchodů a tím pádem i více bytových jednotek. Tyto bytové domy jsou ve vlastnictví převážně SJV (společné jmění vlastníků), což znamená, že každý byt vlastní někdo jiný a o společných prostorách rozhodují vlastníci domu společně. Budova hotelu je šestipodlažní objekt s předsunutou přízemní přístavbou, který odpovídal standardní dobové architektonické produkci. Byl vystavěn v roce 1978. Poskytuje svým hostům komplexní ubytovací i stravovací služby. Celková ubytovací kapacita hotelu Dalibor je 120 lůžek v 50 pokojích s jedním, dvěma či třemi lůžky. Každý pokoj je vybaven vlastním sociálním zařízením (WC a sprcha nebo koupelna s vanou) a telefonem. Následně v této lokalitě najdeme 4 parkoviště. [123]

Zeleň zde najdeme v podobě typické sídlištní zeleně (viz kap. 4.2.3 odstavec 1.). Další zeleň zde tvoří zeleň podél toku řeky Loučné, jedná se o travnaté plochy doplněné o vzrostlé stromy a keře.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše BH: Bydlení hromadné.
- Hlavní využití je plocha s rozdílným způsobem využití slouží bydlení (podíl hrubé podlažní plochy pro bydlení je větší než 60% v dílu 1 - město, respektive 80% v dílu 2 - předměstí), a to v bytových domech. [82]
- Jedná se o sídliště bytových domů, které jsou využívány z velké části pouze pro bydlení v bytech a s tím související sídlištní zeleň.

45. SMÍŠENÁ FUNKCE – BYDLENÍ A SLUŽBY

Tato lokalita je tvořena hlavně řadovými třípodlažními domy, které mají přízemí využito pro služby (hlavně obchody) a následující dvě patra jsou slouží buď pro další služby nebo pro bydlení. Domy navazují na Smetanovo náměstí a tvoří spolu s historickým centrem nejstarší část města. I když jsou domy skoro identické s těmi na

náměstí tak rozdíl je viditelný. Stavby sice tvoří ulici, ale neobklopují ji z obou stran a po celé délce. Tyto domy procházejí klasickými rekonstrukcemi a není na ně kladen takový důraz na dodržení historického vzhledy, jako u domů na náměstí. Parkuje se před domy nebo ve dvorech. Na ulici se nachází parkoviště podél silnice s podélnými parkovacími stáními.

Největší podíl zeleně zde tvoří zahrady domů. Následně v této lokalitě najdeme doplňkovou zeleň tvořenou zelenými pásy kolem budov a komunikace.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše SMh1: Plochy smíšené obytné městské – hromadného charakteru – město
- Hlavní využití je „Funkční plocha“ slouží k umístění obchodních provozoven, služeb a administrativy, která podstatně naruší bydlení. [82]
- V této lokalitě tedy najdeme, jak samotné bydlení, tak i služby, administrativu, veřejnou správu, obchody, či církevní, sociální, zdravotnické, nebo školské zařízení. Většinou se jedná o kombinaci více využití v jednom domě.

- Nacházíme se v ploše BI: Bydlení individuální.
- Hlavní využití je plocha s rozdílným způsobem využití slouží bydlení (podíl hrubé podlažní plochy pro bydlení je větší než 60% v dílu 1 - město, respektive 80% v dílu 2 - předměstí), a to v rodinných domech. [82]
- Jedná se tedy o sídliště s rodinnými domy se zahradami. Většinou se jedná o dvoupodlažní domy se sedlovou střechou.

46. LOKALITA S RODINNÝMI DOMY

Jedná se o okrajovou část města, která je zastavěná rodinnými domy se zahradami. Není zde typizovaný tvar ani stavební záměr těchto staveb. Najdeme zde jak jednopodlažní, tak i dvou či třípodlažní budovy se sedlovou nebo valbovou střechou. Domy blíže k centru města jsou starší a okrajová část této lokality byla vystavěna v posledních letech a tomu i odpovídá charakter a typ zástavby.

Zeleň zde tvoří hlavně zahrady těchto domů. Typ a druh zeleně je tedy závislý na vlastních nemovitostech a přístupné jsou pouze jim. Vliv této zeleně na obyvatele je tedy velmi malý. Najdeme zde ještě i nezastavěné parcely, které v současné době tvoří pouze travnaté plochy.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše BI: Bydlení individuální.
- Hlavní využití je plocha s rozdílným způsobem využití slouží bydlení (podíl hrubé podlažní plochy pro bydlení je větší než 60% v dílu 1 - město, respektive 80% v dílu 2 - předměstí), a to v rodinných domech. [82]
- Jedná se tedy o sídliště s rodinnými domy se zahradami. Většinou se jedná o dvoupodlažní domy se sedlovou střechou.

47. LOKALITA S ŘADOVÝMI DOMY

Jedná se převážně o klasické řadové domy, tedy dvoupodlažní s jedním podzemním patrem a rovnou střechou. Přízemí je oproti přilehlému terénu lehce vyvýšený a ke vstupu tedy vedou schody.

Zeleň zde tvoří zahrady těchto domů, a i jejich předzahrádky. Typ zeleně je tedy přímo závislý na vlastnicích pozemků a přístupný je také pouze těmto vlastníkům. Předzahrádky tvoří většinou pouze travnaté plochy doplněny maximálně o malé keře či drobné květinové záhonky. Díky této drobné zeleni je ulice atraktivnější a tento prostor je pro návštěvníky, a hlavně obyvatele příjemnější.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše **BI**: Bydlení individuální.
- Hlavní využití je plocha s rozdílným způsobem využití slouží bydlení (podíl hrubé podlažní plochy pro bydlení je větší než 60% v dílu 1 - město, respektive 80% v dílu 2 - předměstí), a to v rodinných domech. [82]
- Jedná se tedy o sídliště s rodinnými domy se zahradami. Většinou se jedná o dvoupodlažní domy se sedlovou střechou.

48. LOKALITA S BYTOVÝMI DOMY

Tuto lokalitu tvoří městské sídliště vystavěné z bytových domů. Většina budov má jedno podzemní podlaží a dvě až tři nadzemní podlaží s valbovou střechou. První patro je oproti přilehlému terénu o půl patra vyvýšeno, a tedy vstup do budovy se nachází na podestě schodiště a první byty jsou o půl patra výše. Každá bytová jednotka je v soukromém vlastnictví a tyto domy jsou vedeny v SVJ, kde o společných prostorách rozhodují majitelé bytů společně. Jedná se o starší domy, a proto většina z nich není vybavena výtahem. Parkovací a zpevněné plochy jsou u každého domu zvlášť a většinou se jedná o parkovací stání pro vlastníky a návštěvníky těchto domů.

Zeleň zde tvoří parčíky mezi budovami (travnaté plochy doplněny o stromy a keře). Jedná se o klasickou sídlištní zeleň (viz odst. 4.2.3 odstavec 1.)

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše **BH**: Bydlení hromadné.
- Hlavní využití je plocha s rozdílným způsobem využití slouží bydlení (podíl hrubé podlažní plochy pro bydlení je větší než 60% v dílu 1 - město, respektive 80% v dílu 2 - předměstí), a to v bytových domech. [82]
- Jedná se o sídliště bytových domů, které jsou využívány z velké části pouze pro bydlení v bytech a s tím související sídlištní zeleň.

49. ZAHŘÁDKÁŘSKÁ KOLONIE

Jedná se o typickou zahrádkářskou kolonii, kde je pozemek tvořený množstvím parcel určených k soukromé zahrádkářské a zahradnické činnosti. Každou takovou zahrádku vlastní někdo jiný a má zde postavenou maximálně malou stavbu (kůlnu, dřevník apod.). Tato stavba je většinou velikostně do 16 m² půdorysné plochy a

maximálně do 4,5 m výšky. Celková plocha této lokality je přibližně 40 tis m² a nachází se zde 70 drobných staveb. Zahrádkářská kolonie se nachází na okraji města a je využívána vlastníky těchto zahrádek, kteří zde pěstují různé plodiny, mají zde záhony květin či jen travnaté plochy doplněné o nenáročnou zeleň. Našli bychom zde mnoho druhů zeleně. Takovéto zahrádky využívají hlavně obyvatelé města žijící v bytových domech.

Územní plán:

- Nacházíme se v ploše RZ: Zahrádkové osady
- Hlavní využití je, že tyto plochy jsou určeny pro individuální rekreaci v zahrádkách, zpravidla na oplocených pozemcích zemědělského půdního fondu. Přípustné jsou pouze stavby pro individuální rekreaci. [82]
- Jedná se o lokalitu zahrádkářské kolonie a je zde tedy možné pouze toto využití. Je zde tedy možné vystavět pouze stavby do 25 m² o jednom nadzemním podlaží bez obytných místností (dřevníky, kůlny apod.). Největší část této plochy jsou zahrádky (bylinkové a květinové záhony, trávníky a drobná zeleň).

7.3 HISTORICKÉ JÁDRO MĚSTA – LITOMYŠL

Historické jádro města tvoří bývalé centrum, tedy původní hradební město. Toto centrum se v současné době skládá hlavně ze Smetanova náměstí, zámku Litomyšl, zámeckých zahrad a staveb kolem nich. Hranice tedy v dnešní době tvoří vodní tok řeky Loučné, a následně komunikace kolem centra – ulice Zámecká, Jiráskova, M. Kuděje, Zahájská a Komenského náměstí.

Mapa 6: Litomyšl s vyznačením hranic historického centra

Zdroj: www.mapy.cz

Vypracoval: autor práce

7.3.1 HISTORIE CENTRA MĚSTA

První písemné zmínky pochází z Kosmovy kroniky a datují se již od roku 981. Litomyšl se nacházela na obchodní cestě, zvané Trstěnická stezka, která obchodně spojovala Čechy s Moravou. Stezka byla jedna z nejfrekventovanějších a nejdůležitějších, propojovala dvě velmi významná města Olomouc a Prahu, proto byla Litomyšl obchodně i kulturně vysoce vyspělým městem v českých zemích. Klášter byl první velkou stavbou Litomyšle a stal se důležitým střediskem kraje. Pod ním vyrůstalo podél obchodní cesty u řeky Loučné sídliště. V roce 1259 se stala Litomyšl poddanským městem, privilegium udělil král Přemysl Otakar II. právě tomuto sídlišti (dnešní Smetanovo náměstí). [124], [125], [126]

Od roku 1344 až do roku 1425, kdy Litomyšl vyplenili husité, zde bylo oficiální biskupství (druhé nejstarší po pražském). Mezi rokem 1432 až 1547 bylo panství v držení rodu Kostků z Postupic. Pod jejich vládou Litomyšl vzkvétala, ale stala se také důležitým centrem bratrské víry, protestantské náboženské komunity. Říká se, že nový zámek v renesančním stylu byl vystavěn Vratislavem z Pernštejna. Zámek byl dokončen v roce 1581. [124], [125], [126]

Frebonie z Pernštejna, pozvala do Litomyšle řád piaristů, který dodal místu nový nádech. Barokní chrám Nalezení sv. Kříže byl vystavěn v letech 1714 – 1725. Kostel ve své historii čtyřikrát vyhořel, po roce 1968 byl uzavřen a postupně chátral. V letech 2011 - 2015 prošla stavba kompletní rekonstrukcí. Kostel byl doslova navrácen do života. Raně barokní piaristická kolej nejprve sloužila jako ubytovna pro řeholníky a učitele piaristických škol, poté jako filozofický ústav. Po uzavření ústavu na počátku 19. století byla budova využívána řádem až do roku 1950, kdy v jejích prostorách byl zřízen internát pedagogické školy. Už při založení koleje (1644) vznikla rozsáhlá, později několikrát upravovaná zahrada se sadem. Před vybudováním piaristického chrámu měla zahrada renesanční úpravu. Později byla upravena na barokní a v té době kromě okrasné zde byla i zelinářská a ovocná zahrada. V části zahrad se nacházel katolický a protestantský hřbitov. Ještě ve 30. letech 20. století byly zahrady používány a udržovány. Po odchodu piaristů z Litomyšle v roce 1948 však pustly a nebyly ani přístupné. [124], [125], [126]

Litomyšl v 18. století podléhala mnoha velkým požárům a povodním. Katastrofální požár postihl město v roce 1775 a 1814. Za dvě hodiny shořelo 192 domů ve městě, z toho 60 na náměstí a zahynulo 33 lidí. Povodeň byla v roce 1781. [124], [125], [126]

Původně byly domy dřevěné, poté byly přestavěny z kamene a ty se dochovaly dodnes. Následkem požárů byly také časté přestavby měšťanských domů, které získávaly v první polovině 19. století převážně empírový ráz. Základy domů jsou však mnohdy mnohem starší. Gotický ráz protáhlých úzkých parcel zůstal dodnes. Více jak polovina domů je postavena s podloubím z důvodu možnosti projít přes náměstí suchou nohou i za deště. Svědčí o tom zmínka z roku 1457, kdy majitel panství Litomyšle (Bohuš Kostka z Postupic) nařídil staviteli domů: „*Dům musí mít lubě sklenuté u předdomí, aby v čas deště, nechvíle, mohl každý jíti, kamž by chtěl, po městě a po suše.*“ Barokní, klasicistní i empírové fasády domů jsou dnes zapsány jako kulturní památka. [124], [125], [126]

Za dob okupace obyvatelé Litomyšle velmi trpěli. Proběhlo mnoho poprav přímo na náměstí. Docházelo k zatýkání a označování židů (115 osob zatčeno a odvedeno, válku přežilo 13). Nacisté v Litomyšli zničili 9 továren, 14 obchodů a 3 řemeslné dílny (některé

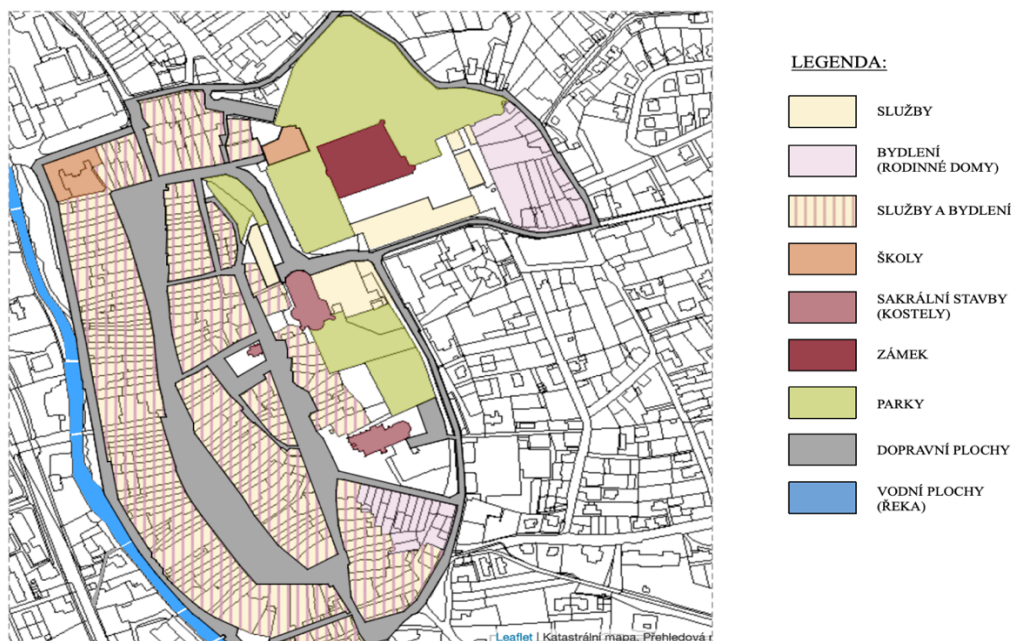
se nacházeli na náměstí). Docházelo k přejmenování ulic dokonce i náměstí bylo přejmenováno roku 1941 na Náměstí Viktoria. Následující rok byl zakázán vstup židům na Viktoria-Platz. [124], [125], [126]

Tzv. konec trhu, neboli přesun prodeje ze stánků (z tržnice) na náměstí do výloh kamenných obchodů proběhl až na podzim 1948. Hlavním důvodem bylo udělování několikaletých trestů a i milionových (většinou likvidačních) pokut za porušení nesmyslných pravidel. Např.: pečení rohlíků muselo spadat pod místní JZD, pokud to tak nebylo, byl podnik živnostníka znárodněn a on musel jít pracovat do národní fabriky nebo do místního JZD. V roce 1954 se v Litomyšli ještě nacházelo 153 soukromých zemědělců a podnikatelů (velká část měla hlavní sídlo, či prodejnu přímo na náměstí). JZD přímo v Litomyšli neexistovalo až do roku 1957. Bylo nařízeno z důvodů velkého znárodnění místních podniků. [124], [125], [126]

Ve 20. století se majitelem zámku stal stát, od roku 1945 Československo, od roku 1993 Česká republika. Dodnes je zámek státním majetkem a je spravován Národním památkovým ústavem. V roce 1999 byl zámek v Litomyšli pro jedinečnou renesanční architekturu zapsán na Seznam světového dědictví UNESCO a začala probíhat rozsáhlá rekonstrukce Klášterních zahrad (kde získaly dnešní podobu).

7.3.2 ROZBOR LOKALITY CENTRA

Historické centrum tvoří nejen několik významných dominant města (zámek Litomyšl, Chrám Nalezení sv. Kříže, Klášterní zahrady, kostel Povýšení sv. Kříže a Smetanovo náměstí), ale i prostor mezi nimi. Ať už se jedná o ulice, stavby či dopravní nebo zelené plochy (např. nábřeží). Centrum je tvořeno z těchto prvků, ale pouze dohromady utváří ucelený prostor. I když neprošel společnou změnou s ohledem na historický vývoj této lokality, zde docházelo k odlišnému vývoji. Avšak historické centrum tvořil jak v minulosti, tak ho tvoří i dnes.

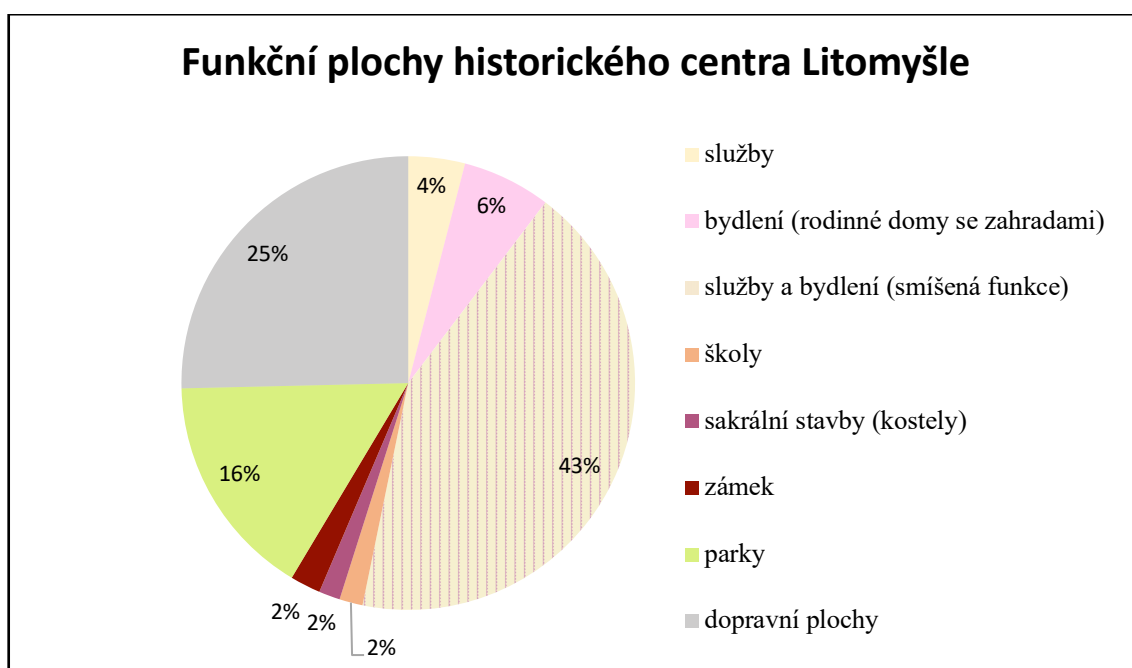
Mapa 7: Katastrální mapa historického centra Litomyšle s vyznačenými funkčními plochami

Zdroj: www.cuzk.cz

Vypracoval: autor práce

Výměra území	241284 m ²	100 %
Služby	8735	3,62 %
Bydlení (rodinné domy se zahradami)	13652	5,66 %
Služby a bydlení (smíšená funkce)	92887	38,50 %
školy	3586	1,49 %
Sakrální stavby (kostely)	3291	1,36 %
Zámek	4704	1,95 %
Parky	34 736	14,40 %
Dopravní plochy	54937	22,77 %

Tabulka 3: Výměry funkčních ploch historického centra města Litomyšle
Vytvořil: autor práce

Graf 11: Poměr jednotlivých funkčních ploch historického centra
Vytvořil: autor práce

Historické centrum jsem rozdělila dle hlavního funkčního využití do ploch:

- Služby
- Bydlení (rodinné domy)
- Služby a bydlení (smíšená funkce)
- Školy
- Sakrální stavby (kostely)
- Zámek
- Parky
- Dopravní plochy

V Litomyšli tvoří historické centrum nejen několik dominant (viz kap. 7.2 odst. 1 až 5), ale i plochy mezi nimi.

„Služby“ se podílejí přibližně 4% celkové plochy. Jedná se o budovy sloužící pouze tímto účelům. Do této kategorie se v historickém centru řadí Regionální muzeum (viz kap. 7.2 odst. 4), budova bývalé piaristické kolejí (dnes objekt slouží pro ubytování a výuku Fakultě restaurování University Pardubice a fakultní knihovně, viz kap. 7.2 odst. 4), prostory zámeckého pivovaru, jízďárny, a kočárovny. Veškeré tyto budovy jsou tedy využívány pouze pro služby.

„Bydlení (rodinné domy)“ je funkční plocha, kterou ve městech najdeme rozhodně v největší nebo v hodně veliké míře. Z center však mizí a vytrácí se s narůstající velikostí města. Litomyšl je malé město (cca 10tis obyvatel) a bydlení zde má tedy své místo i v centru města. Historické centrum však z velké části tvoří náměstí a následně zámecký areál a zde tedy samostatné rodinné domy nenajdeme. Tyto plochy nalezneme spíše v navazujících lokalitách na centrum až k okrajovým částem města. V historickém centru plochy bydlení (v rodinných domech) tvoří přibližně 6% a to díky dvěma lokalitám, které navazují na okolní zástavbu města. Jedná se o ulici M. Kuděje, která se nachází těsně za areálem zámku. Následně o část zástavby na ulicích Rektora Stříteského a Zámecká. Tyto lokality jsou tvořeny nejen rodinnými domy, ale i jejich zahradami. Najdeme zde rozmanitou zeleň, která je ale přímo závislá na vlastnicích parcel a jedná se o soukromou zeleň (viz kap. 4.2.3 odstavec 3.). Vliv na obyvatele města je tedy malý (většinu zahrady navštěvují a vidí pouze obyvatelé rodinných domů).

Funkční plocha „služby a bydlení (smíšená funkce)“ je v historickém centru zastoupena v největší míře (tvoří přibližně 43% celkové plochy). Převážně ji tvoří měšťanské domy na Smetanově náměstí (viz kap. 7.2 odst. 1) a v přilehlých ulicích. Jedná se o historické stavby, kde přízemní patro je tvořeno výlohou a obchodními prostory. Velká část domů má i prostor podloubí přímo před těmito obchody a dává náměstí historický nádech. Další patra domů jsou buď bytové jednotky, nebo nebytové prostory pro další služby (kanceláře, kadeřnictví, kosmetické salóny, bistra, obchody apod.). K těmto domům přiléhají i malé zahrady, které tvoří jakýsi vnitroblok. Avšak na tyto zahrady se dá dostat pouze skrze daný dům a nejsou nijak propojeny. Typ a druh zeleně je zde tedy přímo závislý na vlastníkově parcely a obyvatelé či návštěvníci města se k těmto zahradám nemají, jak dostat, ani je většinou nevidí přes okolní zástavbu.

„Školy“ je funkční plocha, kterou tvoří v historickém centru dva školní areály (přibližně 1,5% z celkové plochy historického centra). Jedná se o Střední pedagogickou školu a o odloučené pracoviště Mateřské školy v Líbáňkách. Litomyšlské Pedagogium se pyšní již staletou historií a její počátky sahají až do habsburské monarchie. Škola se od roku 1907 nachází v reprezentativní palácové novorenesanční budově, která tvoří jeden z rohů Smetanova náměstí. Nachází se tedy u okraje historického centra. Areál půdorysného tvaru obdélník tvoří budova školy půdorysného tvaru dvou propojených obdélníků s nádvořím, na kterém najdeme dvě menší travnaté plochy doplněné o stromy a keře. Celý areál je oplocen a nádvoří tedy není volně přístupné veřejnosti. Areál odloučeného pracoviště mateřské školy (viz kap. 7.2 odstavec 9) tvoří budova, ve které se nacházejí dvě třídy a přilehlá zahrada. Areál je ohraničen vyzděnou zdí a není tedy přístupný veřejnosti.

„Sakrální stavby (kostely)“ se v historickém centru nacházejí tři (tvoří přibližně 1,4%), a to konkrétně kostel Povýšení sv. Kříže (viz kap. 7.2 odst. 2), chrám Nalezení sv. Kříže (viz kap. 7.2 odst. 4) a kostel Rozeslání sv. Apoštolů, který se nachází na Toulovcově náměstí. Toto náměstí se nachází mezi Klášterními zahradami a Smetanovým náměstím a jedná se pravděpodobně o jednu z nejstarších lokalit Litomyšle. Údajně vzniklo na nejstarším osídleném místě pod někdejší hradem. Ve 14. století zde stával špitál a útulek pro chudé a staré měšťany. Krátce po založení špitálu byla vystavěna špitálská kapce (dnes kostel Rozeslání sv. Apoštolů). Tento kostel je nejstarším dochovaným gotickým sakrálním prostorem v Litomyšli. Jeho vznik můžeme datovat do poloviny 14. století. Několikrát vyhořel a byl devastován zejména za husitských bojů a pak při náboženských neshodách v první polovině 17. století. Kostel byl několikrát upravován, a to hlavně po požárech v 18. století. V kostele je zachována gotická žebrovaná klenba a další středověké prvky. Zeleň zde najdeme pouze 6 vzrostlých stromů na Toulovcově náměstí před kostelem. Umístěny jsou symetricky ve dvou řadách (kolmo na vchod do kostela) po 3 stromech v každé z nich. [127]

„Zámek“ Litomyšl jsem zvolila jako samostatnou funkční plochu, protože se jedná pouze o památku (viz kap. 7.2 odst. 5), a nikoliv o sakrální stavbu a nejedná se ani o službu. Zámek je jednou z nejvýznamnějších a nejznámějších památek města. Dalo by se říci, že historický vývoj celého města se rozvíjel od hradu a později od zámku a jeho přilehlých lokalit. Samotná stavba zámku tvoří přibližně 2% z celkové plochy historického centra.

„Parky“ v historickém centru najdeme 3 s celkovou plochou představující přibližně 14,5% historického centra. Patří sem zámecký park (viz kap. 7.2 odst. 5), který se nachází v areálu zámku a obklopuje ho. Avšak jedná se o veřejný park, který je možné navštívit kdykoliv, mimo doby konání soukromých akcí v areálu (např. Smetanova Litomyšl). Následně sem patří Klášterní zahrady (viz kap. 7.2 odst. 3). Tento městský park je veřejný, ale má otevírací dobu a mimo ni je prostor uzamčen za branami a zdí. Skládá se nejen z travnatých ploch, ale i z vodního brouzdaliště se sochami, květinových záhonů, altánu, laviček a zídek. Další městský park (viz kap. 7.2 odst. 4) v historickém centru se nachází mezi Smetanovým náměstím Regionálním museem a zámeckým areálem. Jedná se o veřejný park, který není nijak omezen, ani oplocen. Skládá se z travnaté plochy doplněné o vzrostlé stromy a dvou vodních prvků. Na okraji parku u Regionálního musea najdeme kašnu ve tvaru sudu s obručemi, širokého kolem tří metrů, přetéká zde asi metr nad zemí nepřetržitě voda a po vnějším obvodu klouže do odpadního oválu. Na opačném okraji toho parku se nachází vodní prvek, a to bývalé máchadlo (viz kap. 7.2 odst. 4).

Poslední funkční plochou jsou „dopravní plochy“, které představují přibližně 23% celkové plochy historického centra. Jedná se o komunikace a parkoviště. Tyto prvky tvoří nedílnou součást každé městské části, samozřejmě i centra města. Propojují nejen centrum s okolím, ale i jednotlivé části mezi sebou. Parkovací plochy jsou nezbytnou součástí těchto lokalit.

7.3.3 MĚSTSKÁ PAMÁTKOVÁ REZERVACE

Městská památková rezervace byla vyhlášena roku 1965 a zahrnuje celé historické centrum města Litomyšle. Jedná se o zámecký areál situovaný v místě premonstrátského kláštera a pozůstatky části Nového Města z konce 15. st., dřívější tržiště velmi staré sídelní lokality u řeky Loučné, při tzv. Trstěnické stezce, se historickým postupem vyvinulo v dnešní náměstí s dominantou radniční věže, vymezené souvislou zástavbou patrových, převážně renesančních a barokních domů s podloubím. Nalezneme zde mj. unikátní průčelí domu „U rytířů“, který je sám o sobě historickou památkou. V siluetě náměstí se i po klasicistní přestavbě místy prosazují dynamické barokní štíty. V působivém městském panoramatu vyniká vrcholně renesanční arkádový zámek z let 1568–1581 s originální sgrafitovou výzdobou, který je od roku 1999 zařazen na Seznamu světového dědictví UNESCO. Následně barokní piaristická kolej s kostelem Nalezení sv. Kříže z let 1716–1730 a původně gotický kostel Povýšení sv. Kříže, patří mezi dominanty a výrazné památky města Litomyšl. Městská památková rezervace se zde nachází nejen kvůli ochraně těchto památek a prostoru kolem nich, ale i pro samotný historický vývoj centra a města, který se povedlo dochovat. [128]

Činnosti a děje na území městské památkové rezervace se řídí platnými právními předpisy, zejména zákonem č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči ve znění pozdějších právních předpisů a Výnosem ministerstva kultury České socialistické republiky ze dne 21. prosince 1987 čj. 16 417/87-VI/1, kterým se prohlašuje historické jádro města Litomyšl za MPR. Právně je vymezena a vydána rozhodnutím č. 19139/65-V/2, Výnos MŠK čj. 19.139/65-V/2 o zřízení městské památkové rezervace v Litomyšli. [128]

Mapa 8: Plán památkové rezervace – Litomyšl

Zdroj: www.pamatkovykatolog.cz

Dokument pochází nejspíše z roku 1965, kdy byla památková rezervace vyhlášena. Z plánu je patrné, že historické centrum se skoro nezměnilo oproti dnešní podobě. Městská památková rezervace tedy zahrnovala již od svého vzniku celé historické centrum. Můžeme zde vidět nejen stavby, ale například i zeleň, která je zde vyobrazena šrafovanými plochami.

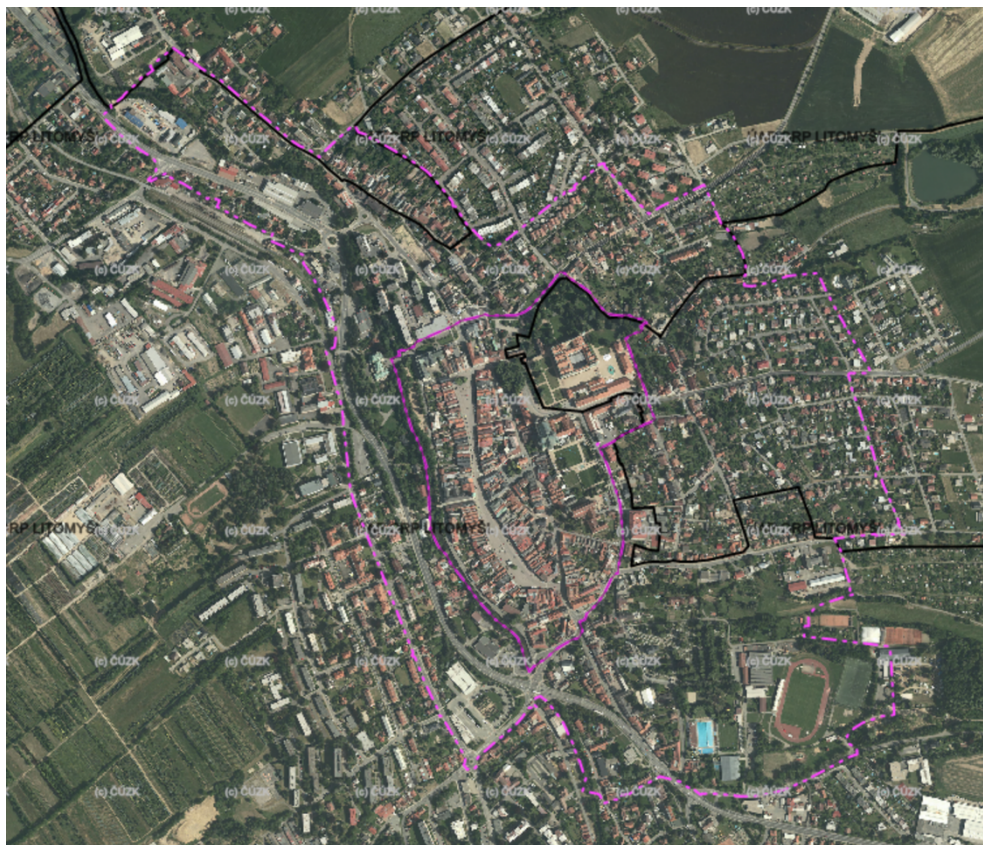

Mapa 9: Detailnější plán památkové rezervace Litomyšle s legendou

Zdroj: www.pamatkovykatolog.cz

V plánu vidíme, že jsou stavby rozděleny do 4 kategorií. Zámecký areál (viz kap. 7.2 odst. 1) tvoří samostatnou lokalitu. Jedná se o národní kulturní památku a jiná v Litomyšli nebyla a není. Následně jsou všechny stavby v historickém centru rozděleny do tří kategorií podle důležitosti ochrany. Samostatné památky jsou vyznačeny modrou barvou. Patří sem jak kostel Povýšení sv. Kříže (viz kap. 7.2 odst. 2), chrám Nalezení sv. Kříže (viz kap. 7.2 odst. 4), kostel Rozeslání sv. Apoštolů, dále budova Regionálního musea, piaristická kolej, tak i některé měšťanské domy. Stavby jsou památkami díky dobrému dochovanému stavu jak fasád domů, tak i dalších prvků (původní výzdoba, tvar, interiér apod.). Ráz veřejného prostoru udávají právě tyto památky. Díky nim, jejich podobě a umístění má historické centrum takovou hodnotu. Další kategorie tvoří objekty a plochy památkového zájmu (šedá barva) a ostatní chráněné památky a plochy (zelená barva). Obě kategorie zahrnují veškeré další stavby v historickém centru, u kterých je

snaha o ochranu, ale nejedná se přímo o plnohodnotnou památku. Většina domů na Smetanově náměstí a v přilehlých uličkách má původní nebo velmi zachovalou podobu přední fasády domu. Pro zachování historického rázu centra je velmi důležité toto neměnit. [129]

Mapa 10: Technická mapa Litomyšle – vyznačení MPR a OP

Zdroj: www.gis.litomysl.cz/uap/

Současná hranice městské památkové rezervace (MPR) a jejího ochranného pásma (OP) je vymezena jak v územním plánu Litomyšle, tak i v technické mapě města. Jako podklad slouží letecká mapa a následně fialovou čarou je vyznačena MPR a OP a černou jsou vyznačeny hranice městských částí města.

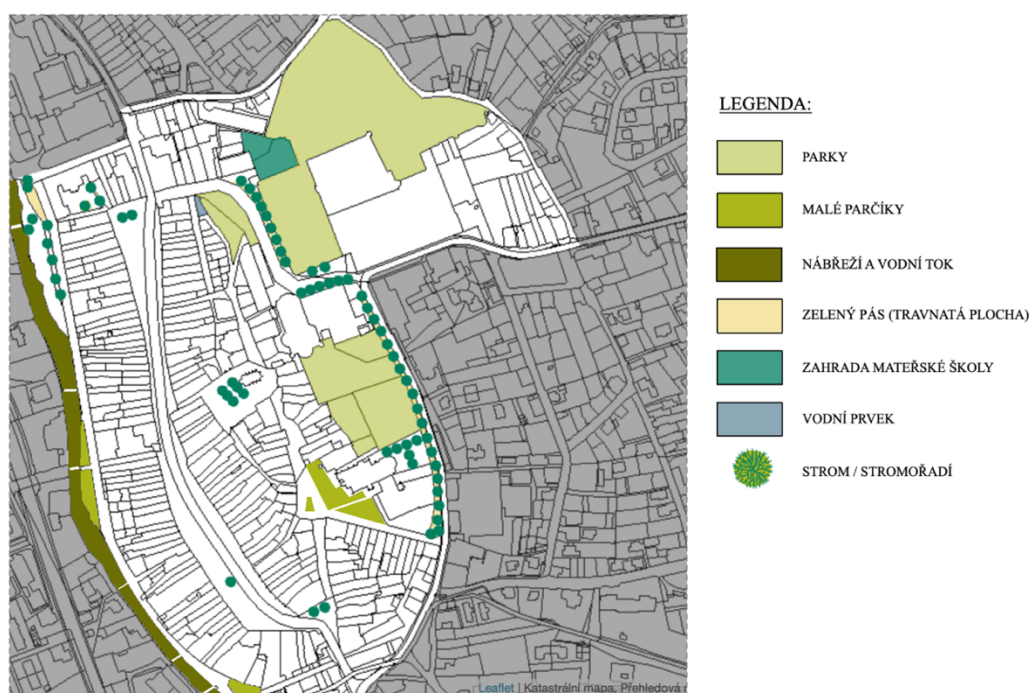
Je tedy jasně vidět, že městská památková rezervace je již od jejího vyhlášení stále stejně velká a neměnná. V současné době je rozšířena o ochranné pásmo, pro které neplatí stejné podmínky a pravidla ochrany, jako pro samotnou MPR, ale je zde více podmínek než v okolní části města. Toto pásmo je zde hlavně pro zachování návaznosti historického centra na okolí a zachování pohledových os.

7.3.4 SOUČASNÁ ZELEŇ

Podpora výsadby a údržby zeleně v Litomyšli je jednou z dlouhodobých snah vedení města. Dobře udržované a správně vybrané odrůdy stromů, keřů i květin mají pozitivní vliv nejenom na vzhled ulic, pomáhají se zadržováním vody, ale také slouží jako přirozené prostředí pro drobné živočichy, zlepšují kvalitu vzduchu, snižují prašnost a například i ochlazují a stíní své okolí (viz kap. 6.1). Z tohoto důvodu připravily úřednice

z odboru místního a silničního hospodářství přehledný manuál určený zejména pro majitele velkých podniků, v němž jim představují možné způsoby ozelenění továren, skladů a dalších budov i veřejných prostranství v jejich majetku (viz kap 4.1). [130]

Najdeme zde městské parky, menší parkově upravené plochy, zeleň občanské vybavenosti, ostatní zeleň (viz kap 4.2). V neposlední řadě zeleň obytné zástavby, konkrétně zahrady měšťanských domů, které tvoří jakýsi vnitroblok. Tyto zahrady však jsou obyvatelům a návštěvníkům města skryty a navštěvují je pouze vlastníci pozemků. Proto jsem je z analýzy vynechala. Tuto zeleň nelze nijak upravovat a měnit jedná se o soukromé pozemky. Navíc většina není ani vidět, protože se nachází mezi zastavěnou částí města a je tedy ze všech stran obestavěna soukromými domy. Pokud se procházíte po městě nemáte tedy šanci většinu zahrad spatřit a nemají na vás tedy žádný vliv.

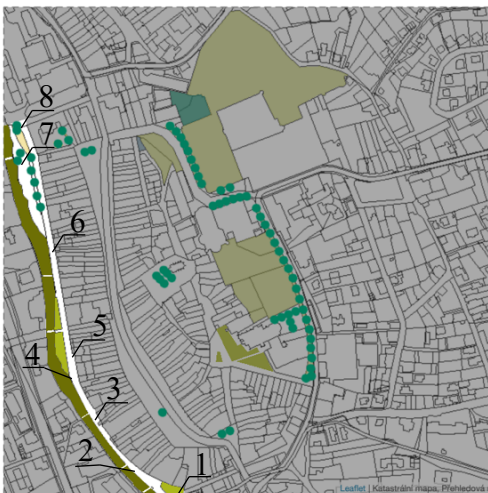
Mapa 11: Katastrální mapa historického centra města Litomyšl s vyznačenými plochy zeleně

Zdroj: www.cuzk.cz

Vypracoval: autor práce

7.3.5 ROZBOR JEDNOTLIVÝCH ČÁSTÍ

1. Vodní valy

Lokalitu představuje podlouhlá ulice vinoucí se podél vodního toku řeky Loučné. Tvoří ji komunikace s jednosměrným provozem, několik parkovacích ploch, zadní strany měšťanských domů, menší parkově upravené plochy a park s dětským hřištěm. Pokud projdeme celou ulicí směrem od světelné křižovatky po Smetanův dům (od jihu k severu), tak může krásně vidět, že část ulice prošla revitalizací. Jedná se o lokalitu, kde je park s dětským hřištěm a přilehlé plochy. Jednoduše řečeno je to od konce ulice, až do části ke křižovatce u městské policie (průjezd

od náměstí a most přes řeku, kde je vystavěn nadchod pro pěši přes komunikaci I/35). U této křižovatky byly provedeny menší parkové úpravy břehu řeky Loučné, tak že mezi komunikací a vodním tokem se vytvořila parková plocha s lavičkami a stromy. Ta slouží pro možný odpočinek obyvatel a turistů města., ale i vytváří pohledově zajímavější a hezčí místo. Mezi skutečným břehem řeky a tímto parčíkem je vyzděná zídka, která tvoří jakousi bariéru mezi vodním tokem a zbylou plochou, ale i umožňuje posezení přímo na ní. Tato zídka je průběžná po celé délce zrevitalizované části ulice.

Centrální dětské hřiště Vodní valy - Obnova nábřeží řeky Loučné probíhala v letech 2012–2017 a měla lokalitě vrátit funkce, o něž přišlo kvůli necitlivým úpravám ve druhé polovině 20. století. Především přiblížit řeku zpátky každodennímu životu města, vytvořit prostor, který budou lidé moci využívat k trávení volného času, a lépe propojit historickou část Litomyšle s okolím řeky a parkem u Smetanova domu. [131]

Obrázek 54: Pohled na ulici vodní valy 1
Zdroj: www.mapy.cz

Obrázek 55: Pohled na ulici vodní valy 2
Zdroj: www.mapy.cz

Obrázek 56: Pohled na ulici vodní vally 3
Zdroj: www.mapy.cz

Obrázek 57: Pohled na ulici vodní vally 4
Zdroj: www.mapy.cz

Obrázek 58: Pohled na ulici vodní vally 5
Zdroj: www.mapy.cz

Obrázek 59: Pohled na ulici vodní vally 6
Zdroj: www.mapy.cz

Obrázek 60: Pohled na ulici vodní vally 7
Zdroj: www.litomysl.cz

Obrázek 61: Pohled na ulici vodní vally 8
Zdroj: www.mapy.cz

- **Popis zeleně:**

Lokalita je tvořena zelenými břehy řeky, dvěma menšími parkově upravenými plochami, ochranným a izolačním travnatým pásem se stromořadím a parkem s dětským hřištěm. Část ulice prošla velmi zdárnou revitalizací. Byl zde upraven vodní břeh, vyžděna zídka na okraji mezi šikmým břehem řeky a parkovou plochou a v neposlední řadě došlo k úpravám povrchů. Dětské hřiště je tvořeno jemným štěrkem. Komunikace je nově vydlážděna žulovými kostkami. Tato obnova prostoru velmi prospěla a oživila ho. Parčík na opačné straně

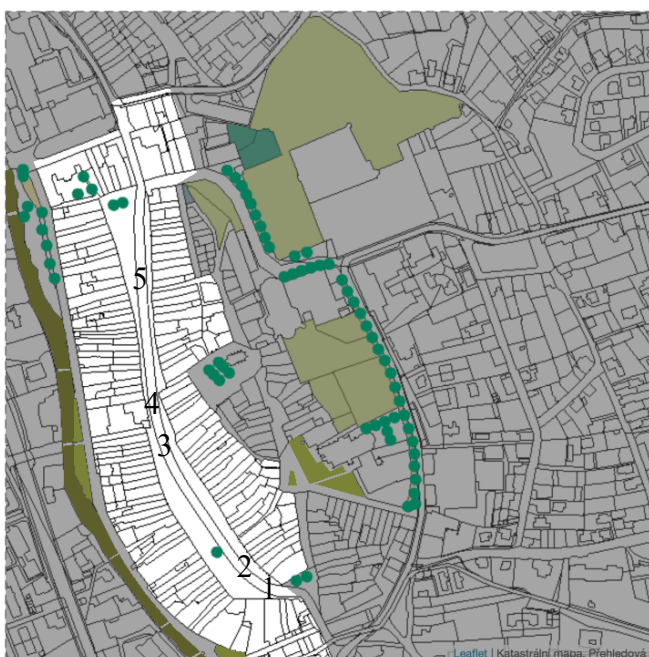
lokality (u kina) tvoří travnatá plocha se vzrostlými stromy a celý prostor je vyvýšen oproti přilehlé komunikaci. Tato lokalita není nijak využívána a na první pohled úplně nepřipomíná parčík, ale spíše ponechanou zelenou plochu. Na atraktivitě prostoru nepřidává ani odpadní kontejner a několik barevných popelnic mezi parčíkem a komunikací. Naproti najdeme most přes řeku, který se nachází na spojovací pěší trase mezi autobusovým nádražím a náměstím. Jedná se o velmi frekventovanou a využívanou cestu, která prochází skrze tuto ulici a následně průchodem mezi domy až na náměstí. Tato lokalita je tedy velmi využívaná pro průchod, ale lidé prostor jinak nevyužívají. Proto si myslím, že by tento prostor zasloužil obměnu. Nacházíme se na okraji historického centra a měl by tomu tento prostor odpovídat určitou kvalitou veřejného prostoru. Což bych řekla, že právě tato lokalita nenaplnuje. Jsem přesvědčena, že ulici vodní valy většina lidí vnímá jako jeden prostor a je velká škoda, že revitalizace byla provedena pouze na části ulice, a ne podél celé.

- **Návrh úprav prostoru:**

Pro zlepšení a zkvalitnění prostor by pomohlo provést revitalizaci ke které zde došlo i dále, aby se prošla celou délkou ulice. Rozšíření obytné zóny pro jasně dané dopravní řešení ulice. Dochází zde totiž k velkému prolínání pěší a motorové dopravy, avšak prostorové podmínky na oddělení těchto druhů dopravy zde nejsou. Následně vydláždění silnice v celé šířce ulice dlažebními kostky. Úprava nábřeží, tak aby v místech, kde to prostor dovolí se mohlo využívat i lidmi. Například u mostku u kina lidé často krmí zvířata v řece nebo u ní (kachny, ryby, nutrie apod.), ale prostor pro to zde není, a tak lidé stojí na tomto mostku a brání ve snadném dvouproudečném přecházení. Koryto řeky je sice z velké části vybetonované podél celé délky ulice, ale právě v tomto místě je z jedné strany (západní) travnatý terén a na vrchu jsou vysázeny stromy podél komunikace. Právě tento břeh vybízí k renovaci, a to vytvoření kaskádovitých schodů, tak aby právě lidé, kteří ať už krmí nebo pouze pozorují zvířata, nebo i jen se chtějí zdržet u řeky měli možnost využít tento prostor mimo hlavní trasu, ale nemuseli nikam docházet. Z důvodu možná zvednutí hladiny řeky (ke které dochází často), jsou kaskády velmi výhodné,

protože nehrozí ohrožení navýšení hladiny toku. Podobné kaskádovité schody právě na břehu řeky Loučné najdeme o kousek dále za Smetanovým domem a tvoří nejen možnost propojení řeky a lidí, ale i vytváří krásný přírodní prvek ve městě (schody jsou dřevěné). Následně si myslím, že by si revitalizaci zasloužil parčík u kina. Zde by šel vytvořit krásný park, který by mohl být mnohem více využíván, než jak je tomu dnes. Pokud bychom prostor s popelnicemi dokázali oddělit například dřevěnými přístřešky a kolem nich přidali izolační zeleň, bude tato lokalita atraktivnější. Následně je vidět, že tomuto parčíku není věnována pozornost a nachází se zde pouze zeleň vyžadující velkou, či časově náročnou údržbu. Pokud by zde došlo k revitalizaci parku, zrušení vyvýšení travnaté plochy a propojení výškově parku s okolím. Přidání zeleně do praku a laviček umístěných uvnitř zeleně, a ne pouze na okraji na zpevněné ploše.

2. Smetanovo náměstí

Smetanovo náměstí tvoří ucelený a podlouhlý veřejný prostor připomínající ulici. Po celém svém obvodu je obklopen měšťanskými domy a většina z nich má i prostor podloubí. Podél domů je chodník mimo prostřední zúženou část, kde se nachází obytná zóna. Celým náměstím prochází komunikace a také zde najdeme velký počet parkovacích ploch. (viz kap.7.2 odst. 1).

Obrázek 62: Pohled na Smetanovo náměstí 1

Zdroj: www.mapy.cz

Obrázek 63: Pohled na Smetanovo náměstí 2
Zdroj: www.mapy.cz

Obrázek 64: Pohled na Smetanovo náměstí 3
Zdroj: www.mapy.cz

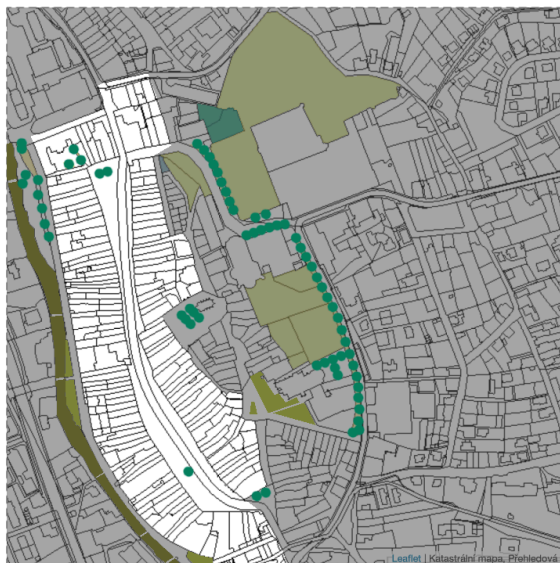

Obrázek 65: Pohled na Smetanovo náměstí 4
Zdroj: www.mapy.cz

Obrázek 66: Pohled na Smetanovo náměstí 5
Zdroj: www.mapy.cz

- **Popis zeleně:**

Zeleň se zde nachází jen velmi minimálně. Celý prostor náměstí je vydlážděný ze žulových kostek a obklopen domy, které navazují jeden na druhý (dalo by se říci řadové domy). Najdeme zde jeden listnatý vzrostlý strom s košatou korunou u morového sloupu nacházející se uprostřed horní části náměstí. Vytváří zde klidný a stinný prostor (hlavně v letních měsících). Kolem sloupu jsou lavičky pro možnost posezení a odpočinku a díky tomuto stromu se část z nich nachází v jeho stínu. Avšak bezprostředně vedle se nachází

další parkovací plochy, které tomuto prostoru velmi ubírají na atraktivitě. Další zeleň na náměstí najdeme až na úplně opačné straně náměstí u sochy Bedřicha Smetany. Jedná se o dva vzrostlé listnaté stromy s košatými korunami. U kmenů se nacházejí lavičky pro stinné a příjemnější posezení obyvatel a návštěvníků města. Kolem sochy jsou postaveny betonové květináče, aby tvořili bariéru. Zde se nachází květinová výzdoba po celý rok a mění se podle ročního období, aby zde stále bylo něco zeleného či kvetoucího. Květináče jsou rozmístěny pravidelně a půdorysně připomínají písmeno U a společně se stromy tvoří obdélník kolem sochy. Přibližná celková délka je 70 m po obvodu. V neposlední řadě na náměstí zeleň tvoří květináče pověšené v klenbách podloubí a postavené na parapetech oken domů. Jedná se však pouze o doplňkovou drobnou zeleň, která je zde hlavně z estetického důvodu. Také ji zde nenajdeme po celý rok, ale pouze přes letní měsíce.

- **Návrh úprav prostoru:**

Celá lokalita Smetanova náměstí by potřebovala revitalizaci, především z důvodu dopravy. Dochází zde ke kolizi chodců s auty a prostor se postupně stává čím dál méně bezpečným. Pokud by došlo k revitalizaci vznikla by zde i šance na přidání zeleně do centra, která zde v tuto chvíli skoro není. Město Litomyšl, řeší již několik návrhů na revitalizaci a vím, že je to v plánu v následující budoucnosti, ale zda se to někdy povede realizovat je zatím v nedohlednu. Jednalo by se o celkovou úpravu veřejného prostoru. Pokud ponecháme komunikaci v místě, kde se nachází v současné době a podél ní vytvoříme parkovací plochy a zbytek plochy necháme pro chodce vznikne nám možnost přidání zeleně pro oddělení dopravy. Tedy mezi parkovacími stáními a zbylou plochou města by mohl vzniknout zelený pás s keři, který by zde tvořil oddělovací část a bezpečnější a estetičtější předěl. Následně by na náměstí vznikl bezpečnější prostor a přibila by zde zeleň, které je tu v současné době velmi málo. Tento návrh by také pomohl vyřešit nedostatek prostoru pro možný vznik zahrádek a venkovních teras kaváren, restaurací a podobných zařízení, která se na náměstí nacházejí ve velké míře. Další drobnou zeleň by zde mohla tvořit květinová výzdoba právě těchto venkovních teras.

3. Náměstí Václava Havla a Jiráskova ulice

Tato lokalita je tvořena budovou bývalé piaristické koleje, piaristického chrámu Nalezení sv. Kříže a regionálního musea (viz kap. 7.2 odst. 4) mezi nimiž se nachází veřejný prostor náměstí Václava Havla. Následně zde najdeme městský park a Jiráskovu ulici (viz kap. 7.2 odst. 4). Prostor náměstí a ulice prošel v minulých letech revitalizací a došlo zde k novému vydláždění celého prostoru žulovými kostkami. Celou lokalitou prochází jednosměrná komunikace, podél které se je několik parkovacích stání.

Obrázek 67: Nám. V. Havla a Jiráskova ulice 1
Zdroj: www.mapy.cz

Obrázek 68: Nám. V. Havla a Jiráskova ulice 2
Zdroj: www.mapy.cz

Obrázek 69: Nám. V. Havla a Jiráskova ulice 3
Zdroj: www.mapy.cz

Obrázek 70: Nám. V. Havla a Jiráskova ulice 4
Zdroj: www.mapy.cz

Obrázek 71: Nám. V. Havla a Jiráskova ulice 5
Zdroj: www.mapy.cz

Obrázek 72: Nám.V. Havla a Jiráskova ulice 6
Zdroj: www.mapy.cz

- **Popis zeleně:**

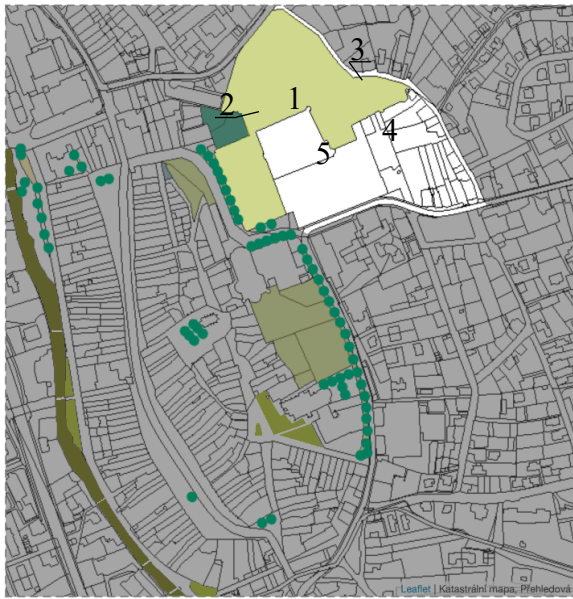
Zeleň je zde tvořena hlavně městským parkem, který se nachází ve svahovitém terénu. Najdeme zde sochu A. Jiráska a cestičky s lavičkami skrze park. Následně dva vodní prvky. Prvním je kašna ve tvaru sudu s obručemi, širokého kolem tři metrů, přetéká zde asi metr nad zemí nepřetržitě voda a po vnějším obvodu klouže do odpadního oválu. Hlavně v době letních veder je ideálním místem k osvěžení. Relativně klidná hladina chovající se jako zrcadlo pak v protisvětle zobrazuje okolní předměty, hlavně pak průčelí Piaristického kostela. Nacházející se na okraji parku u Regionálního musea.

Z kašny ve tvaru sudu Druhým je Máchadlo (modrá plocha na mapě vlevo) z 18. století s vyobrazením Madony, která je jeho součástí. Příjemné prostředí, osazené lavičkami pod korunami kaštanů, se těšilo velké oblibě a mělo takřka „lázeňský“ charakter. Původní funkce máchadla se postupně začala měnit na okrasný vodní prvek. Místo bylo roku 1941, upraveno na nádrž. Zásadní proměnou prošel prostor po roce 2005. Mimo zajištění dvou vodních pramenů a osazení dřevěného „mola“ po obvodu podsvětlené vodní plochy, ale i restaurátorské práce na Kašince Panny Marie. V parku je několik vzrostlých vysokých listnatých stromů a travnatá plocha. Další zeleň tvoří travnatý pás se stromořadím menších listnatých stromů s polopropustnými korunami podél zámecké zdi a komunikace. Oddělující přílehlý chodník pro pěší podél zámecké zdi od parkovacích stání a přílehlé komunikace. Další zeleň najdeme na náměstí Václava Havla, a to osamocené menší listnaté stromy. Jsou umístěny mezi parkovacími stáními podél budovy bývalé piaristické koleje a tvoří stromořadí a následně podél zámecké zdi. Tyto stromy jsou vysázeny do dlažby a pouze těsně kolem kmene je ponechána do kruhu hliněná plocha. [132], [133]

- **Návrh úprav prostoru:**

Sice celý tento prostor prošel před několika lety celkovou proměnou, ale myslím si, že zeleň zde šla stranou. Původně bylo v plánu, že prostor náměstí bude využíván pro městské akce, a proto zde byla plocha ponechána celá vydlážděná, avšak tak tomu dodnes úplně není. I když se zde některé akce konají (hlavně jarmark) nemyslím si, že musí být tato plocha celá vydlážděna a pokud se po ní pohybujeme v dobu, kdy se na náměstí nic nekoná (většinu času) máme pocit rozlehlosti a velikosti. Myslím si, že ke stromům by měla být přidána zelená plocha minimálně v kruhovém okolí stromu. Následně si myslím, že by bylo příhodnější oddělení svahovitého terénu u musea a ostatního prostoru zelení (například travnatým pásem s keřovým patrem než nizoučkým zábradlíčkem, jak je tomu v současné době. Následně si myslím, že zelený pás se stromořadím podél zámecké zdi by mohl pokračovat v užší míře i přes náměstí a nemusel by být pouze podél Jiráskovi ulice. Z důvodu možného stínění a zaclonění památek a významných dominant města, bych nepřidávala již vysokou zeleň, ani nic co by tvořilo dominantu prostoru. Avšak široká zpevněná plocha působí jednoduše a mohutně, čemuž by přidaná drobná zeleň napomohla zmírnit či ne úplně odstranit.

4. Zámecký areál

Zámek (1 v mapce) v Litomyšli je zajímavou ukázkou úpravy italského renesančního paláce na českomoravském pomezí. Byl postaven v 60.–80. letech 16. století. Okázalou rezidenci Pernštejnů doplnily v 17. a 18. století barokní a klasicistní úpravy za účasti předních barokních umělců. Zámek byl v roce 1999 zapsán na Seznam světového a kulturního dědictví UNESCO (více o zámku viz kap. 7.2 odst. 5).

Areál zámku se skládá ze samotné budovy zámku se sklepením, dvou parků (anglický a francouzský), tří nádvoří, budovy kočárovny, konírny, jízďárny, zámeckého

pivovaru spolu s Rodným bytem Bedřicha Smetany. [134]

Obrázek 73: Zámek Litomyšl - 1

Zdroj: www.kudyznudy.cz

Sklepení (2 v mapce) se nachází pod zámekem a bylo dlouhá léta veřejnosti nepřístupné. Po rekonstrukci v sedmdesátých letech 20. století bylo připraveno jako bezpečnostní kryt pro civilní obyvatelstvo a prakticky utajeno. Teprve po společenských změnách v devadesátých letech se otevřelo návštěvníkům. Sály díky vysokým klenutým stropům nevyvolávají stísněné pocity. Najdeme zde umístěné sbírky soch od sochaře Olbrama Zoubka, které na atraktivitě prostoru jen přidávají. Vytváří velmi turisticky navštěvované místo. Následně sem bylo v roce 2014 instalováno „Srdce pro Václava Havla“, která sem přidává zase modernější architektonické dílo. [135]

Obrázek 74: Zámecké sklepení - sochy- 2
Zdroj: www.zameckesklepeni.cz

Obrázek 75: Zámecké sklepení - srdce V. Havla - 2
Zdroj: www.srdceprovaclavahavla.cz

Kočárovna (3 v mapce) je klasicistní dvoupodlažní nepodsklepená zděná obdélníková budova s valbovou střechou krytou bobrovkami. Bývalá kočárovna je jedna z budov zámeckého areálu, která dotvářející uzavřené nádvoří u vjezdu. Ještě po polovině 20. století se budova kočárovny nacházela v historizující podobě z roku 1874, kdy byl původní klasicistní objekt snižen, získal sedlovou střechu a fasádu v duchu soudobé industriální (železniční) architektury. Nevyhovující zchátralý stav si v šedesátých letech vyžádal vypracování projektu rekonstrukce pro výstavní účely. V roce 1969 byla razantně přetvořena zejména jižní část objektu s novým schodištěm, výtahem, sociálním zázemím a dokonce trafostanicí. Na průčelí se změny projeví zejména uplatněním sdružených oken v patře. V tomto stavu – necitlivém vůči původní památce – objekt přetrval do roku 2011, kdy byla zahájena jeho rekonstrukce v rámci programu Revitalizace zámeckého návrší. Autoři v celém objektu odstranili dodatečně vložené příčky i novodobé schodiště. Přízemí, kde kdysi stávaly kočáry, upravili pro provoz cafeterie; její bar, sezení a nezbytné sociální zázemí. Dřevěná vrata v arkádách nahradily posuvné skleněné „stěny“, při jejichž plném rozevření může kavárna „expandovat“ i do prostoru nádvoří.

Přízemí s prvním patrem propojilo jednoramenné schodiště „ukryté“ v úzkém kvádrovém objemu z laminátu. Poměrně velkých změn doznal také exteriér; architekti zkorigovali tvar novodobé římsy, která deformovala hmotu celého objektu, a nepatrně tak snížili celkovou výšku stavby; fasádu „očistili“ odstraněním nepůvodních dekorativních říms a barevně scelili světlým vápenným štukem, aby korespondovala se sousedními hospodářskými budovami. Budova je zapsána jako nemovitá národní kulturní památka. [136], [137]

Obrázek 76: Kočárovna - 3
Zdroj: www.pamatkovykatolog.cz

Obrázek 77: Jízdárna - 4
Zdroj: www.pamatkovykatolog.cz

Jízdárna (4 v mapce) je barokní přízemní jednopodlažní nepodsklepená obdélníková zděná budova zastřešená sedlovou střechou s drobnými vikýřky tvaru volského oka, kryta pálenou krytinou. Později zásadně stavebně upravená, s cenným barokním kamenným portálem s aliančním znakem Trauttmansdorffů. První údaje o stavbě jízdárny jsou z roku 1635. Po roce 1726 prošla budova obnovu po požáru. V 50. letech minulého století sloužily prostory jako výkrmna prasat. V 70. letech 20. století proběhla rozsáhlá úprava celého objektu. Kvůli zajištění dostatečné únosnosti z důvodu plánovaného umístění archivu do prostoru podkroví jízdárny byl v rámci těchto úprav zbudován také betonový strop a krov. V rámci projektu Revitalizace zámeckého návrší byla roku 2011 jízdárna adaptována na multifunkční variabilní sál. Dnes, se zde odehrávají příležitostné koncerty, konference a výstavy. Největší sál na celém Zámeckém návrší, který vznikl uvnitř bývalé zámecké jízdárny, pojme až 600 osob. Objekt je zapsán jako nemovitá národní kulturní památka. [138], [139], [140]

Po dokončení zámku byla jižně od něj zahájena stavba pivovaru (5 v mapce). Původně renesanční zámecký pivovar z 60. let 16. století následně barokně upravovaný v 1. pol. 18. století. Pod barokní fasádou jsou ukryta stejná psaníčka, kterými je ozdoben samotný zámek. Jedná se o dvoupodlažní zděná budova na obdélném půdorysu zastřešená sedlovými, mansardovými a pultovými střechami s pálenou krytinou. Objekt má velmi složitý stavební vývoj, s několika renesančními etapami. Renesanční budova byla dokončena r. 1630 avšak v jejím místě možno předpokládat starší budovy (ve zdivu zazděný fragment gotického žebra). Objekt byl několikrát přestavován, nejpodstatnější byl barokní zásah v 1. pol. 18. století, kdy bylo upraveno západní průčelí a severní hlavní vstup. Jižní průčelí bylo upravováno v 19. století (historismus) a následně rekonstruováno poč. 21. stol. V obytné části pivovaru se narodil skladatel Bedřich Smetana. V roce 1924

byla veřejnosti zpřístupněna Smetanova rodná světnička, od roku 1949 potom celý byt. Nemovitost je zapsána jako národní kulturní památka. [140], [141]

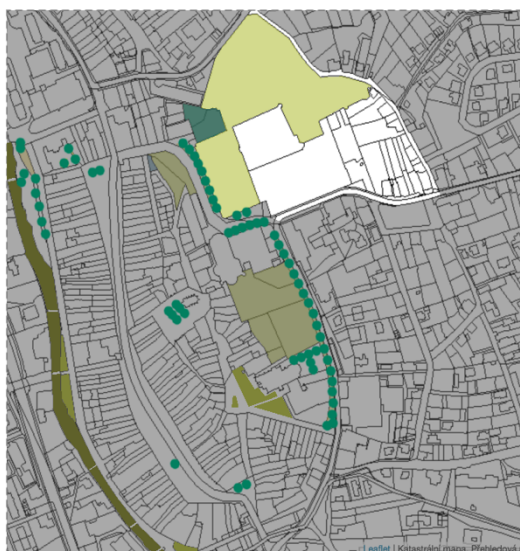

Obrázek 78: Pivovar – pohled od zámku - 5
Zdroj: www.lam.litomysl.cz

Obrázek 79: Pivovar – pohled z ulice – 5
Zdroj: www.hotel.cz

- **Popis zeleně:**

Klidná místa k odpočinku nabízejí zámecké zahrady, které obklopují zámek ze tří světových stran.

Mezi zámeckým nárožím a empírovou panskou budovou, dříve bytem ředitele panství, projdeme do francouzské zahrady. Jedná se o symetricky založenou zahradu, upravovanou sadovnickými úpravami (tvoří geometrické tvary, zde hlavně obdélníky). V nároží před námi je salet, romantický pavilon z konce 18. století, který stojí na dělostřeleckém bastionu, jenž je pozůstatkem opevnění zámku z 16. století. Na ohradní zdi stojí tři empírové vázy

(vycházející z antických vzorů) z roku 1796 a 4 barokní sochy antických božstev, vpravo Mars a Minerva z období klasicismu, vlevo barokní plastiky Apollona, Cerery, Diany a Plutona. Původně byly tyto sochy otočeny směrem k městu, avšak od roku 1952 směřují do zahrad. Francouzská zahrada přiléhající k východnímu křídlu poskytuje nejen výhled na chrám Nalezení sv. Kříže a Regionální muzeum, ale můžete odsud vstoupit na arkády zámku a do Zámeckého sklepení.

Přírodní anglický park zřízený v 19. stol. místo původní barokní zahrady nyní s herními prvky pro děti, které jsou součástí programu Litomyšlení vyzyvá nejen k procházkám, ale i k nevšedním a výjimečným chvilcům. Stále větší oblibu si získává snítaně v trávě, lehátková vyhlídka a opravdovým vrcholem romantiky je svatba v zámeckém parku. Po rozsáhlé rekonstrukci v rámci projektu Revitalizace zámeckého návrší získal park díky ateliéru HŠH řadu moderních architektonických prvků, které na sebe strhávají nemalou pozornost návštěvníků. Přírodně krajinářský park situovaný severně a východně od hlavní zámecké budovy byl založen v místech zasypaných středověkých obranných příkopů. Jeho předchůdkyní byla formální barokní zahrada. Na přelomu 18. a 19. století byla geometrizovaná barokní okrasná zahrada nahrazena dobově módnějším a volněji koncipovaným přírodně krajinářským parkem. V parku najdeme kromě některých vzácných dřevin, potůčků v laminátových korytech, malého rybníčku a voliéry také sochu lva z roku 1808 (pískovcový pomník s latinským nápisem). Střední část parku je upravena pro umístění mobilního jeviště a hlediště. Tento prostor vymezují dva vystupující terénní útvary, což jsou původní hliněné dělostřelecké rondely, pozůstatek opevnění hradu z 15. století. Přírodní složka parku byla také obohacena o menší stavební prvky, jakým byl chrámeček, ptačí voliéra, grotta či umělý vodopád. Podle dostupných historických podkladů byl park vždy řešen v krajinářském stylu.

Do Revitalizace zámeckého návrší v roce 2011 byl zahrnut i park a došlo k odstranění nevhodných úprav, uvolnil se pohled na hlavní dominantu parku, kterým je zámek, a „otevřely“ se potoky, které nově opět vedou po povrchu. Trasa vody maximálně respektuje stávající stromy a je zdůrazněna také tím, že jsou koryta potoků z umělého materiálu. Trasy cest i terén parku vycházejí z historických mapových podkladů. V rámci revitalizace byly odstraněny stromy a porosty ve špatném zdravotním stavu, případně stromy poškozené - především vichřicí z roku 2008. Zůstaly zde stromy zdravé a u některých poškozených byl proveden odborný řez. Vysázely se nové převážně domácí druhy stromů – lípa, olše, vrba a javor. Celkem bylo nově vysazeno 11 065 kusů rostlin. [142], [143], [144], [145], [146]

Zeleň je v této lokalitě tvořena těmito dvěma udržovanými a veřejnými zámeckými zahradami.

- **Návrh úprav prostoru:**

Celý areál je památkově chráněný a prošel v roce 2011 velmi zdařilou revitalizací. Myslím si, že díky ní zde došlo k proměně, tak jak by tomu mohlo být i v dalších částech města. Nemyslím si, že by v tuto chvíli lokalita vyžadovala nějaké úpravy zeleně.

5. Šantovo náměstí a kostel Povýšení sv. Kříže

Tato lokalita je tvořena prostorem malinkého náměstí, kterému dominuje kostel s navazujícím proboštvím.

Šantovo náměstí získalo svoji dnešní podobu v první třetině 19. století. Impulsem pro velké stavební úpravy byl požár v roce 1814, který toto prostranství, tehdy nazývané Kozí rynek, zásadně postihl. Odstraněna byla neuspořádaná okolní zástavba i objekty před průčelím kostela. Místo protнула tzv. Nová ulice (dnes Rektora Stříteského), která poprvé rozlomila hradební linii a spojila město se

čtvrtí Záhradí, pokrylo jej nové dláždění a prostor doplnila kašna. „Komorní“ atmosféru náměstíčka sice později částečně postihla regotizace děkanského kostela z let 1898 - 1899, jeho půdorys nicméně zůstal nezměněn, a to až dodnes. Po tzv. sametové revoluci město přikročilo k náročné komplexní obnově památkové rezervace, včetně tzv. podzámčí s Šantovým a Toulouvcovým náměstím a přiléhajícími uličkami. Změny se projeví především tak, že byly asfaltové plochy nahrazeny novou žulovou dlažbou a svah k proboštví byl doplněn o nové „jezdecké schody“, které nahradily příkrou asfaltovou cestu. Ustavil se nový střed prostranství v místě, kde se setkávají ulice Umrličí a Šmilovského, a vymezili jej trojúhelníkovou, zčásti zatravněnou plochou, do jejíž špiče byl umístěn litinový prameník a trojici atypických laviček. [147]

Kostel (viz kap. 7.2 odst. 2) vznikl renesančními a barokními přestavbami středověkého klášterního kostela augustiniánů z let 1356-78. Původně gotická trojlodní bazilika s dlouhým neodsazeným presbytářem a věží v průčelí je postavena ve svahu nad Šantovým náměstím. Odtud je přístupná po kamenném dvouramenném schodišti, vedoucím ke vstupnímu portálu. Jedná se o významnou architektonickou památku s kvalitní interiérovou výzdobou. Kostel Povýšení sv. Kříže se stal farním kostelem, když k němu po roce 1421 byla přenesena fara od kostela sv. Klimenta, který přestal sloužit svému účelu. Ve 2. polovině 18. století byla postavena současná budova proboštví v těsném sousedství kostela, kde nahradila starší budovu děkanství. Ve dvacátém století byl kostel za nacistické a komunistické totality značně zrušeno. Po roce 1989 během 15 let usilovné práce byl farní kostel i fara znovu obnoveny. V roce 1904 byl farnosti udělen titul proboštví. [148], [149]

Obrázek 80: Šantovo náměstí a kostel Povýšení sv. Kříže 1
Zdroj: www.mapy.cz

Obrázek 81: Šantovo náměstí a kostel Povýšení sv. Kříže 2
Zdroj: www.mapy.cz

Obrázek 82: Šantovo náměstí 3
Zdroj: www.lam.litomysl.cz

Obrázek 83: kostel Povýšení sv. Kříže 3
Zdroj: www.turistika.cz

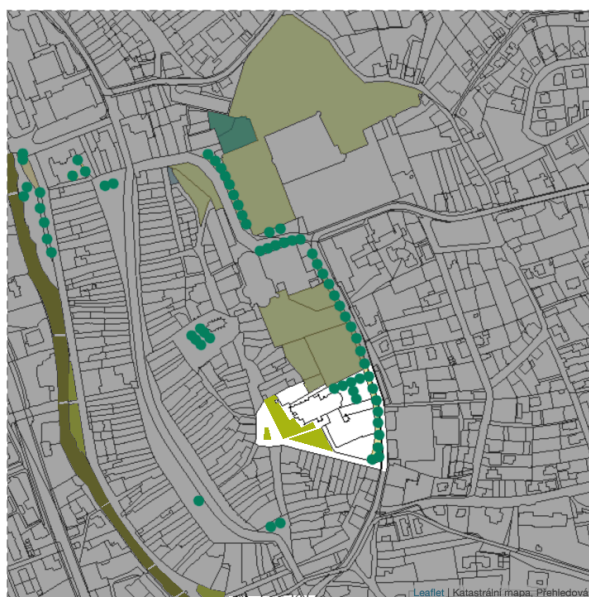

Obrázek 84: Kostel Povýšení sv. Kříže 4
Zdroj: www.mapy.cz

Obrázek 85: Kostel Povýšení sv. Kříže 5
Zdroj: www.mapy.cz

- **Popis zeleně:**

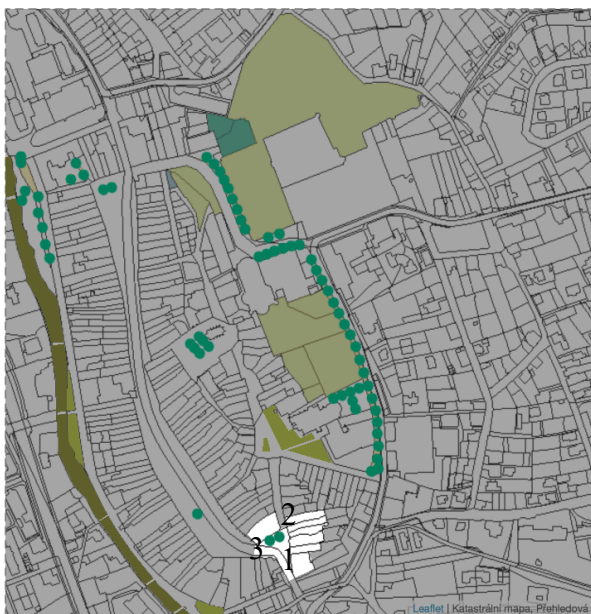
Uprostřed Šantova náměstí najdeme zelený trojúhelník tvořící jakýsi střed přilehlých ulic. Jedná se o travnatou plochu s jedním vzrostlým listnatým stromem s plnou a košatou korunou a s jedním nově vysazeným listnatým stromem. Ze západní a jižní strany kostela najdeme městský park s několika vzrostlými vysokými, ale i s menšími listnatými stromy, které dotváří poutavý pohled na kostel ze Šantova náměstí. Tento park je ve svahovitém terénu, který právě tyto stromy velmi vzhledně zakrývají. Kolem budovy proboštství je

vystavěna vysoká zeď z části se jedná o původní městské opevnění Litomyšle. Tato zeď tvoří plot podél zahrady přiléhající k budově probošství (jedná se o soukromí pozemek farnosti). Ze severovýchodní strany kostela se nachází parkoviště a zpevněná písčitá šterková veřejná plocha, která navazuje na sousední Klášterní zahrady a utváří průchod mezi zahradami a Šantovým náměstím. Stromořadí lemující tuto cestu na celou délku Klášterních zahrad dotváří lehký přechod mezi zastavěnou plochou a zahradami. Stejně dva stromy jsou také vysázeny na okraji parkoviště nacházejícího se v této lokalitě. Najdeme zde také travnatý pás doplněný o vzrostlé stromy nacházející se mezi přiléhající komunikací a touto lokalitou.

- **Návrh úprav prostoru:**

V této lokalitě se nachází hned několik parkovacích ploch, které plynule a bezprostředně navazují na chodník pro chodce. Hned na několika místech by však šla tato doprava od sebe oddělit zelenými pásy s nízkým keřovým patrem. Tedy mezi chodníkem před kostelem a přilehlým parkovištěm podél komunikace můžeme pro větší bezpečnost a navýšení estetičnosti a zlepšení dalších vlastností prostoru díky přidání zeleně přidat právě tento zelený oddělující pás. Také malý parčík uprostřed Šantova náměstí by snesl přidat na atraktivitě. Travnatá nevyužívaná plocha by mohla být doplněna o kvetoucí záhony či kvetoucí keře. Následně prostor za kostelem bych doplnila o stromy na obou stranách parkoviště, a ne pouze z jedné strany, jak je tomu nyní. Tyto stromy pocitově rozdělí plochu a mezi zástavbou a zpevněné plochy vnese zezeň. Nejsou zde vysázeny vysoké stromy, aby nezastiňovali pohled na kostel a nevytvářely možnou překážku pro chodce či vozidla v podobě popadaných větví, zvednutých kořenů apod. Tyto nové stromy by také navazovali na stromořadí mezi přilehlou komunikací a touto lokalitou.

6. Braunerovo náměstí

Hradební zeď se v severozápadním nároží jádra lomila k jihu a sledovala tok Loučné, plynule se zatáčející k Horní bráně mezi domy čp. 204 a 211 při jižním vyústění Braunerova náměstí. Zde stávala od 14. století městská brána, zvaná "německá". Zbourána byla roku 1822, protože již nebyla využívána a pro rozvíjející se obchod na náměstí byla překážející. Poté vznikl širší průjezd do Smetanova náměstí. Litomyšlské hradby mají charakter opevnění poddanského města, bez větší vojenské hodnoty, s funkcí převážně policejní. Braunerovo náměstí, tedy bylo vždy takové před náměstíčko. Jednalo se o veřejný prostor, zdržování lidí zde nebylo úmyslné (nejdříve se jednalo o prostor před městskou branou a následně o před prostor náměstí. Tato lokalita je ze všech tří stran obestavěna městskými domy a

má půdorysný tvar připomínající trojúhelník. Obklopují jej dvě komunikace, jedna propojující Smetanovo náměstí s okolím a druhá vede za městskými domy směrem k Šantovu a Toulouvcovu náměstí a dále. Jedná se tedy o malý veřejný prostor, který je však velmi frekventovaný a utváří prvotní dojem historického centra. [150]

Obrázek 86: Braunerovo náměstí 1
Zdroj: www.mapy.cz

Obrázek 87: Braunerovo náměstí 2
Zdroj: www.mapy.cz

Obrázek 88: Braunerovo náměstí 3
Zdroj: www.mapy.cz

- **Popis zeleně:**

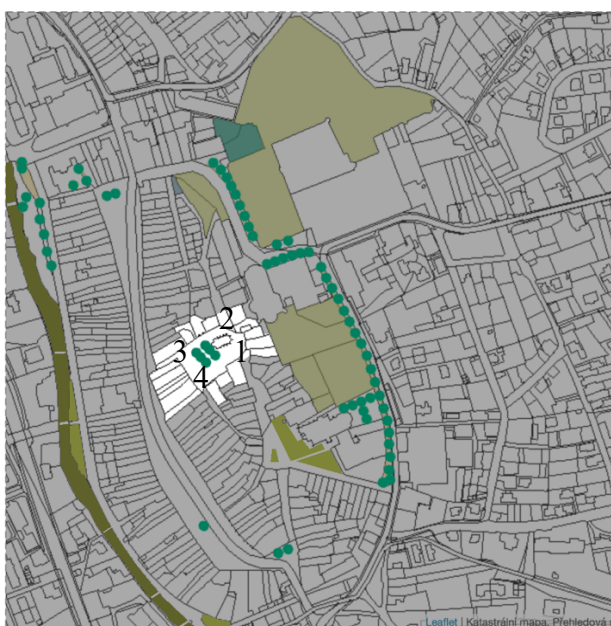

Zeleň zde najdeme pouze v podobě dvou listnatých vzrostlých stromů a květinové výzdoby, která je však pouze sezónní. Přes zimní měsíce jsou velké keramické květináče prázdné. Uprostřed náměstí je letní terasa přilehlé restaurace a kolem ní najdeme právě ty dva stromy a po obvodu jsou umístěny květináče. Další doplňkovou zelení bychom zde našli maximálně květináče na okenních parapetech přilehlých domů.

- **Návrh na úpravu prostoru:**

Celý prostor náměstí je tedy vydlážděný a zeleň zde najdeme jen minimálně. Na to, že se jedná o okrajovou část historického centra, a tedy první pohled na něj a první dojem vytváří právě tento prostor. Myslím si, že v Litomyšli najdeme poměrně dost zelených ploch a je škoda, že právě zde je jich pomálu a celý prostor tvoří zpevněná plocha. Viděla bych jako lepší variantu, místo zpevněné plochy, na které jsou květináče sem umístit zelený pás podél chodníku a venkovní terasy restaurace. Tento zelený pás by mohl být doplněn o květinové záhony, či kvetoucí keře, aby prostor ztraktivnil a tím, že by přibyla zeleň v centru by se zlepšilo i další faktory (viz kap. 6.1). Braunerovo náměstí stále tvoří jakousi vstupní část do centra města a vytváří nám prvotní dojem na celé centrum, proto si myslím, že by zde měla být navýšena hlavně pohledová zeleň. Také si myslím, že díky svému tvaru, by bylo vhodné vysadit ještě jeden listnatý strom, aby i tato zeleň utvářela jakýsi trojúhelník a utvářela hezčí prostor.

7. Toulovcovo náměstí

Toulovcovo náměstí, pojmenované podle středověkého, pověstmi opředeného litomyšlského měšťana Vavřince Toulovce, je považováno za pravděpodobně nejstarší osídlené místo v Litomyšli pod někdejší hradem. Historické pojmenování Špitálek nebo Špitálské náměstí upomíná na špitál a útulek pro zchudlé a staré měšťany, který zde stával od 14. století. Dnešní podoba náměstí se začala formovat v 19. století, kdy prošel regotizací kostel Rozeslání svatých Apoštolů (1838–1841) a prostor olemovaly honosné budovy městské reálky a

měšťanského domu. Definitivní půdorys náměstí získalo ve 20. století po demolici nevzhledného „užitkového“ objektu tzv. masných krámů na západní straně (1948) a po přístavbě budovy Potravinoprojektu z konce sedmdesátých let v jihovýchodním cípu. V devadesátých letech 20. století byly rekonstruovány inženýrské sítě, úpravy veřejných ploch (nová skladba) a nové uspořádání prostoru. Vznikl střed náměstí před kostelem, který vymezili pravidelnou čtvercovou plochou, který v dlažbě „protínají“ dvě diagonály a zároveň jej svírají čtyři úzké a dlouhé paprsky. [151]

Obrázek 89: Toulovcovo náměstí 1
Zdroj: www.mapy.cz

Obrázek 90: Toulovcovo náměstí 2
Zdroj: www.mapy.cz

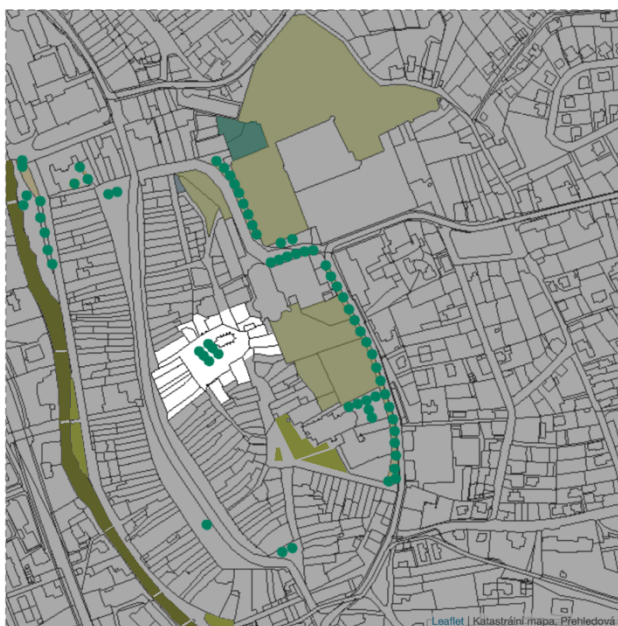
Obrázek 91: Toulovcovo náměstí 3
Zdroj: www.mapy.cz

Obrázek 92: Toulovcovo náměstí 4

Zdroj: www.mapy.cz

- **Popis zeleně:**

Celá plocha náměstí je vydlážděna. Zeleň je v této lokalitě zastoupena šesti listnatými stromy s košatými korunami před kostelem. Jinou zeleň zde najdeme maximálně jako květinovou výzdobu na okenních parapetech domů.

- **Návrh úprav prostoru:**

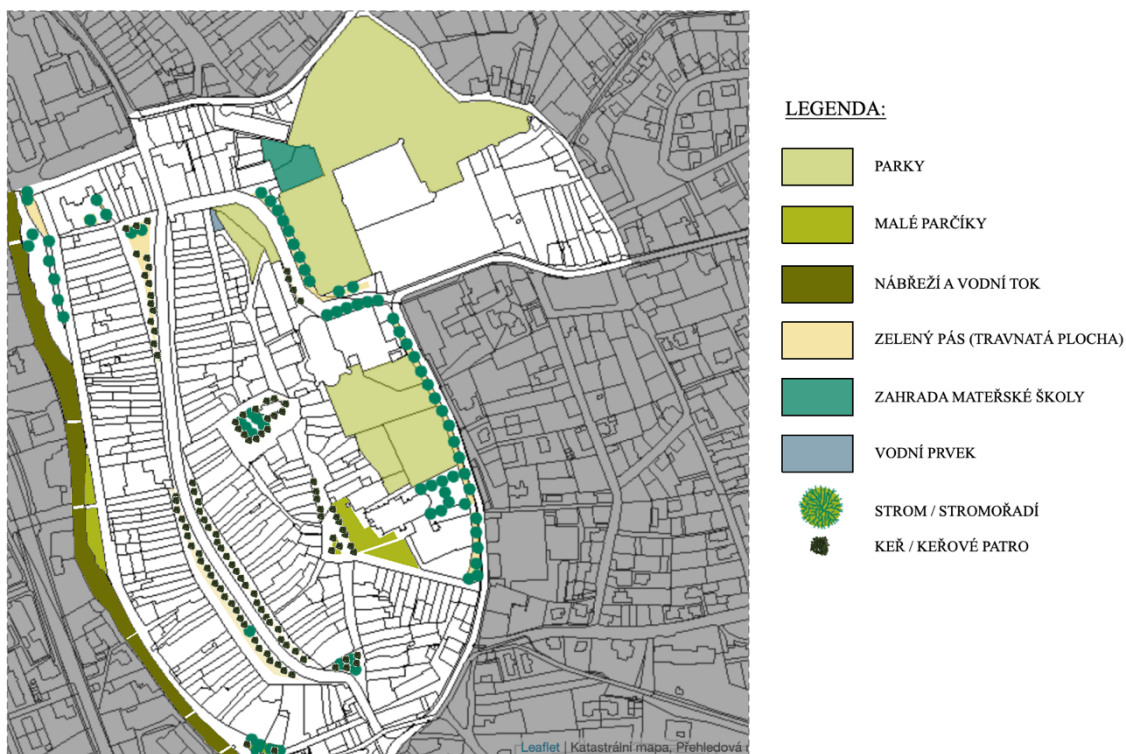
Celý prostor náměstí je vydlážděn žulovými kostkami a mimo stromy zde nenajdeme zelenou plochu. Ani kolem těchto stromů však není žádná zeleň. Nabízí se varianta vytvořit mezi těmito stromy městský park, avšak jsou zde pořádány veřejné akce. Nachází se zde často podium a lavičky pro diváky. Tedy travnatá plocha by nebyla zcela vhodná, ani praktická. Kolem toho středu náměstí jsou však postaveny patníky pro zamezení vjezdu automobilů a podél nich jsou parkovací plochy a následně komunikace. Střed náměstí je tedy zcela určen pouze pro chodce. Místo těchto patníků by však šel tento prostor oddělit zelení a tím oddělit nejen dopravu, ale i přidat na atraktivitě prostoru. Tato zeleň by měla být po celém obvodu středu i kolem kostela s vynechanými místy pro uličky. Tyto zelené pásy doplněny o kvetoucí rostliny a keře by rozdělila tuto velkou

zpevněnou plochu a oddělila dopravu. Na náměstí vedou 4 hlavní cesty a dvě z nich jsou k zadní straně kostela. Zde není zeleň žádná, a tedy zcela chybí v těsném okolí kostela. Drobná okrasná zeleň kolem památek přidávají nejen na atraktivitě, ale i zlepšuje kvalitu veřejného prostoru v těchto lokalitách.

7.4 REKULTIVACE

Litomyšl je jedno z měst kde zeleň najdeme i v centru, avšak rozhodně ne všechny části jsou tak kvalitní, jak k tomu ten prostor vybízí. Některé části města prošly v minulých letech revitalizací a byly tedy zmodernizovány, avšak tato revitalizace neprošla celým historickým centrem, ale pouze určitých částí. Nejen v Litomyšli, ale po celé ČR dochází k obnově památek. Nesmíme však zapomínat na veřejný prostor kolem nich a na samotné centrum. Měli bychom mít snahu o revitalizaci veřejných prostor pro zkvalitňování života.

Pro větší přehlednost jsem centrum rozdělila do několika lokalit a rozebrala jednotlivé části zvlášť (viz kap. 7.3.4 a kap. 7.3.5). Výsledné návrhy jsem zakreslila do původní mapky, jak by mohlo centrum vypadat po revitalizaci i zbylých ploch.

Mapa 12: Kat. mapa historického centra města Litomyšl s vyznačenými plochy zeleně po revitalizaci

Zdroj: www.cuzk.cz
 Vypracoval: autor práce

8 ZÁVĚR

V dnešní době technologií a online služeb, je kvalitní veřejný prostor důležitější než kdy dříve. Je potřebné snažit se o udržitelnost těchto míst. Snad nejstručnější, ale plně jasnou definici veřejného prostoru či prostranství najdeme v zákonu o obcích: „*Veřejným prostranstvím jsou všechna náměstí, ulice, tržiště, chodníky, veřejná zeleň, parky a další prostory přístupné každému bez omezení, tedy sloužící obecnému užívání, a to bez ohledu na vlastnictví k tomuto prostoru.*“ Z této definice je jasné, že na tvorbě veřejného prostoru se podílíme my všichni, zatímco o jeho údržbu se stará převážně město. Kvalitu veřejného prostoru si částečně utváříme sami, nejen péčí o něj, ale také způsobem užívání – buď si jeho hodnot vážíme, anebo jej poškozujeme.

V práci jsem se snažila poukázat na důležitost a význam městské zeleně, ale i její úlohu v historických centrech měst. Všichni víme, že by zeleň měla být v centrech a je dobré ji tam mít. Avšak málo kdo ví, proč a jakou funkci tato zeleň má. Často si ani neuvědomujeme všechny negativní dopady této zeleně. Proto jsem se snažila v práci poukázat nezaujatý pohled na tuto problematiku.

Nejprve jsem se zabývala teorií sídla, jako města samotného a jeho částí. Spadá sem tedy historická centra měst, ale i městská památková rezervace, či vliv historického vývoje měst na samotné centrum.

Následně jsem se snažila objasnit a vysvětlit termín městská zeleň. Nejen co pod tímto slovním spojením myslíme, nebo očekáváme, ale i samotné funkce a využití. Pro snazší popis je městská zeleň rozdělena do několika forem a typů, které jsou také popsány a vysvětleny v této práci. Také jsou zde vysvětleny základní pojmy ve vztahu k městské zeleni a její historický vývoj.

Pokud bychom chtěli dané téma řešit s ohledem na statistiku či převádět ji na matematické veličiny, můžeme to provést díky indikátoru obecné kvality zeleně ve městě.

Jedním z nejdůležitějších faktorů zeleně je bez pochyb její dopad, ať už pozitivní tak i negativní. Nejen tyto dopady, ale i její přínosy bylo jedno z bodů mé práce.

V závěru mé práce jsem se zabývala samotnou analýzou historického centra města Litomyšle, kde jsem se snažila všechny teoretické části práce aplikovat na konkrétní lokalitu a navrhnout řešení, které by vedlo ke zlepšení veřejných prostor a zkvalitnění života zde.

Ráda bych poukázala, že revitalizací veřejných prostor může právě díky zeleni vzniknout mnohem hodnotnější a kvalitnější prostor. I když nemusíme razantně změnit celou lokalitu, či upozadit památky či dominanty města.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] Město. *ČVUT FSV katedra urbanismu a územního plánování* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <http://www.uzemi.eu/pojmy/sidlo>
- [2] Sídla – základní pojmy. *Masarykova Univerzita – Ekonomicko-správní fakulta* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1456/podzim2017/BPR_EKGE/um/prednasky/Prednaska_c.11_Sidla.pdf
- [3] Venkovská sídla. *Masarykova Univerzita – Přírodovědecká fakulta – předmět: Sídelní geografie* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1431/jaro2005/Z0044/um/Venkovska_sidla.pdf
- [4] Venkov, typologie venkovského prostoru. *Vymezení venkova* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/perlin-pdf>
- [5] Městská zeleň – definice. *Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích – Zemědělská fakulta* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/t1ar7g/15565702>
- [6] Zeleň – definice. *Principy a pravidla územního plánování* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.uur.cz/media/lkelacpb/c5-2013.pdf>
- [7] Prvky zeleně ve struktuře městského interiéru. *Vědecké spisy Vysokého učení technického v Brně – Principy formování zeleně jako součásti městského interiéru* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: https://www.vut.cz/vutium/spisy?action=ukazka&id=1573&publikace_id=14578
- [8] HURYCH, V. Význam zeleně pro člověka In – *Tvorba zeleně (Sadovnictví – Krajinářství)*. Mělník : Vyšší odborná škola zahradnická a Střední zahradnická škola ve spolupráci s Grada Publishing, 2011. 303 s. ISBN 978-80-247-3605-1
- [9] Základní pojmy z geografie sídel / osídlení a urbanismus. *Masarykova Univerzita – Přírodovědecká fakulta – předmět: Geografie obyvatel a sídel* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1441/podzim2012/Ze0021/um/Zakladni_pojmy_z_urbanismu.pdf
- [10] Město – sídlo. *Principy a pravidla územního plánování* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z:

http://www.uur.cz/principy/konference/KapitolaB%5CB3311_MestaSidla_20060919.pdf

- [11] Sídla – základní pojmy. *Masarykova Univerzita – Management rozvoje měst a regionů* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/econ/sm/management_rozvoje/media/prezentace/02_co_je_mesto.pdf?lang=en
- [12] Historické jádro města. *Wikipedie* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Historické_jádro_města
- [13] Historické jádro města. *Urbanistická typologie* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Vladimira-Silhankova-2/publication/349339436_Urbanisticka_typologie/links/602ba43d4585158939a992b1/Urbanisticka-typologie.pdf
- [14] *HNLIČKA, Pavel. Sídlní kaše : Otázky k suburbánní výstavbě rodinných domů. 1.vydání. Brno : Era, 2005. Hustota osídlení, s. 68. ISBN 80-7366-028-8.)*
- [15] Historické jádro města a jeho struktura. *Charakter a struktura zástavby městských sídel v územních plánech* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.uur.cz/media/cfufe3z0/2022-charakter-a-struktura-zastavby-mestських-sidel.pdf>
- [16] Metodika. *Plány ochrany památkových rezervací a památkových zón* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjbj8jOqr-DAXvt57sIHb1-B7lQFnoECA0QAw&url=https%3A%2F%2Fwww.mkcr.cz%2Fdoc%2Fcms_library%2Fvyhlasovani-po-metodika-2012-769.doc&usg=AOvVaw1IgkSeWTMX2t7a6WdW68RQ&opi=89978449
- [17] Památkově chráněná území. *Národní památková ústav* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/cs/pamatkova-pece/pamatkovy-fond/pamatkove-chranena-uzemi>
- [18] Historie – vývoj sídel. *Masarykova Univerzita – Ekonomicko-správní fakulta* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1456/podzim2017/BPR_EKGE/um/prednasky/Prednaska_c.11_Sidla.pdf

- [19] Městská zeleň – definice. *Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích – Zemědělská fakulta* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/t1ar7g/15565702>
- [20] KUPKA, Jiří. Krajiny kulturní a historické: vliv hodnot kulturní a historické charakteristiky na krajinný ráz naší krajiny. Vyd. 1. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2010, 179 s. ISBN 978-800-1046-531
- [21] VOREL I., (aktualizace BALABÁNOVÁ, P., KYSELKA, I.), Pravidla územního plánování - C.5 Zeleň, [online] ÚÚR Brno 2006 (aktualizace 2009), [cit. 14.11.2014] dostupné na <http://uur.cz>
- [22] Zeleň ve městech. *Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích – Zemědělská fakulta* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/soshdy/44706963>
- [23] Plochy městské zeleně. *Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích – Zemědělská fakulta* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/soshdy/44706963>
- [24] FINGEROVÁ, R.. a ŠPALKOVÁ, H. (2015). Krajina v zadání územního plánu. In: Metodika zadávání územních plánů – Analýzy vybraných témat. ČVUT, Praha. ISBN 978-80-01-05705-6.
- [25] Funkce a využití městské zeleně. *Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích – Zemědělská fakulta* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/t1ar7g/15565702>
- [26] BALABÁNOVÁ, P. Zeleň v ulicích. Urbanismus a územní rozvoj. Brno: Ústav územního rozvoje, 2000, roč. 3, č. 3, s. 29–36. ISSN 1212-0855.
- [27] KELLERT S. R., The Value of Life: Biological Diversity and Human Society, CAB Direct, 1996, ISBN 1-55963-317-4
- [28] HURYCH, V. a kol. Sadovnictví 1. 1. vyd. Praha. : SZN, 1984. 392 s.
- [29] VOREL I., (aktualizace BALABÁNOVÁ, P., KYSELKA, I.), Pravidla územního plánování - C.5 Zeleň, [online] ÚÚR Brno 2006 (aktualizace 2009), [cit. 14.11.2014] dostupné na <http://uur.cz>
- [30] BULÍŘ, P., ŠKORPÍK, M. Rozptýlená zeleň v krajině: typologie, rozšíření, navrhování, zakládání a pěstování. [1. vyd.]. Průhonice: Výzkumný ústav okrasného zahradnictví, 1987, 26 s

- [31] RŮŽIČKOVÁ, I. Zeleň jako rekreační zázemí města. [online] PhD Thesis. Vysoké učení technické v Brně. Fakulta architektury. 2014. [cit. 14.11.2014] dostupné na <https://dspace.vutbr.cz/xmlui/handle/11012/16910>
- [32] ŠTENCEL, V.; SOUČEK V.; ŠONSKÝ, D. Architektonické úpravy veřejných prostranství. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1983, 170 s.
- [33] WAGNER, B. Základy sadovnické a krajinářské kompozice: Historický vývoj. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981, 257 s.
- [34] GESTRING, N. et al. Ökologie und urbane Lebensweise. Untersuchungen zu einem anscheinend unauflöslichen Widerspruch. Braunschweig/Wiesbaden, Germany, 1997.
- [35] Formy městské zeleně. *Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích – Zemědělská fakulta* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/soshdy/44706963>
- [36] PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, Božena; PETRŮ, Jaroslav; RIEDL, Dušan; SVOBODA, Antonín, Marián. *Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 1999. 521 s. ISBN 80-85983-55-9.
- [37] HIEKE, Karel. *České zámecké parky a jejich dřeviny*. Praha: SZN, 1984. 464 s.
- [38] Historické zahrady a parky. *Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích – Zemědělská fakulta* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/xpmkm3/31146142>
- [39] POLÁKOVÁ, Jana. *Mezinárodní dokumenty o ochraně kulturního dědictví*. Praha: Národní památkový ústav, ústřední pracoviště, 2007. 235 s. ISBN 978-80-87104-14-9.
- [40] REŠ, Bohumil; VENCÁLEK, Tomáš; ŠTĚRBA, Pavel; KLÁPŠTĚ, Jiří. *Obnova historických zahrad a parků*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2009. 12 s. ISBN 978-80-87051-66-5.
- [41] HENDRYCH, Jan, ed.; KUPKA, Jiří; VOREL, Ivan; LÍČENÍKOVÁ, Michaela. *Slavné zahrady a parky Středočeského kraje*. Praha: Foibos, 2011. 240 s. ISBN 978-80-87073-36-0.
- [42] NOVOTNÝ, J. Zeleň ve městě. 1. vyd. Praha: SNTL, 1958, 203 s.

- [43] STEJSKALOVÁ, Jana; ŘEHÁKOVÁ, Ivana. *Architektura moderních zahrad*. Praha: Grada, 2015. 192 s. ISBN 978-80-247-4515-2.
- [44] Chalupa a zeleň. Chatař - chalupář [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: https://www.chatar-chalupar.cz/chalupa-a-zelen/?_zn=aWQIM0Q5NzMxMTEwNzE2OTk3OTUxNzg1JTdDdCUzRDE2ODQxNzQyNzguNDU2JTdDdGUIM0QxNzAxOTY4MjAxLjc5MiU3Q2MlM0QxMTcxRjgxODQ2Qjk2RjIjEOTcwNEU1OUUM0NTAzRUVDNw%3D%3D
- [45] Doprovodná vegetace, symbolika stromů v blízkosti Dso. *Mendlova univerzita v Brně – Zahradnická fakulta* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/bxp4j7/14945476>
- [46] TOMÍŠKOVÁ, Marie, ROZEHNALOVÁ, Eva. *Církevní stavby*. 1. vyd. Brno: Ústav územního rozvoje, 1995, 167 s. ISBN 80-851-2448-3
- [47] Typy městské zeleně. *Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích – Zemědělská fakulta* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/t1ar7g/15565702>
- [48] OPPLOVÁ, M.; HRŮZA, J. *Lidská sídla v podmínkách trvale udržitelného rozvoje*. Vysoká škola báňská-Technická univerzita Ostrava, 1996.
- [49] LEVANT T.B., VREEKER R., NIJKAMP P., *Multidimensional Evaluation of Urban Green Spaces : A Comparative Study on European Cities* [online] in Project URGE, Amsterdam, 2004 [cit. 14.11.2014] dostupné na <http://dare.uvu.vu.nl/bitstream/handle/1871/8928/20040017.pdf;jsessionid=0B522810E0F13E883607672CCB2FD11B?sequence=1>
- [50] WAGNER, Bohdan. *Sadovnická tvorba I*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1989. 335 s. ISBN 80-209-0031-4.
- [51] ŠILHÁNKOVÁ, V. *Veřejné prostory v územně plánovacím procesu*. Vyd. 1. Brno: Vysoké učení technické, Fakulta architektury, Ústav teorie urbanismu, 2003. 144 s. ISBN 80-214-2505-9100
- [52] Vymezení základních pojmů ve vztahu k městské zeleni. *Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích – Zemědělská fakulta* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/t1ar7g/15565702>
- [53] JELÍNKOVÁ, M. a kol. *Generely zeleně*. Průhonice: 1982. 103 s.

- [54] OTRUBA, Ivar. Zahradní architektura: tvorba zahrad a parků. 1. vyd. Šlapanice: ERA, 2002, 357 s. ISBN 80-86517-28-4.
- [55] BRATH, J. Pešie zóny v meste. 1. vyd. Bratislava: Alfa, vydavateľstvo technickej a ekonomickej literatúry, 1987. 240 s.
- [56] JERŠOVOVÁ L., Význam zeleně pro člověka, s příkladem intravilánu města Jičín, [online] Bakalářská práce v oboru Agroekologie Zemědělská fakulta Jihočeské university, České Budějovice 2009 [cit. 14.11.2014] – dostupné na https://wstag.jcu.cz/StagPortletsJSR168/KvalifPraceDownloadServlet?typ=1&adipi_dno=14710
- [57] Vývoj veřejné zeleně. *Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích – Zemědělská fakulta* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/t1ar7g/15565702>
- [58] CÍLEK, V. Krajiny vnitřní a vnější: texty o paměti krajiny, smysluplném bobrovi, areálu jablečného štrúdlu a také o tom, proč lezeme na rozhlednu. 2., dopl. vyd. Praha: Dokořán, 2010, 269 s., XVI s. barev. obr. příl. ISBN 80-736-3042-7.
- [59] DOKOUPILOVÁ PAZDERKOVÁ, K. Peší pohyb ve struktuře města. PhD Thesis. Vysoké učení technické v Brně. Fakulta architektury, 2012, 65 s
- [60] SYROVÝ B. (1974): Architektura, svědectví dob. SNTL Praha
- [61] SÁDLO, J. et al. Krajina a revoluce: významné přelomy ve vývoji kulturní krajiny českých zemí. Vyd. 3., upravené. Praha: Malá Skála, 2008. ISBN 978-80-86776-06-4
- [62] KUPKA, J., Zeleně v historii města. Nakladatelství ČVUT Praha, 2006, ISBN 80-01-03443-7
- [63] RYCHTECKÁ, K. Praha, tak jde čas. 2012. [online] [cit. 14.11.2014] dostupné na: <http://pragueczechcity.webnode.cz/historie/historie/empir/>
- [64] KOUTNÝ J., Moderní urbanistické koncepce in zvláštní číslo časopisu Urbanismus a územní rozvoj, ročník VII, 6/2004, Ústav územního rozvoje Brno, 2004
- [65] Návrh indikátorů kvality městského prostředí pro systémy zeleně sídel. *Mendelova univerzita v Brně– Zahradnická fakulta v Lednici, Ústav biotechniky zeleně* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: https://theses.cz/id/5x6ytr/zaverecna_prace.txt

- [66] Indikátor obecné kvality zeleně ve městech. *Urbánní zeleň a její význam pro resilienci metropolitních oblastí* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/econ/soubory/katedry/kres/4884317/41725568/64_2013.pdf
- [67] Podíl plochy zeleně ve městech. *Databáze Strategií – Portál strategických dokumentů v ČR* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.databaze-strategie.cz/cz/mzp/indikatory/19-4-1>
- [68] Vlivy zeleně na prostředí měst. *Zmapování zeleně vybrané městské části a návrh na její revitalizaci* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/soshdy/44706963>
- [69] ARNIKA (Ed.). (2015). *Dřeviny rostoucí mimo les – Informační brožura pro samosprávu a státní správu*. Arnika, Praha. ISBN 978-80-87651-07-0.
- [70] KAVKA, B., ŠINDELÁŘOVÁ, J. *Funkce zeleně v životním prostředí*. 1. vyd. Praha: SZN, 1978. 235 s.
- [71] HURYCH, V. *Význam zeleně pro člověka In – Tvorba zeleně (Sadovnictví – Krajinářství)*. Mělník : Vyšší odborná škola zahradnická a Střední zahradnická škola ve spolupráci s Grada Publishing, 2011. 303 s. ISBN 978-80-247-3605-1
- [72] HULEŠ, L. (2006). *Vrby a topoly v ochraně životního prostředí proti hluku*. [online]. Biom.cz [cit. 2020-11-22]. Dostupné z: <https://biom.cz/cz/odborne-clanky/vrby-a-topoly-v-ochrane-zivotniho-prostredi-proti-hluku>
- [73] NOVÁK, Z. (2001). *Dřeviny na veřejných městských prostranstvích*. Jalna, Praha. ISBN 80-86234-21-5.
- [74] LUNC, L. B. (1954). *Zeleň ve stavbě měst*. Státní zemědělské nakladatelství Praha, Praha.
- [75] PEJCHAL, M. (1992). *Rostlinné alergeny z pohledu zahradní a krajinné tvorby*. Přednáška na semináři: Zeleň a alergie. Brno.
- [76] KOLAŘÍK, J. (2003). *Péče o dřeviny rostoucí mimo les 1. díl. ČSOP Vlašim, Vlašim*. ISBN 80-86327-36-1.
- [77] Podíl plochy zeleně ve městech. *Databáze Strategií – Portál strategických dokumentů v ČR* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z:

<https://www.dotaceeu.cz/cs/microsites/urbact-iv/novinky/pristup-k-prirode-ve-mestech-zlepsuje-zdravi-a-zvy>

- [78] Podíl plochy zeleně ve městech. *Databáze Strategii – Portál strategických dokumentů v ČR* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.databaze-strategie.cz/cz/zlk/ukazatele-indikatory/plocha-zelene-v-hektarech>
- [79] Litomyšl - základní údaje. *Litomysl.cz* [online]. [cit. 2020-05-09]. Dostupné z: https://www.litomysl.cz/?id_str=1311053145839
- [80] Charakteristika zájmového území. *Litomysl* [online]. [cit. 2020-05-09]. Dostupné z: https://www.edpp.cz/lito_charakteristika-zajmoveho-uzemi/
- [81] Smetanovo náměstí (Litomyšl). *Wikipedie* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Smetanovo_náměstí_\(Litomyšl\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Smetanovo_náměstí_(Litomyšl))
- [82] Územně plánovací dokumentace obce Litomyšl. *Litomysl*[online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: https://www.litomysl.cz/uzemni_planovani/urp/litomysl
- [83] Kostel Povýšení sv. Kříže. *Národní památkový ústav / Památkový katalog* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/kostel-povyseni-sv-krize-19918744>
- [84] Klášterní zahrady v Litomyšli. *Kudy z nudy.cz* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/klasterni-zahrady-v-litomysli>
- [85] Piaristický chrám Nalezení sv. Kříže v Litomyšli. *Kudy z nudy.cz* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/chram-nalezeni-sv-krize-s-piaristickou-koleji-v-l>
- [86] Regionální muzeum v Litomyšli. *Kudy z nudy.cz* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/regionalni-muzeum-litomysl>
- [87] Máchadlo. *Litomyšlský architektonický manuál* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://lam.litomysl.cz/objekt/01-vp8-machadlo?filter=type&type=12>
- [88] Zámecké zahrady. *Zámecké návrší Litomyšl* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.zamecke-navrsi.cz/cs/m-73-zamecke-zahrady>
- [89] Zámek Litomyšl – památka UNESCO. *Kudy z nudy.cz* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/ceska-nej/unesco/zamek-v-litomysli>

- [90] Brodidlo. *Národní památkový ústav / Památkový katalog* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/brodidlo-15293639>
- [91] Historie školy. *Základní škola Litomyšl, Zámecká 496* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.litomysl.cz/1zs/historie-skoly/>
- [92] Podíl plochy zeleně ve městech. *Databáze Strategií – Portál strategických dokumentů v ČR* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.csplitomysl.cz/#o-nas>
- [93] O nás. *Centrum sociální pomoci města Litomyšl* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.vlibankach.litomysl.cz/matrska-skola/obecna-charakteristika/>
- [94] O společnosti. *VČEM* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://vcem.cz/o-spolecnosti/>
- [95] Základní hydrologické údaje. *Litomyšl – Povodňový plán města* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: https://www.edpp.cz/lito_hydrologicke-udaje/
- [96] Hřbitov. *Litomyšl* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.litomysl.cz/hrbitov>
- [97] Sportcentrum Litomyšl. *Sport centrum Litomyšl* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <http://www.sportcentrumlitomysl.cz>
- [98] Plovárna Litomyšl. *Sportoviště přístupná veřejnosti - Litomyšl* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: https://www.litomysl.cz/sportoviste/plovarna_litomysl
- [99] O bazénu. *Městský bazén Litomyšl* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <http://www.bazen-litomysl.cz/index.php>
- [100] Městský bazén. *Moderní architektura - Litomyšl* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: https://www.litomysl.cz/moderni_architektura/mestsky_bazen/
- [101] Společnost. *Umdasch the store makers* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.umdach.com/cz/domů>
- [102] DUKOR s.r.o. – Profil firmy. *DUKOR* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <http://www.dukor.cz>

- [103] O nás. *Sportovní areál a sauna za sokolovnou Litomyšl* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.areal-sokolovna.cz>
- [104] Lidový dům Litomyšl. *Informuji.cz* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.informuji.cz/objekt/2338-lidovy-dum-litomysl/>
- [105] Lidový dům. *Litomyšlský architektonický manuál* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://lam.litomysl.cz/objekt/06-392-lidovy-dum>
- [106] MONETA Money Bank. *Firmy.cz* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.firmy.cz/detail/220527-moneta-money-bank-litomysl-mesto.html>
- [107] Litomyšl má nádraží jako artefakt a jediný hezký supermarket v ČR. *Lidovky.cz* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/relax/design/litomysl-ma-nadrazi-jako-artefakt-a-jediny-hezky-supermarket-v-cr.A130128_194710_In-bydleni_ter
- [108] O Litomyšlské nemocnici. *Nemocnice Pardubického kraje – Litomyšlská nemocnice* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://litomysl.nempk.cz/informace/o-litomyslske-nemocnici>
- [109] Historie Litomyšlské nemocnice. *Nemocnice Pardubického kraje – Litomyšlská nemocnice* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://litomysl.nempk.cz/informace/historie-litomyslske-nemocnice>
- [110] Gymnázium Aloise Jiráska. *Wikipedie* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Gymnázium_Aloise_Jiráska
- [111] O firmě – Školky Litomyšl, s.r.o. - Historie Školky Litomyšl, spol. s.r.o. [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.skolky.cz/o-firme.htm>
- [112] II. základní škola. *Litomyšlský architektonický manuál* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://lam.litomysl.cz/objekt/04-1117-ii-zakladni-skola>
- [113] III. Základní škola a Městská sportovní hala. *archiweb* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/b/iii-zakladni-skola-a-mestska-sportovni-hala>
- [114] Když se chce, všechno jde. Řekli si v Litomyšli a vrátili nábreží život. *Idnes.cz* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.idnes.cz/bydleni/rekonstrukce/litomysl-promenada-park-lavka->

detske-hriste-rekonstrukce-brod-reka-loučna-první-republika-dotace-mes.A190531_165237_rekonstrukce_web

- [115] Centrální dětské hřiště Vodní valy. *Dětská hřiště - Litomyšl* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: https://www.litomysl.cz/detska_hriste/centralni_detske_hriste_vodni_valy/
- [116] Úprava nábřeží řeky Loučné I. Litomyšlský architektonický manuál [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://lam.litomysl.cz/objekt/02-vp2-uprava-nabrezi-reky-loucne-i>
- [117] Historie Smetanova domu. *Smetanův dům* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <http://www.smetanuvdum.cz/4-historie>
- [118] Smetanův dům. *Litomyšlský architektonický manuál* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://lam.litomysl.cz/objekt/02-402-smetanuv-dum>
- [119] Škola. *Střední škola zahradnická a technická Litomyšl* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.szat.cz/stredni-skola-zahr-a-tech-lt/>
- [120] Masarykova zemská průmyslová škola. *Národní památkový ústav / Památkový katalog* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/masarykova-zemska-prumyslova-skola-18078305>
- [121] Zastavovací plán tratě U Morašické cesty („Husovka“). *Litomyšlský architektonický manuál* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://lam.litomysl.cz/objekt/07-vp1-zastavovaci-plan-trate-u-morasicke-cesty-husovka>
- [122] Profil společnosti. *Auto motive industrial* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <http://automotive.cz/cz/profil-spolecnosti>
- [123] Popis. *Hotel Dalibor Litomyšl, Litomyšl ubytování* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.penzion-hotel.cz/cz/detail-ubytovani/hotel/hotel-dalibor-litomysl/918.html>
- [124] JANDÍK, Petr, Iveta VACHOVÁ a Miroslav VACHA. *Litomyšl*. Praha a Litomyšl: Ladislav Horáček - Paseka, 2006. ISBN 80-7185-744-0.
- [125] GLOSER, Jaroslav Jan. *Litomyšl městem krok za krokem*. České Budějovice: Agro, 2005. ISBN 80-7203-749-8

- [126] SKŘIVÁNEK, Milan. *Litomyšl starobylé město*. Praha, Litomyšl: Paseka, 1997. ISBN 80-7185-122-1.
- [127] Kostel Rozeslání sv. Apoštolů. Litomyšlské sedmikostelí [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: https://www.litomysl.cz/sedmikosteli/kostel_rozeslani_sv_apostolu
- [128] Litomyšl. *Národní památkový ústav / Památkový katalog* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/litomysl-7663638>
- [129] Litomyšl – památková rezervace. *Národní památkový ústav / Památkový katalog* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/pravni-ochrana/litomysl-84257>
- [130] Význam zeleně ve městě. *Nová brožura má pomoci při ozelenování města* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: https://www.litomysl.cz/aktuality/nova_brozura_ma_pomoci_pri_ozelenovani_mesta
- [131] Centrální dětské hřiště Vodní valy. *Dětská hřiště - Litomyšl* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: https://www.litomysl.cz/detska_hriste/centralni_detske_hriste_vodni_valy/
- [132] Litomyšl – kašna ve tvaru sudu. *Turistika.cz* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.turistika.cz/mista/litomysl-kasna-ve-tvaru-sudu/detail>
- [133] Máchadlo. *Litomyšlský architektonický manuál* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://lam.litomysl.cz/objekt/01-vp8-machadlo>
- [134] Zámecké návrší. *Nenechte si ujít - Litomyšl* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: https://www.litomysl.cz/atraktivita/zamecke_navrsi
- [135] Zámecké sklepení. *Nenechte si ujít - Litomyšl* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: https://www.litomysl.cz/atraktivita/zamecke_sklepeni
- [136] Kočárovna. *Národní památkový ústav / Památkový katalog* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/kocarovna-15271867>
- [137] Rekonstrukce zámecké kočárovny. *Litomyšlský architektonický manuál* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://lam.litomysl.cz/objekt/01-134-rekonstrukce-zamecke-kocarovny>

- [138] Zámecké návrší Litomyšl. *Kudy z nudy.cz* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/zamecke-navrsi-litomysl>
- [139] Jízdárna – multifunkční sál v Litomyšli. *archiweb* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/b/jezdarna-multifunkcni-sal-v-litomysl>
- [140] Zámecké návrší Litomyšl. *Kudy z nudy.cz* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/zamecke-navrsi-litomysl>
- [141] Pivovar. *Národní památkový ústav / Památkový katalog* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/pivovar-15272067>
- [142] Zámecké zahrady. *Zámecké návrší Litomyšl* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.zamecke-navrsi.cz/cs/m-73-zamecke-zahrady>
- [143] Park. *Národní památkový ústav / Památkový katalog* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/park-15293729>
- [144] Socha lva. *Národní památkový ústav / Památkový katalog* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/socha-lva-15293916>
- [145] Zahrada. *Národní památkový ústav / Památkový katalog* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/zahrada-3020883>
- [146] Sochy ve francouzské zahradě Zámku Litomyšl. *Litomyšlské stezky* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: https://www.litomysl.cz/litomyslske_stezky/putovani_za_sochami_a_pomniky_v_litomysli_/sochy_ve_francouzske_zahrade_zamku_litomysl
- [147] Úprava Šantova náměstí. *Litomyšlský architektonický manuál* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://lam.litomysl.cz/objekt/01-vp4-uprava-santova-namesti>
- [148] Kostel Povýšení sv. Kříže. *Národní památkový ústav / Památkový katalog* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/kostel-povyseni-sv-krize-19918744>
- [149] Kostel Povýšení sv. Kříže - kapitulní. *Litomyšlské sedmikostelí* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: https://www.litomysl.cz/sedmikosteli/kostel_povyseni_sv_krize_kapitulni
- [150] Městské opevnění. *Národní památkový ústav / Památkový katalog* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/mestske-opevneni-19968901>

- [151] Úprava Toulouvcova náměstí. *Litomyšlský architektonický manuál* [online]. [cit. 2024-08-01]. Dostupné z: <https://lam.litomysl.cz/objekt/01-vp5-uprava-toulouvcova-namesti>

SEZNAM SCHÉMAT

Ozn.	Název
Schéma 1	Radiálně okružní
Schéma 2	Vějířová
Schéma 3	Lineární
Schéma 4	Pásová
Schéma 5	Rastrová
Schéma 6	Šachovnicová
Schéma 7	Základní prostorové členění
Schéma 8	Proudění CO ₂ ve městě
Schéma 9	Odraz zvuku (hluky) z dopravy
Schéma 10	Zeleň v českých městech

SEZNAM TABULEK

Ozn.	Název
Tabulka 1	Plochy zeleně obcí v jednotlivých letech
Tabulka 2	Plochy zeleně obcí v jednotlivých letech a krajích
Tabulka 3	Výměry funkčních ploch historického centra města Litomyšle

SEZNAM GRAFŮ

Ozn.	Název
Graf 1	Bydliště dotazovaných
Graf 2	Čas, který tráví dotazování v zeleni
Graf 3	Centra měst bez zeleně
Graf 4	Význam zeleně
Graf 5	Více zeleně v centrech měst
Graf 6	Zeleň v okolí historických památek
Graf 7	Druhy zeleně ve městech
Graf 8	Volně rostoucí zeleň v centrech měst
Graf 9	Plochy zeleně obcí v jednotlivých letech - ČR
Graf 10	Plochy zeleně obcí v jednotlivých letech - kraje
Graf 11	Poměr jednotlivých funkčních ploch historického centra

SEZNAM MAP

Ozn.	Název
Mapa 1	Centrum města Poličky – letecká mapa
Mapa 2	Mapa města Polička z 19.stol
Mapa 3	Mapa ČR s vyznačením Litomyšle
Mapa 4	Mapa katastrálních celků Litomyšle
Mapa 5	Litomyšl s vyznačením lokalit
Mapa 6	Litomyšl s vyznačením hranic historického centra
Mapa 7	Katastrální mapa historického centra Litomyšle s vyznačenými funkčními plochami
Mapa 8	Plán památkové rezervace – Litomyšl
Mapa 9	Detailnější plán památkové rezervace Litomyšle s legendou
Mapa 10	Technická mapa Litomyšle – vyznačení MPR a OP
Mapa 11	Katastrální mapa historického centra města Litomyšl s vyznačenými plochy zeleně
Mapa 12	Kat. mapa historického centra města Litomyšl s vyznačenými plochy zeleně po revitalizace

SEZNAM OBRÁZKŮ

Ozn.	Název
Obrázek 1	Historické jádro města Český Krumlov
Obrázek 2	Historické centrum města Polička
Obrázek 3	Historické centrum města Cheb
Obrázek 4	Historické centrum města České Budějovice
Obrázek 5	Historické centrum v Litomyšli
Obrázek 6	Litomyšl – vyznačená městská památková rezervace
Obrázek 7	Porovnání ulice bez zeleně a se zelení
Obrázek 8	Městský park Kyjov - hřiště
Obrázek 9	Městský park Kyjov
Obrázek 10	Zámecký park – Libochovice
Obrázek 11	Zámecký park - Slavkov u Brna 1
Obrázek 12	Zámecký park – Slavkov u Brna 2
Obrázek 13	Luhačovice – kolonáda a park
Obrázek 14	Luhačovice – záhon
Obrázek 15	Luhačovice – park
Obrázek 16	Zelený pás podél komunikace - tráva
Obrázek 17	Zelený pás podél kom. – keře
Obrázek 18	Zeleň před vchody bytových domů
Obrázek 19	Sídlištní zeleň
Obrázek 20	Zeleň vnitrobloku – pohled z horních pater
Obrázek 21	Zeleň vnitrobloku – pohled ze zahrady
Obrázek 22	Zahrada řadového domu
Obrázek 23	Zahrada řadového domu 2
Obrázek 24	Zahrada u chaty
Obrázek 25	Pohled na zahradu u chalupy
Obrázek 26	Zahrádkářská osada – záhony
Obrázek 27	Zahrádkářská osada – zahrada
Obrázek 28	Zahrada u mateřské školy
Obrázek 29	Park ZŠ Dolní Újezd
Obrázek 30	ZŠ Dolní Újezd
Obrázek 31	Gymnázium A. Jiráska

Obrázek 32	Gymnázium A. Jiráska - areál
Obrázek 33	Areál fakulty stavební VUT v Brně
Obrázek 34	Nemocnice Litomyšl – vrátnice
Obrázek 35	Nemocniční park – Litomyšl
Obrázek 36	Vlakové nádraží Česká Třebová
Obrázek 37	Lidový dům Litomyšl
Obrázek 38	Magistrát města Hradec Králové
Obrázek 39	MěÚ Litomyšl
Obrázek 40	Českobratrský evangelický chrám Jana Amose Komenského - Brno
Obrázek 41	Kostel Panny Marie Sedmibolestné – Krnov
Obrázek 42	Litomyšlský hřbitov
Obrázek 43	Lesopark Adamov
Obrázek 44	Lesopark Dobruška
Obrázek 45	Fotbalový stadion a sportovní areál TJ Jiskra Litomyšl
Obrázek 46	Sportovní areál za sokolovnou Litomyšl
Obrázek 47	Zoo Jihlava
Obrázek 48	Zoo Zlín
Obrázek 49	Průmyslový areál Olomouc
Obrázek 50	Botanická zahrada Praha
Obrázek 51	Botanická zahrada Teplice
Obrázek 52	Kaskádovité zpevněné nábřeží
Obrázek 53	Lávka přes Loučnou
Obrázek 54	Pohled na ulici vodní valy 1
Obrázek 55	Pohled na ulici vodní valy 2
Obrázek 56	Pohled na ulici vodní valy 3
Obrázek 57	Pohled na ulici vodní valy 4
Obrázek 58	Pohled na ulici vodní valy 5
Obrázek 59	Pohled na ulici vodní valy 6
Obrázek 60	Pohled na ulici vodní valy 7
Obrázek 61	Pohled na ulici vodní valy 8
Obrázek 62	Pohled na Smetanovo náměstí 1
Obrázek 63	Pohled na Smetanovo náměstí 2
Obrázek 64	Pohled na Smetanovo náměstí 3
Obrázek 65	Pohled na Smetanovo náměstí 4

Obrázek 66	Pohled na Smetanovo náměstí 5
Obrázek 67	Nám. V. Havla a Jiráskova ulice 1
Obrázek 68	Nám. V. Havla a Jiráskova ulice 2
Obrázek 69	Nám. V. Havla a Jiráskova ulice 3
Obrázek 70	Nám. V. Havla a Jiráskova ulice 4
Obrázek 71	Nám. V. Havla a Jiráskova ulice 5
Obrázek 72	Nám.V. Havla a Jiráskova ulice 6
Obrázek 73	Zámek Litomyšl – 1
Obrázek 74	Zámecké sklepení - sochy- 2
Obrázek 75	Zámecké sklepení - srdce V. Havla – 2
Obrázek 76	Kočárovna – 3
Obrázek 77	Jízdárna – 4
Obrázek 78	Pivovar – pohled od zámku – 5
Obrázek 79	Pivovar – pohled z ulice - 5
Obrázek 80	Šantovo náměstí a kostel Povýšení sv. Kříže 1
Obrázek 81	Šantovo náměstí a kostel Povýšení sv. Kříže 2
Obrázek 82	Šantovo náměstí 3
Obrázek 83	kostel Povýšení sv. Kříže 3
Obrázek 84	Kostel Povýšení sv. Kříže 4
Obrázek 85	Kostel Povýšení sv. Kříže 5
Obrázek 86	Braunerovo náměstí 1
Obrázek 87	Braunerovo náměstí 2
Obrázek 88	Braunerovo náměstí 3
Obrázek 89	Toulovcovo náměstí 1
Obrázek 90	Toulovcovo náměstí 2
Obrázek 91	Toulovcovo náměstí 3
Obrázek 92	Toulovcovo náměstí 4

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOLŮ

MěÚ	Městský úřad
ČR	Česká republika
ob	obyvatel
ČSSR	Československá socialistická republika
VŠ	vysoká škola
VUT v Brně	Vysoké učení technické v Brně
ÚSES	územní systém ekologické stability
CENIA	česká informační agentura životního prostředí
RSO	registr sčítání obyvatelstva a budov
VZCHÚ	velkoplošné zvláště chráněné území
MZCHÚ	maloplošné zvláště chráněné území
MHD	městská hromadná doprava
MŠ	mateřská škola
ZTP	zdravotně a tělesně postižení
SVJ	společné vlastnictví jednotek
MPR	městská památková rezervace
OP	ochranné pásmo